

BETÆNKNING OM
FORURETTEDES PROCESSUELLE
RETSSTILLING I STRAFFESAGER

BETÆNKNING Nr. 1485 | KØBENHAVN 2006

Kronologisk fortegnelse over betænkninger

2005

1457	Betænkning fra udvalget vedrørende markedsføringsloven og prismærkningsloven	1465	Betænkning fra udvalget om dommers bibeskæftigelse
1458	Betænkning om forbedring af voldtægtslovens retstilling	1466	Ægtefællers pensionsrettigheder
1459	Betænkning om virksomhedspant	1467	Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
1460	Betænkning om revision af forældelseslovgivningen	1468	Reform af den civilretshjælp IV
1461	Varetagelse af tinglysningsopgaven		
1462	Straffelovrådets betænkning om kriminalisering af generelle opfordringer til selvmord m.v.		
1463	Betænkning om restsikkerhed i anbringelsessager		
1464	Betænkning om Lovtidende i elektronisk form		

2006

1469	Betænkning om varetægtsfængsling i isolation efter 2000-loven	1478	Ikke offentliggjort
1470	Dansk straffemyndighed i forhold til seksuel udnyttelse af børn i udlandet	1479	Betænkning om retsplejelovens regler om advokater
1471	Digital Tinglysning	1480	Betænkning om revision af ophavsretslovens kapitel 3
1472	Ikke offentliggjort	1481	Reform af den civile retspleje V
1473	Betænkning om revision af arvelovgivningen m.v.	1482	Betænkning om arbejdsskadesikring (kun elektronisk udgave)
1474	Straffelovrådets betænkning om det strafferetlige værn mod terrorisme	1483	Betænkning om TV-overvågning
1475	Betænkning om forældremyndighed og samvær	1484	Betænkning om hurtigere behandling af konkursboer
1476	Betænkning fra udvalget om planlægning og detailhandel		
1477	Betænkning fra arbejdsgruppen om ændring af den kirkelige struktur		

Betænkning
om
forurettedes processuelle retsstilling i
straffesager

Afgivet af
Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg

Betænkning nr. 1485
København 2006

Betænkning om digital tinglysning
Betænkning nr. 1471/2006

Publikationen kan bestilles
via Justitsministeriets hjemmeside (www.jm.dk)
eller hos
Schultz Distribution
Herstedvang 12
2620 Albertslund
Telefon: 43 22 73 00
Fax: 43 63 19 69
schultz@schultz.dk

ISBN: 87-91851-29-7
ISBN: 87-91851-30-0 (internet)
Tryk: Schultz Grafisk
Pris: Kr. 100 pr. stk. inkl. moms

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel 1. Indledning.....	9
1.1. Udvalgets hidtidige arbejde.....	9
1.2. Udvalgets nærværende arbejdsprogram	9
1.3. Særligt om udvalgets arbejde med denne betænkning.....	10
1.3.1. Udvalgets kommissorium vedrørende ofres retsstilling	10
1.3.2. Udvalgets sammensætning	11
1.4. Resumé.....	12
Kapitel 2 Gældende ret	16
2.1. Indledning	16
2.2. Forurettedes processuelle retsstilling	16
2.2.1. Begrebet forurettede.....	16
2.2.2. Forurettedes status i straffesagen	17
2.3. Forurettedes processuelle retsstilling inden der rejses tiltale.....	19
2.3.1. Anmeldelsen	19
2.3.2. Afvisning af anmeldelsen.....	19
2.3.3. Påtalekompetence	19
2.3.3.1. Betinget offentlig påtale, jf. retsplejelovens § 720, stk. 2.....	20
2.3.3.2. Privat påtale	21
2.3.3.3. Subsidiær påtale	22
2.3.4. Afhøring hos politiet	23
2.3.5. Vejledning af forurettede	24
2.3.6. Adgangen for forurettede til at få beskikket en bistandsadvokat.....	25
2.3.6.1. Beskikkelse af bistandsadvokat efter retsplejelovens § 741 a	26
2.3.6.2. Beskikkelse af advokat efter retsplejelovens § 995 a og § 1020 e	27
2.3.6.3. Vejledning mv. af den forurettede, jf. retsplejelovens § 741 b	28
2.3.7. Afgørelse om påtaleopgivelse, herunder underretning	28
2.3.8. Afgørelse om tiltalefrafald, herunder underretning	29

2.3.9.	Aktindsigt under efterforskningen	30
2.3.9.1.	Forurettedes aktindsigt	31
2.3.9.2.	Bistandsadvokatens aktindsigt	32
2.4.	Forurettedes processuelle retsstilling under sagens behandling - perioden fra tiltalerejsning til afsigelse af dom.....	32
2.4.1.	Underretning om tiltalen.....	32
2.4.2.	Underretning om retsmøder.....	33
2.4.3.	Forurettedes status under sagen	33
2.4.3.1.	Vidnestatus	33
2.4.3.2.	Vidnefritagelsesreglen i retsplejelovens § 171.....	34
2.4.3.3.	Andre regler om vidnebeskyttelse	35
2.4.3.4.	Forurettedes adgang til at føre bevis, stille spørgsmål mv.	37
2.4.3.5.	Bistandsadvokatens adgang til at stille spørgsmål og procedere ...	38
2.4.4.	Aktindsigt efter tiltale er rejst, men inden endelig dom	39
2.4.4.1.	Forurettedes aktindsigt	39
2.4.4.2.	Bistandsadvokatens aktindsigt	39
2.5.	Forurettedes processuelle retsstilling efter dom.....	40
2.5.1.	Underretning om dommens resultat	40
2.5.2.	Anke	40
2.5.3.	Aktindsigt	40
2.6.	Efterladte	41
2.6.1.	Begrebet efterladte eller pårørende	41
2.6.2.	Efterladtes processuelle retsstilling inden der rejses tiltale	42
2.6.2.1.	Anmeldelse og afvisning af anmeldelse.....	42
2.6.3.	Påtalekompetence	42
2.6.4.	Afhøring hos politiet	43
2.6.5.	Adgangen til at få beskikket en bistandsadvokat	43
2.6.6.	Afgørelse om påtaleopgivelse og tiltalefrafald, herunder underretning	44
2.6.7.	Aktindsigt under efterforskningen	44
2.7.	Efterladtes processuelle retsstilling under sagens behandling – perioden fra tiltalerejsning til afsigelse af dom	45
2.8.	Efterladtes processuelle retsstilling efter dom	46

**Kapitel 3 Udredninger af betydning for Strafferetsplejeudvalgets arbejde
(De nordiske lande)47**

3.1.	Indledning	47
3.2.	Forurettedes retsstilling i Norge og Sverige	47
3.2.1.	Norge	47
3.2.2.	Sverige.....	52
3.3.	Hovedindholdet i dr. jur. Anne Robberstads rapport	57
3.4.	Den norske betænkning NOU 2006: 10 (Fornærmede i straffeprocessen – nytt perspektiv og nye rettigheter)	59
3.4.1.	Indledning.....	59
3.4.2.	Forurettede.....	59
3.4.2.1.	Grundlæggende synspunkter.....	59
3.4.2.2.	På efterforskningsstadiet	60
3.4.2.3.	Afgørelse af påtalespørgsmålet.....	62
3.4.2.4.	Efter tiltalerejsning – forberedelse af domsforhandlingen	62
3.4.2.5.	Under domsforhandlingen	63
3.4.2.6.	Efter dom	64
3.4.3.	Efterladte.....	64
3.4.3.1.	På efterforskningsstadiet	65
3.4.3.2.	Afgørelse af påtalespørgsmålet.....	66
3.4.3.3.	Efter tiltalerejsning – forberedelse af domsforhandlingen	66
3.4.3.4.	Under domsforhandlingen	66
3.4.3.5.	Efter dom	66

Kapitel 4 Strafferetsplejeudvalgets overvejelser68

4.1.	Indledning	68
4.2.	Generelle overvejelser.....	68
4.2.1.	Partsstatus.....	70
4.2.2.	Særligt om påtalereglerne	75
4.2.3.	Victim impact statement	77
4.3.	Styrkelse af forurettedes stilling i straffesagen	79
4.3.1.	Vejledning og information	80

4.3.2.	Underretning og klageadgang.....	82
4.3.2.1.	Underretning	82
4.3.2.2.	Klageadgang.....	89
4.3.3.	Aktindsigt	90
4.3.4.	Bistandsadvokaten	95
4.3.4.1.	Generelt om advokatbistand til forurettede.....	95
4.3.4.2.	Området for beskikkelse af bistandsadvokat	96
4.3.4.3.	Samtale med bistandsadvokaten.....	101
4.3.4.4.	Bistandsadvokaten adgang til at deltage i sagens behandling ved domstolene.....	101
4.3.5.	Forurettedes adgang til at være til stede under retsmøder	103
4.3.6.	Beskyttelse af forurettede ved dennes afgivelse af forklaring	107
4.4.	Andre spørgsmål af betydning for forurettede	113
Kapitel 5. Udvalgets lovudkast med bemærkninger		120
5.1.	Lovudkast.....	120
5.2.	Almindelige bemærkninger	124
5.3.	Bemærkninger til de enkelte bestemmelser	125

Kapitel 1

Indledning

1.1. Udvalgets hidtidige arbejde

Strafferetsplejeudvalget blev nedsat den 16. januar 1968 med den opgave at gennemgå den del af retsplejelovens regler om strafferetsplejen, der vedrører tidsrummet forud for tiltalens rejsning og forberedelsen af domsforhandlingen.

I overensstemmelse med sit kommissorium har udvalget i en række betænkninger beskæftiget sig med den del af straffeprocessen, der også betegnes efterforskningsstadiet, herunder de såkaldte straffeprocessuelle tvangsmidler. Udvalgets arbejde har omfattet en gennemgang og revision af spørgsmål og emner, som allerede var reguleret i retsplejeloven, da udvalget blev nedsat. I forbindelse hermed – og i visse tilfælde efter særskilt anmodning fra Justitsministeriet – har udvalget også behandlet en række spørgsmål og emner, som ikke tidligere har været lovreguleret.

Med afgivelsen af betænkning nr. 1298/1995 om fotoforevisning, konfrontation, efterlysning og observation afsluttede Strafferetsplejeudvalget for så vidt sin opgave med gennemgang og revision af førnævnte del af retsplejelovens regler om strafferetsplejen. Udvalget har senere afgivet betænkning nr. 1358/1998 om varetægtsfængsling i isolation, betænkning nr. 1431/2003 om straffeprocessuelle tvangsindgreb over for børn under den kriminelle lavalder, betænkning nr. 1439/2004 om bortvisning af voldelige og truende personer fra hjemmet mv., udtalelse af 16. august 2004 om udkast til forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af et centralt dna-profilregister og retsplejeloven, betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling, betænkning nr. 1469/2006 om varetægtsfængsling i isolation efter 2000-loven og senest en udtalelse om telefonskanning i september 2006.

1.2. Udvalgets nuværende arbejdsprogram

Justitsministeriet anmodede ved kommissorium af 30. april 2004 Strafferetsplejeudvalget om at foretage en gennemgang af ofres processuelle retsstilling i straffesager og overveje

behovet for ændringer, herunder med hensyn til ofres muligheder for at følge behandlingen af straffesagen mod gerningsmanden. Baggrunden for anmodningen var bl.a. en række høringssvar til et notat udarbejdet af Justitsministeriet om ofres retsstilling i forbindelse med straffesager i Danmark og i de øvrige nordiske lande.

Ved samme kommissorium blev Strafferetsplejeudvalget anmodet om at foretage en generel gennemgang af retsplejelovens regler om protokollering i straffesager og på den baggrund overveje spørgsmålet om en modernisering af reglerne om protokollering i straffesager ud fra en retssikkerhedsmæssig synsvinkel samt under hensyntagen til de teknologiske muligheder.

Ved tillægskommissorium af 1. juni 2005 blev udvalget anmodet om at se nærmere på mulige tiltag, som vil kunne begrænse udstrækningen af sigtelser og varetægtsfængslinger, herunder på muligheden for at fastlægge generelle regler om den maksimale tid, en person kan være sigtet eller være varetægtsfængslet. I overvejelserne bør indgå både mulige lovgivningsmæssige og administrative/praktiske tiltag.

Ved kommissorium af 10. oktober 2006 er udvalget blevet anmodet om at overveje, om de gældende regler om retshåndhævelsesarrest er fuldt tilstrækkelige i sædelighedssager, eller om der kan være behov for at ændre eller justere disse regler med henblik på at udvide mulighederne for at anvende retshåndhævelsesarrest i sædelighedssager.

Genstanden for nærværende betænkning er Strafferetsplejeudvalgets gennemgang af ofres processuelle retsstilling i straffesager og overvejelser om behovet for ændringer, herunder med hensyn til ofres muligheder for at følge behandlingen af straffesagen mod gerningsmanden.

1.3. Særligt om udvalgets arbejde med denne betænkning

1.3.1. Udvalgets kommissorium vedrørende ofres retsstilling

Ved kommissorium af 30. april 2004 anmodede Justitsministeriet Strafferetsplejeudvalget om at foretage en gennemgang af ofres processuelle retsstilling i straffesager og overveje

behovet for ændringer, herunder med hensyn til ofres muligheder for at følge behandlingen af straffesagen mod gerningsmanden. Kommissoriet har følgende ordlyd:

”2. I efteråret 2003 sendte Justitsministeriet et notat om ofres retsstilling i forbindelse med straffesager i Danmark og i de øvrige nordiske lande i høring hos berørte myndigheder og organisationer. I notatet er der bl.a. redegjort for de principper, som den gældende lovgivning bygger på. Notatet blev bl.a. udarbejdet i lyset af en undersøgelse, som det norske justitsministerium offentliggjorde i efteråret 2002, og som viste, at der er en række forskelle på ofrenes retsstilling i de nordiske lande, bl.a. i relation til, hvilke parts- eller partslignende rettigheder ofrene har i straffesager. Den norske undersøgelse har her i landet givet anledning til debat i Folketinget og i offentligheden om, hvorvidt de danske regler på området er tidssvarende.

I en række høringssvar er det anført, at der kan være grund til nærmere at overveje behovet for mere generelt at styrke ofres retsstilling i forbindelse med behandlingen af straffesager. Der er navnlig peget på spørgsmålet om eventuelt at tillægge ofrene visse partslignende rettigheder (”passive rettigheder”) bl.a. med hensyn til at modtage oplysning om straffesagens videre behandling samt informationer om retsmøder og om sagens endelige afgørelse mv.

Justitsministeriet skal anmode Strafferetsplejeudvalget om med udgangspunkt i høringssvar og de modtagne høringssvar at foretage en gennemgang af ofres processuelle retsstilling i straffesager og overveje behovet for ændringer, herunder med hensyn til ofres muligheder for at følge behandlingen af straffesagen mod gerningsmanden.

I det omfang udvalget anbefaler lovændringer, anmodes udvalget om at udarbejde et lovudkast.

Det bemærkes, at spørgsmålet om en revision af retsplejelovens særlige regler om adhæsionsprocessen behandles af retsplejerådet og således falder uden for Strafferetsplejeudvalgets opgave...”

Ved henvisninger til retsplejeloven er i denne betænkning anvendt den lovtæst og paragrafnummerering, der er gældende fra den 1. januar 2007.

1.3.2. Udvalgets sammensætning

Den 15. august 2006 er statsadvokat Lars Stevnsborg udtrådt af udvalget og afløst af statsadvokat Hanne Schmidt.

Ved afgivelsen af denne udtalelse har udvalget haft følgende sammensætning:

Landsdommer Christian Bache (formand)
Politiadvokat Carsten Egeberg Christensen
Retsassessor Annette Goldschmidt
Kontorchef Ole Hasselgaard
Dommer Carsten Michelsen
Advokat Hanne Rahbæk
Politimester Ole Scharf
Statsadvokat Hanne Schmidt
Professor, dr. jur. Eva Smith
Advokat Merethe Stagetorn

Hvervet som sekretær for udvalget har under udarbejdelsen af denne betænkning været varetaget af fuldmægtig Thomas Tordal-Mortensen.

Udvalget har afholdt 5 møder.

1.4. Resumé af udvalgets forslag

Strafferetsplejeudvalgets overvejelser om forbedringer af forurettedes retsstilling i straffesager findes i *kapitel 4*, mens betænkningens *kapitel 5* indeholder udvalgets forslag til nye lovbestemmelser.

Udvalget har fundet, at der er behov for at styrke den forurettedes stilling i straffeprocessen.

Udvalget har herunder fundet, at der er behov for at modernisere og effektivisere reglerne om behandling af forurettedes erstatningskrav i straffeprocessen (den såkaldte adhæsionsproces). Udvalget hilser det derfor velkomment, at dette spørgsmål er på Retsplejerådets arbejdsprogram.

Strafferetsplejeudvalget har endvidere fundet, at den forurettedes stilling i straffeprocessen bør styrkes på en række andre punkter, og udvalget stiller forslag til lovbestemmelser her-

om. Udvalget har også fundet, at den forurettedes efterladte bør tillægges en række rettigheder i de tilfælde, hvor den forurettede er afgået ved døden.

Udvalget har overvejet, om den forurettede bør tillægges partsstatus, dvs. adgang til at rejse sag, føre bevis, procedere og appellere med hensyn til selve straffesagen. Navnlig for at fastholde straffeprocessens grundlæggende principper og for at undgå et system med "to anklagere" har udvalget fundet, at en styrkelse af forurettedes stilling ikke bør ske på denne måde, jf. *kapitel 4, afsnit 4.2.1*.

I stedet stiller udvalget en række andre forslag navnlig - men ikke udelukkende - med hensyn til forurettedes mulighed for at følge og holde sig orienteret om straffesagen.

Udvalgets forslag indebærer bl.a., at kapiteloverskriften på retsplejelovens kapitel 66 a bliver "Forurettede". På denne måde markeres det også på det formelle plan, at den forurettede gennem udvalgets forslag tillægges en sådan betydning i straffeprocessen, at det er naturligt, at loven kommer til at indeholde et særligt kapitel om den forurettede, ligesom loven allerede indeholder kapitler om f.eks. den sigtede og om dennes forsvar.

Udvalget foreslår, at der i det nye kapitel indsættes en almindelig bestemmelse om vejledningspligt for politiet og anklagemyndigheden over for forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, dennes nære pårørende, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.1*. Der foreslås desuden indført dels en pligt for politiet eller anklagemyndigheden til at underrette retten, hvis der er behov for særlig hensyntagen til et vidne, herunder navnlig forurettede, dels en pligt for rettens personale til at bistå den pågældende i forbindelse med afgivelsen af forklaringen, herunder særligt med henblik på at undgå en konfrontation med tiltalte med flere, jf. *kapitel 4, afsnit 4.4*.

Det foreslås herudover, at det kommer til at fremgå klart af retsplejeloven, at forurettede eller dennes nære pårørende skal underrettes om afgørelser om afvisning af anmeldelser, påtaleopgivelser og tiltalefrafald, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.2.1*. I forlængelse heraf foreslås det endvidere, at det kommer til at fremgå klart af retsplejeloven, at forurettede eller dennes nære pårørende kan klage over afgørelser om afvisning af anmeldelser og påtaleopgivelser, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.2.2*.

Forurettede eller dennes nære pårørende skal efter forslaget tillige underrettes om tiltale-rejsning og fremsendelse af retsmødeanmodninger til retten med henblik på behandling af sagen som tilståelsessag. Vedkommende skal efter anmodning også underrettes om tid og sted for hovedforhandlingen eller retsmødet, hvor sagen behandles som tilståelsessag. Forurettede skal endvidere kunne anmode om at få tilsendt en gratis udskrift af dommen. Hvis en sag ankes eller genoptages, skal forurettede eller forurettedes nære pårørende efter anmodning underrettes herom, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.2.1*.

For så vidt angår reglerne om advokatbistand til den forurettede, foreslår udvalget, at der indføres en adgang for retten til i særlige tilfælde at beskikke en advokat for den forurettede også i andre sager end dem, der er nævnt i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 741 a, stk. 1. Det foreslås endvidere, at der indføres adgang til at beskikke en advokat for forurettedes nære pårørende, hvis forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.4.2*. Der vil herefter ikke være sagstyper, hvor beskikkelse af bistandsadvokat på forhånd vil være udelukket.

Forurettede skal endvidere efter forslaget have adgang til at overvære lukkede retsmøder, medmindre formålet bag dørlukningen taler imod det, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.5*.

Endelig foreslås bestemmelsen i retsplejelovens § 845 ændret således, at adgangen for retten til at træffe forhåndsafgørelser om dørlukning, referatforbud og navneforbud udvides. Desuden pålægges anklagemyndigheden i alle sager senest samtidig med indlevering af bevisfortegnelsen at underrette forsvareren og retten om, hvorvidt der foreligger spørgsmål om dørlukning mv., herunder spørgsmål der vedrører forurettede, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.6*.

København, december 2006

Christian Bache
(formand)

Carsten Egeberg Christensen

Annette Goldschmidt

Ole Hasselgaard

Carsten Michelsen

Hanne Rahbæk

Ole Scharf

Hanne Schmidt

Eva Smith

Merethe Stagetorn

Thomas Tordal-Mortensen

Kapitel 2

Gældende ret

2.1. Indledning

Dette kapitel indeholder en samlet, overordnet gennemgang af reglerne om forurettedes processuelle retsstilling i straffesager.

I afsnit 2.2.1. behandles begrebet forurettede, og i afsnit 2.2.2. behandles forurettedes status i straffesagen.

En beskrivelse af forurettedes processuelle retsstilling kan gribes an på forskellige måder. Nedenfor gennemgås reglerne om forurettedes processuelle retsstilling kronologisk efter sagens typiske gang, det vil sige fra indgivelsen af anmeldelse om et strafbart forhold til straffesagens afslutning.

I afsnit 2.3., 2.4. og 2.5 behandles således forurettedes processuelle retsstilling henholdsvis inden der rejses tiltale, under sagens behandling i retten og efter dom. I afsnit 2.6. behandles efterladtes processuelle retsstilling.

Reglerne i retsplejelovens kapitel 89 om forfølgning af borgerlige krav under straffesager – den såkaldte adhæsionsproces – behandles for tiden i Retsplejerådet. Disse regler vil derfor ikke indgå i beskrivelsen af gældende ret nedenfor.

2.2. Forurettedes processuelle retsstilling

2.2.1. Begrebet ”forurettede”

Udtrykket ”forurettede” anvendes flere steder i retsplejeloven i forskellige sammenhænge, f.eks. § 41 d om dørlukning, § 725 om privat påtale mv., § 741 a-d om advokatbistand til den forurettede og §§ 991-996 om påtale af borgerlige krav under straffesager.

Retsplejeloven indeholder ikke en definition af begrebet "forurettede". I den juridiske litteratur antages det, at udtrykket "den forurettede" må fortolkes forholdsvis snævert, således at dette kun omfatter personer, hvis beskyttelse det pågældende straffebud særlig tager sigte på, jf. herved *Stephan Hurwitz*, "Den danske strafferetspleje", 3. udgave, side 243, *Hans Gammeltoft-Hansen*, "Strafferetspleje I", 2. udgave, side 206, *Eva Smith*, *Jørgen Jochimsen m.fl.*, "Straffeprocessen", side 131, og "Kommenteret Retsplejelov", 7. udgave, bind III, note 3 til § 725.

I langt de fleste tilfælde opstår der ikke i praksis vanskeligheder med afgrænsningen af udtrykket "den forurettede", idet det af de enkelte bestemmelser i straffeloven typisk fremgår, hvem – om nogen konkret(e) person(er) – der udgør bestemmelsens umiddelbare beskyttelsesobjekt. Som eksempel kan nævnes bestemmelserne i straffelovens kapitler 24 og 25 om henholdsvis forbrydelser mod kønssædeligheden og forbrydelser mod liv og lemme.

Den nærmere afgrænsning vil imidlertid kunne falde forskelligt ud, alt efter den sammenhæng hvori udtrykket anvendes. Ved påkendelse af borgerlige krav i forbindelse med straffesagen udelukker begrebet "forurettede" således ikke, at krav kan fremsættes af forsikringsselskaber og andre tredjemænd, som har dækket forurettedes tab.

2.2.2. Forurettedes status i straffesagen

Straffeprocessen har i meget lang tid været betragtet som et offentligt anliggende. Påtalen har været offentlig, og dansk strafferetspleje bygger således på det fundamentale princip, at spørgsmålet om straf er et anliggende mellem staten på den ene side og den tiltalte på den anden side. En straffesag betragtes derfor i almindelighed ikke som en sag mellem to civile parter.

Straffeprocessen har også et andet formål end civilprocessen. Helt overordnet har straffeprocessen til formål at sikre, at skyldige mistænkte bringes til ansvar, samt at beskytte uskyldige mod strafforfølgning. Dette princip, som også kaldes *den materielle sandheds princip*, udgør grundstenen i opbygningen af det samlede straffeprocessuelle system.

Det er anklagemyndigheden, der på statens vegne fører straffesagerne. Anklagemyndigheden er underlagt et *objektivitetsprincip*, jf. retsplejelovens § 96, stk. 2, hvorefter anklagemyndigheden ”ikke blot [skal] påse, at straffskyldige bringes til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted”. Der påhviler således anklagemyndigheden en pligt til ved sagens behandling også at tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning. Hvis det således f.eks. under domsforhandlingen viser sig, at bevisførelsen efter anklagemyndighedens opfattelse ikke kan føre til domfældelse, skal anklageren nedlægge påstand om frifindelse.

Straffesagen udgør en *partsproces* med anklagemyndigheden som den ene part og tiltalte som den anden. Dette kommer blandt andet til udtryk i retsplejelovens § 729, hvorefter ordet ”part” i retsplejeloven i almindelighed også omfatter sigtede. Forurettede er ikke tillagt partsstatus, men er derimod omfattet af andre regler, navnlig reglerne om vidner. Retsplejeloven tillægger dog den forurettede en række beføjelser, som ikke tilkommer vidner i øvrigt. Dette kommer navnlig til udtryk i reglerne om privat påtale, betinget offentlig påtale, og i reglen om, at forurettede i visse sager kan tilslutte sig anklagemyndighedens strafforfølgning, jf. i det hele retsplejelovens § 720, stk. 2, og §§ 725-727, som er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 2.3.3. Hertil kommer adgangen for forurettede til at få tilkendt erstatning under straffesagen, jf. retsplejelovens kapitel 89.

I de straffesager med privat påtale, hvor den forurettede selv fører straffesagen, bliver forurettede part i sagen. Dette følger af retsplejelovens § 989, hvorefter private straffesager skal behandles efter reglerne i den borgerlige retspleje. Den forurettede bliver sagsøger og således part i sagen med de deraf følgende beføjelser, jf. dog retsplejelovens § 990, stk. 3, hvorefter forurettede uanset sin status som part kan afhøres som vidne.

I de sager, hvor den forurettede efter retsplejelovens § 727, stk. 3, kan tilslutte sig anklagemyndighedens forfølgning, får den forurettede ikke partsstatus, jf. *Stephan Hurwitz*, ”Den Danske Strafferetspleje” 3. udg., side 357, jf. og afsnit 2.3.3.3. nedenfor.

Også andre bestemmelser rummer elementer af beføjelser, der ellers er tillagt parterne, således f.eks. retsplejelovens § 29 a om dørlukning.

Når det derimod drejer sig om de *centrale partsbeføjelser*, herunder almindelig adgang til at rejse straffesager, nedlægge påstande og anmode om bevisførelse om skyldspørgsmålet, anke mv., er disse forbeholdt de egentlige parter, det vil sige anklagemyndigheden og tiltalte.

2.3. Forurettedes processuelle retsstilling inden der rejses tiltale

2.3.1. Anmeldelsen

Efter retsplejelovens § 742, stk. 1, indgives anmeldelser om strafbare forhold til politiet. Enhver kan indgive anmeldelse til politiet. Ofte vil det være den forurettede ved den strafbare handling, som anmelder forholdet. Der er ikke i dansk ret en almindelig pligt til at anmelde strafbare forhold.

Efter retsplejelovens § 742, stk. 2, iværksætter politiet efterforskning, hvis der på baggrund af anmeldelsen er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.

2.3.2. Afvisning af anmeldelsen

Efter retsplejelovens § 749, stk. 1 og 2, kan politiet afvise en indgivet anmeldelse, hvis der ikke findes grundlag for at indlede efterforskning, ligesom politiet kan indstille en påbegyndt efterforskning, hvis der ikke er rejst sigtelse i sagen. Afvises anmeldelsen, eller indstilles efterforskningen, *underrettes de personer, som må antages at have en rimelig interesse heri*, og de pågældende orienteres samtidig om, at politiets afgørelse kan påklages til statsadvokaten, jf. retsplejelovens § 749, stk. 3. Underretningspligten gælder i forhold til personer, som har en væsentlig og individuel interesse i sagens udfald, herunder den forurettede i sagen.

2.3.3. Påtalekompetence

Påtalen er som nævnt ovenfor i afsnit 2.2.2. som udgangspunkt offentlig. Dette udgangspunkt fraviges dog ved reglerne om betinget offentlig påtale, jf. nedenfor i afsnit 2.3.3.1., og ved reglerne om privat påtale, jf. nedenfor i afsnit 2.3.3.2.

2.3.3.1. Betinget offentlig påtale, jf. retsplejelovens § 720, stk. 2

Påtale af en lovovertrædelse er, medmindre andet følger af lovgivningen, ikke afhængig af den forurettedes samtykke. En lovovertrædelse kan således som udgangspunkt påtales, selv om den forurettede ikke ønsker det.

Det fremgår af retsplejelovens § 720, stk. 2, 1. pkt., at påtale i sager, hvor offentlig påtale efter lovgivningen er betinget af en begæring fra den forurettede, kun kan ske, hvis den forurettede begærer det. Ved lov nr. 352 af 19. maj 2004 (It-kriminalitet mv.) blev der indsat et nyt 2. pkt. i retsplejelovens § 720, stk. 2, hvorefter en anmeldelse fra den forurettede skal anses for en begæring om offentlig påtale. En begæring om offentlig påtale skulle før lovændringen være udtrykkelig og ikke blot fremstå som en anmeldelse, jf. UfR 1998.1481 Ø.

Det følger af straffelovens § 305, at overtrædelse af straffelovens § 291, stk. 1 og 3, § 293, stk. 2, § 298 og § 299 er undergivet betinget offentlig påtale, medmindre almene hensyn kræver påtale.

Efter straffelovens § 96, stk. 1 og 3, bortfalder adgangen til privat påtale og adgangen til at begære offentlig påtale, hvis den berettigede ikke har anlagt sag eller fremsat begæring om offentlig påtale inden 6 måneder efter, at han har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for sagsanlæg eller fremsættelse af påtalebegæring, eller 6 måneder efter den forurettedes død.

Den forurettede kan efter retsplejelovens § 725, stk. 2, give afkald på at påtale eller begære offentlig påtale. Dette gælder, selv om der er anlagt sag eller fremsat begæring om offentlig påtale.

Påtalemyndigheden kan i medfør af retsplejelovens § 720, stk. 2, nægte at efterkomme en begæring om offentlig påtale, der udelukker nogen medskyldig fra forfølgningen. Angår begæringen kun nogle af de skyldige uden at udelukke mulige medskyldige, kan påtalemyndigheden udstrække forfølgningen til disse, medmindre den berettigede efter at have haft lejlighed til at udtale sig herom modsætter sig dette.

Den forurettede kan efter retsplejelovens § 726 være udelukket fra at begære offentlig påtale, hvis privat påtale er iværksat, jf. nedenfor i afsnit 2.3.3.2. Dette vil navnlig være relevant i tilfælde, hvor der er flere forurettede.

Efter retsplejelovens § 727, stk. 2, kan offentlig påtale ske i sager undergivet privat påtale, hvis almene hensyn kræver det, jf. nedenfor i afsnit 2.3.3.2. Den samme adgang til offentlig påtale findes ikke for sager, der er undergivet betinget offentlig påtale. Offentlig påtale er i disse sager afhængig af en begæring om offentlig påtale. Efter retsplejelovens § 720, stk. 3, kan der dog foretages uopsættelige handlinger, indtil en påtalebegæring kan indhentes. Det er således begrænset, i hvilket omfang politiet kan tilrettelægge efterforskningen, og der er ikke mulighed for at fortsætte sagen, hvis den forurettede ikke begærer påtale, uanset om det vurderes, at almene hensyn kræver påtale, medmindre der måtte være en særlig hjemmel herfor, jf. f.eks. straffelovens § 305.

2.3.3.2. Privat påtale

Som nævnt er udgangspunktet i dansk ret, at påtalekompetencen tilkommer anklagemyndigheden. Retten til privat påtale har således undtagelsens karakter og kræver særlig lovhjemmel.

Det skal således følge af de enkelte bestemmelser i straffelovgivningen, om der er adgang til privat påtale. Regler om privat påtale findes blandt andet i straffelovens § 275, stk. 1, om freds- og ærekrænkelser og straffelovens § 305, stk. 2, om selvtægt. Visse speciallove indeholder tillige bestemmelser om privat påtale, f.eks. patentlovens § 57, stk. 3, og varemærkelovens § 42, stk. 2.

Den private påtale kan indrettes på forskellig måde. Den kan være principal, således at det alene er den private, der kan påtale forholdet, eller alternativt, således at det offentlige også kan påtale lovovertrædelsen - eventuelt på begæring fra den forurettede.

Privat påtale kan tillige finde sted for så vidt angår lovovertrædelser, som er undergivet betinget offentlig påtale, og som ikke kan medføre højere straf end 4 måneders fængsel,

jf. retsplejelovens § 726. Hvis den forurettede benytter sig af denne ret, bortfalder adgangen til at begære offentlig påtale.

Den forurettedes påtalekompetence er ikke eksklusiv, jf. retsplejelovens § 727, stk. 2, hvoraf det fremgår, at offentlig påtale af en lovovertrædelse, der er henvist til privat påtale, kan ske, når almene hensyn kræver det. Dette gælder dog ikke, hvis der er afsagt dom i en privat straffesag om overtrædelsen, eller hvis retten til privat påtale vedrørende en overtrædelse, der er undergivet betinget offentlig påtale, alene følger af, at handlingen ikke kan medføre højere straf end fængsel i 4 måneder, jf. § 726, 1. pkt.

Hvis anklagemyndigheden vælger at påtale lovovertrædelsen i medfør af retsplejelovens § 727, stk. 2, ophører den forurettedes ret til at påtale, jf. retsplejelovens § 727, stk. 3.

2.3.3.3. Subsidiær påtale

Begrebet subsidiær påtale dækker over den situation, hvor det tillades den forurettede at påtale forhold, som anklagemyndigheden af den ene eller anden grund har undladt at påtale, f.eks. på grund af bevisets stilling, jf. retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 2, eller hvor anklagemyndigheden har frafaldet tiltalen efter retsplejelovens § 722, stk. 1.

Der er ikke i dansk ret en almindelig adgang til subsidiær privat påtale for den forurettede, jf. også *Stehan Hurwitz*, ”Den Danske Strafferetspleje”, 3. udg. side 345 ff., og *Hans Gammeltoft-Hansen* ”Strafferetspleje I”, 1. udg., side 216.

Hvis anklagemyndigheden vælger at benytte sig af retsplejelovens § 727, stk. 2, og påtale lovovertrædelsen, ophører den forurettedes ret til at påtale, jf. retsplejelovens § 727, stk. 3. Den forurettede kan imidlertid tilslutte sig anklagemyndighedens forfølgning, hvis der straks afgives erklæring herom. Beslutter påtalemyndigheden sig for at standse forfølgningen, kan den forurettede fortsætte sin påtale.

2.3.4. Afhøring hos politiet

Efter retsplejelovens § 750 kan politiet foretage afhøringer, men politiet kan ikke pålægge nogen at afgive forklaring. Der er således ikke en pligt til at udtale sig til politiet. Dette gælder både for forurettede og andre vidner.

Ved politiets afhøring af en person, der ikke er sigtet, skal politiet vejlede om indholdet af vidneudelukkelses- og vidnefrigtelsesreglerne, jf. retsplejelovens § 753, jf. § 173, stk. 1. Dette har navnlig betydning ved afhøring af en sigtets samlever eller ægtefælle.

Vidner skal afhøres hver for sig, og afhøringen skal ske på en sådan måde, at den er egnet til at fremkalde en tydelig og sandfærdig forklaring, ligesom vidnet så vidt muligt skal have mulighed for at udtale sig i sammenhæng, jf. retsplejelovens § 753, jf. § 182 og § 184, stk. 1 og 2.

Politiet skal ifølge Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2001 om vejledning til ofre for forbrydelser og udpegning af kontaktperson for vidner i visse sager udpege en kontaktperson for den forurettede, jf. nærmere herom i afsnit 2.3.5.

På grundlag af betænkning nr. 1420/2002 om gennemførelse af sager om seksuelt misbrug af børn afgivet af en arbejdsgruppe nedsat af Justitsministeriet blev der ved lov nr. 228 af 2. april 2003 (Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn, salg af børn og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.) indført en særlig regel om videoafhøring af børn. Ved lovændringen blev der endvidere i retsplejelovens § 872 indført en udtrykkelig hjemmel til, at politiets videoafhøringer af børn kan dokumenteres som bevis under domsforhandlingen uden rettens forudgående tilladelse.

Ved anvendelsen af denne afhøringsform skånes det barn, der er mistanke om har været udsat for et overgreb, for den yderligere belastning det vil være at skulle gentage forklaringen i retten, eventuelt længe efter overgrebet.

Ved politiets afhøring af et barn skal forsvareren for den sigtede være til stede, hvis afhøringen optages på video, og det må formodes, at den senere vil blive anvendt som bevis under domsforhandlingen, jf. retsplejelovens § 745 e, stk. 1. Forsvareren må ikke stille

spørgsmål direkte til barnet, idet spørgsmål skal stilles gennem den særligt uddannede polititjenestemand, som forestår afhøringen.

Den, der er mistænkt eller sigtet, har ikke adgang til at overvære videoafhøringen, men den pågældende skal snarest muligt have adgang til sammen med sin forsvarer at gennemse videooptagelsen hos politiet, jf. retsplejelovens § 745 e, stk. 2.

Om afhøring i tilfælde, hvor der kan ske beskikkelse af bistandsadvokat, henvises til afsnit 2.3.6.3., nedenfor.

2.3.5. Vejledning af forurettede

Politiet og anklagemyndigheden er underlagt de samme almindelige forvaltningsretlige regler og principper om vejledningspligt mv. som andre forvaltningsmyndigheder. Det følger heraf, at offentlige myndigheder i fornødent omfang skal yde vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse om spørgsmål inden for myndighedens sagsområde.

Herudover er der i lovgivningen fastsat bestemmelser om politiets vejledningspligt på særlige områder. For så vidt angår adgangen til at få beskikket en bistandsadvokat, er der således i retsplejelovens § 741 b, stk. 1, givet nærmere regler om politiets vejledningspligt, jf. afsnit 2.3.6.3. nedenfor. Et andet eksempel er retsplejelovens § 753, jf. § 173, hvorefter politiet skal vejlede om indholdet af vidneudelukkelsesreglerne og vidnefritagelsesreglerne i §§ 169-172 på samme måde som retten, jf. afsnit 2.3.4.

Der er endvidere taget en række initiativer for at sikre forurettede i visse sagskategorier den fornødne vejledning og løbende information om straffesagens forløb.

I den forbindelse kan bl.a. nævnes den såkaldte *kontaktpersonordning*, der indebærer, at politiet skal udpege en kontaktperson for vidner i sager om grovere overtrædelser af straffeloven og særlovgivningen, hvis sagen er af en sådan art, at det skønnes at have eller kunne få betydning for vidnet at få udpeget en kontaktperson. Forurettede har som tidligere nævnt status som vidne og vil i den forbindelse ofte skulle afgive forklaring under straffesagen. Forurettede vil derfor - afhængig af sagen - skulle have udpeget en kontaktperson. Formålet med ordningen, som er forudsat i forarbejderne til lov nr. 428 af 31. maj

2000 (Varetægtsfængsling i isolation, varetægtsfængsling under domsforhandling, vidnebeskyttelse mv.), er at lette kommunikationen mellem politiet/anklagemyndigheden og vidnet samt at modvirke misforståelser som følge af, at flere forskellige medarbejdere taler med vidnet. Kontaktpersonen kan enten være en polititjenestemand, der har deltaget i efterforskningen af sagen, eller den anklager, der skal møde i sagen for retten.

Herudover kan nævnes offerrådgivningerne, som blev etableret i forbindelse med Folketingets vedtagelse af lov nr. 349 af 23. maj 1997 (Styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser mv.), og som fungerer som et supplement til den rådgivningsfunktion, der allerede påhviler politiet. Offerrådgivningernes opgave er at give personlig støtte til ofre for forbrydelser. I mange tilfælde kan en sådan støtte gives ved, at der lyttes til og tales med ofret. Der kan også vejledes om mulighederne for psykologhjælp, advokatbistand mv. og eventuelt tillige ydes bistand ved udfyldelse af ansøgningsskemaer eller skadesanmeldelser til forsikringsselskaber eller lignende. Offerrådgivningen er nærmere omtalt i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsorfres retsstilling, afsnit 3.4.

Som det fremgår af afsnit 2.3.6. nedenfor, påhviler det bistandsadvokaten at vejlede og rådgive den forurettede om dennes retsstilling mv., ligesom bistandsadvokaten løbende vil skulle holde forurettede orienteret om sagens forløb. Hvis der ikke beskikkes en bistandsadvokat for den forurettede, vil det være op til politiet og anklagemyndigheden at vejlede og holde den forurettede orienteret om sagen.

Rigsadvokaten har i Meddelelse nr. 2/2001 om vejledning til ofre for forbrydelser og udpegning af kontaktperson for vidner i visse sager fastsat nærmere bestemmelser om politiets og anklagemyndighedens vejledningspligt over for ofre for forbrydelser. I denne meddelelse omtales politiets vejledningspligt vedrørende reglerne om beskikkelse af advokat for den forurettede. Det fremgår endvidere, at en skadelidt ved en strafbar handling skal vejledes om muligheden for at opnå erstatning fra statskassen efter offererstatningsloven.

2.3.6. Adgangen for forurettede til at få beskikket en bistandsadvokat

Retsplejelovens kapitel 66 a om advokatbistand til den forurettede er indsat ved lov nr. 253 af 16. juni 1980 (Advokatbistand til forurettede) med henblik på at beskytte og styrke

den forurettedes stilling i sager om voldtægt mv., jf. FT 1979-80, tillæg A, sp. 459, og tillæg B, sp. 939.

Reglerne i retsplejelovens kapitel 66 a er senest ændret i 2005 ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 (Forbedring af voldtægtsfres retsstilling mv. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale). Dette skete på baggrund af betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling.

Retsplejeloven indeholder ikke nærmere regler om bistandsadvokatens opgaver, men af forarbejderne til kapitel 66 a fremgår det, at formålet med en beskikkelse af en advokat er at styrke ofrets stilling under sagen. Ud over støtte til den forurettede under afhøringen hos politiet og i retten og bistand ved afgørelsen af eventuelle erstatningskrav forudsættes det, at advokaten ligeledes yder rådgivning om særlige hjælpemuligheder, yder personlig støtte og vejledning og varetager andre opgaver for den forurettede af mere almen karakter, jf. FT 1979-80, tillæg A, sp. 466.

Bistandsadvokatens opgaver er beskrevet i betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægt- og voldssager samt i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling.

2.3.6.1. Beskikkelse af bistandsadvokat efter retsplejelovens § 741 a

Det følger af retsplejelovens § 741 a, stk. 1, at retten i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 210, §§ 216-223, §§ 224 eller 225, jf. §§ 216-223, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 a eller § 288, beskikker en advokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, når den pågældende fremsætter begæring herom, jf. dog stk. 2 og 3.

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 2, skal der i sager om overtrædelse af straffelovens § 210, §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1, samt § 224 og § 225, jf. de nævnte bestemmelser, ske beskikkelse, medmindre den forurettede - efter at være vejledt om retten til bistandsadvokat - frabeder sig dette.

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 3 kan beskikkelse af advokat afslås i sager om overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1, og stk. 2, 1. led, § 223, stk. 2, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 a eller § 288, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for åbenbart unødvendig. Det samme gælder i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1 og stk. 2, 1. led, eller § 223, stk. 2.

Den forurettede kan anmode om at få beskikket en bistandsadvokat på et hvilket som helst tidspunkt, ligesom den pågældende kan vælge selv at antage en advokat. I sidstnævnte tilfælde honoreres advokaten i så fald af den forurettede.

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 4, kan politiet fremsætte begæring om beskikkelse af en bistandsadvokat for den forurettede, hvis den pågældende ikke selv har anmodet herom. Dette gælder også i de tilfælde, hvor beskikkelse skal ske, medmindre den forurettede har frabedt sig beskikkelse. Dette er i forarbejderne begrundet med, at der kan være tilfælde, hvor beskikkelse på politiets initiativ bør kunne ske for at varetage den forurettedes interesser, f.eks. i tilfælde, hvor en værge for en mindreårig frabeder sig beskikkelse, eller hvor det er tvivlsomt, om en erklæring fra en psykisk syg person er alvorlig ment.

2.3.6.2. Beskikkelse af advokat efter retsplejelovens § 995 a og § 1020

Retten kan i medfør af retsplejelovens § 995 a, stk. 1, give fri proces til en forurettet, når det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af et erstatningskrav, og den forurettede opfylder betingelserne i § 325 om fri proces. Bestemmelsen indeholder ikke begrænsninger med hensyn til de former for kriminalitet, der kan begrunde beskikkelse af advokat, men forudsætter, at erstatningskravets art og omfang taler for, at forurettede får bistand til at opføre kravet.

Efter retsplejelovens § 1020 e, stk. 1, om advokatbistand til den forurettede i straffesager mod politipersonale, beskikker retten på den forurettedes begæring en advokat for denne, når forholdene taler derfor, eller det følger af reglerne i kapitel 66 a.

2.3.6.3. Vejledning mv. af den forurettede, jf. retsplejelovens § 741 b

Politiet skal i medfør af retsplejelovens § 741 b, stk. 1, vejlede den forurettede om adgangen til at begære en advokat beskikket. Vejledningen skal gives, inden den forurettede afhøres første gang, og skal gentages i forbindelse med og inden anden afhøring. I sager, der er omfattet af retsplejelovens § 741 a, stk. 2, skal forurettede også gøres bekendt med, at den pågældende vil få beskikket en advokat, medmindre forurettede frabeder sig dette.

Det følger af retsplejelovens § 741 b, stk. 2, at en begæring om beskikkelse af advokat ikke er til hinder for, at politiet afhører den forurettede uden advokatens tilstedeværelse, hvis den forurettede er villig til at udtale sig. I tilfælde, hvor beskikkelse skal ske efter retsplejelovens § 741 a, stk. 2, gælder dette kun, hvis den forurettede anmoder om at blive afhørt uden advokatens tilstedeværelse. Politiet skal vejlede den forurettede herom. Ønsker den forurettede ikke at udtale sig uden advokatens tilstedeværelse, kan politiet tilkalde en af de i § 733, stk. 1, nævnte advokater til at varetage hvervet som advokat for den forurettede, indtil retten tager stilling til begæringen. Politiet vil dog kunne foretage en helt foreløbig udspørgen af forurettede, således at der kan stilles uopsættelige spørgsmål til forurettede med henblik på meddelelse af akutte oplysninger af betydning for en umiddelbar bevissikring, for eksempel om tid, sted, signalement mv.

I medfør af retsplejelovens § 741 b, stk. 3, kan justitsministeren fastsætte nærmere regler om tilkaldeordningens gennemførelse. Sådanne administrative forskrifter er ikke udstedt, men der er i praksis etableret en tilkaldeordning svarende til ordningen for forsvarere, jf. bekendtgørelse nr. 467 af 26. september 1978 om vejledning af sigtede om adgangen til at begære en forsvarer beskikket.

2.3.7. Afgørelse om påtaleopgivelse, herunder underretning

Som anført i afsnit 2.2.2. og 2.3.3., tilkommer påtalekompetencen det offentlige. Efter retsplejelovens § 719, stk. 1, er det politidirektøren, der som udgangspunkt har påtalekompetencen.

Efter retsplejelovens § 96, stk. 2, skal anklagemyndigheden påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted. Dette objektivitetsprincip

kommer også til udtryk i retsplejelovens § 721, stk. 1. Efter denne bestemmelse kan påtale i en sag helt eller delvist opgives, hvis sigtelsen har vist sig grundløs, jf. § 721, stk. 1, nr. 1, eller hvor videre forfølgning ikke kan ventes at føre til, at den sigtede findes skyldig, jf. § 721, stk. 1, nr. 2.

Påtale kan endvidere opgives, hvis sagens gennemførelse vil medføre vanskeligheder, omkostninger eller behandlingstider, som ikke står i rimeligt forhold til sagens betydning og den straf, som i givet fald kan forventes idømt, jf. § 721, stk. 1, nr. 3.

Det er anklagemyndigheden, som udøver skønnet over, hvorvidt der skal ske påtale i en sag eller ej. Foreligger der ifølge dette skøn ikke en rimelig formodning om, at en sag kan gennemføres til domfældelse, er anklagemyndigheden forpligtet til at standse forfølgningen.

Ved afgørelse om påtaleopgivelse *underrettes sigtede og andre, der må antages at have en rimelig interesse heri*, herunder den forurettede. Den forurettede har mulighed for at påklage afgørelsen om påtaleopgivelse til den overordnede anklagemyndighed efter reglerne i retsplejelovens kapitel 10, jf. retsplejelovens § 724, stk. 1. Denne klageadgang tjener som en garanti for, at gennemførlige straffesager ikke henlægges uberettiget, jf. betænkning nr. 622/1971 om efterforskning i straffesager mv., side 10.

2.3.8. Afgørelse om tiltalefrafald, herunder underretning

Retsplejelovens § 722 omhandler tiltalefrafald. Efter bestemmelsen kan tiltalefrafald uden vilkår bl.a. anvendes, hvis den påsigtede lovovertrædelse efter loven ikke kan medføre højere straf end bøde og forholdet er af ringe strafværdighed, eller hvis sagens gennemførelse vil medføre vanskeligheder, omkostninger eller tidsforbrug, som ikke står i rimeligt forhold til sagens betydning og den straf, som i givet fald kan forventes idømt. Efter retsplejelovens § 723 kan der fastsættes vilkår for et tiltalefrafald, hvis den sigtede i retten har afgivet en uforbeholden tilståelse, hvis rigtighed bestyrkes ved de i øvrigt foreliggende omstændigheder.

Ved afgørelse om tiltalefrafald *underrettes den sigtede, som har mulighed for at klage over afgørelsen* efter reglerne i retsplejelovens kapitel 10, jf. retsplejelovens § 724, stk. 1.

I modsætning til påtaleopgivelse er der ikke pligt til at underrette andre om afgørelsen, ligesom andre end den sigtede heller ikke har adgang til at klage over afgørelsen.

Andre end den sigtede kan dog efter en konkret vurdering i den enkelte sag gives underretning om et tiltalefrafald, jf. betænkning nr. 1194/1990 om anklagemyndighedens struktur, side 217. Ifølge Kommenteret Retsplejelov, 7. udgave, bind III, note 4 til § 724 bør andre end den sigtede efter omstændighederne underrettes. Dette vil f.eks. være tilfældet, hvis den forurettede må formodes at ville anlægge civilt søgsmål vedrørende et erstatningskrav. Ifølge *Henning Fode* i ”Festskrift til Hans Gammeltoft-Hansen”, side 221 ff., er det i praksis også almindeligt at underrette den forurettede.

Baggrunden for, at der ikke består en lovbestemt underretningspligt eller klageadgang for forurettede, er, at en sigtet, der opnår tiltalefrafald, betragtes som skyldig. Denne afgørelsesform kan derfor i forhold til en forurettet sammenlignes med en dom, hvor der ikke består nogen almindelig pligt til underretning, og hvor forurettede heller ikke har adgang at anke dommen.

I ovennævnte betænkning, side 217 anføres det, at den overordnede anklagemyndighed ved en klage indgivet af en person, der ikke er klageberettiget, f.eks. en forurettet, ikke har pligt til at realitetsbehandle klagen. Den overordnede myndighed kan dog benytte sig af sin almindelige adgang til at tage en sag op og i den forbindelse give pålæg mv. vedrørende sagens behandling.

2.3.9. Aktindsigt under efterforskningen

Det er nødvendigt at sondre mellem forurettedes aktindsigt og den aktindsigt, som en bistandsadvokat har. Forurettedes adgang til aktindsigt skal afgøres efter de almindelige regler om aktindsigt i retsplejelovens kapitel 3 a. Bistandsadvokatens aktindsigt afgøres efter § 741 c, stk. 2.

Ved lov nr. 215 af 31. marts 2004 (Offentlighed i retsplejen) blev retsplejelovens regler om aktindsigt ændret, jf. nærmere herom i afsnit 2.5.3.

2.3.9.1. Forurettedes aktindsigt

Efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, har forsvareren for en sigtet adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår. Forsvareren skal have udleveret kopi af materialet, i det omfang det kan ske uden ulempe. Forsvareren må dog ikke uden politiets samtykke overlevere materialet til den sigtede. Sigtede har således alene gennem sin forsvarer adgang til aktindsigt i sagen. Efter retsplejelovens § 729 b har en sigtet uden forsvarer adgang til at gøre sig bekendt med sagens materiale.

Andre end sagens parter, herunder forurettede, har først adgang til aktindsigt, når straffesagen er endelig afsluttet, jf. retsplejelovens § 41 b, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 3 om domme og kendelser, og retsplejelovens § 41 d, stk. 1, om andre dokumenter. En forurettet har derfor ikke aktindsigt i sagen, før den er endeligt afsluttet, jf. nærmere herom i afsnit 2.5.3.

Hvis der ikke rejses tiltale, og sagen derfor henlægges, må den betragtes som endeligt afsluttet efter udløbet af fristen for omgørelse i retsplejelovens § 724, stk. 2. Herefter vil forurettede kunne få aktindsigt i eventuelle kendelser, jf. retsplejelovens § 41 b, samt andre dokumenter vedrørende sagen. Reglen tilgodeser derfor ikke den, der ønsker at klage over en afgørelse om ikke at rejse tiltale.

Efter forarbejderne til de gældende regler vil en anmodning om aktindsigt, der er begrundet i et ønske om at skaffe oplysninger til brug for en eventuel klage til den overordnede anklagemyndighed, imidlertid falde ind under reglen om meroffentlighed i retsplejelovens § 41 g.

I forarbejderne til retsplejelovens § 41 g er det anført, at der bør udvises imødekommethed, når forurettede i straffesager anmoder om aktindsigt, før sagen er endeligt afsluttet, og at dette i særlig grad gælder, hvor der er truffet afgørelse om påtaleopgivelse eller tiltalefrafald, men hvor den overordnede anklagemyndighed har mulighed for at omgøre afgørelsen i medfør af retsplejelovens § 724, stk. 2, og anmodningen er begrundet i et ønske om at skaffe oplysninger til brug for en eventuel klage til den overordnede anklagemyndighed, jf. herved også side 66 i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfrets retsstilling.

2.3.9.2. Bistandsadvokatens aktindsigt

Bistandsadvokatens adgang til aktindsigt blev udvidet ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 (Forbedring af voldtægtsfres retsstilling mv. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale). Ved ændringen blev bistandsadvokatens adgang til dokumenter forud for afgørelsen om tiltalerejsning udvidet til at omfatte ikke alene forurettedes forklaring til politirapport, men også andet materiale vedrørende forurettede, herunder lægelige udtalelser, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 2, 1. pkt.

Efter retsplejelovens § 741 c, stk. 3, skal bistandsadvokaten have udleveret kopi af materialet, i det omfang det uden ulempe kan kopieres. Advokaten må ikke uden politiets samtykke gøre den forurettede bekendt med indholdet af det i stk. 2, 2. pkt., nævnte materiale. Advokaten må således alene gøre forurettede bekendt med hans eller hendes egen forklaring og de dokumenter, der i øvrigt vedrører forurettede.

Med hensyn til den situation, hvor der ikke rejses tiltale, og hvor sagen henlægges, henvises til det, der er anført i afsnit 2.3.9.1. om adgang til meroffentlighed efter retsplejelovens § 41 g.

2.4. Forurettedes processuelle retsstilling under sagens behandling - perioden fra tiltalerejsning til afsigelse af dom

2.4.1. Underretning om tiltalen

Retsplejeloven indeholder ikke bestemmelser, hvorefter den forurettede skal underrettes om tiltalerejsning eller fremsendelse af en retsmødeanmodning til retten med henblik på behandling af sagen som tilståelsessag. I Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2001 om vejledning til ofre for forbrydelser og udpegning af kontaktperson for vidner er det imidlertid fastsat, at den forurettede i sager, hvor der ikke er beskikket en bistandsadvokat, skal underrettes skriftligt om, at der er indleveret anklageskrift eller retsmødebegæring til retten. Dette sker efter det for Strafferetsplejeudvalget oplyste ved et standardbrev fra politiet til den forurettede.

I det omfang en tiltale indeholder en påtaleopgivelse eller påtalebegrænsning, følger det af retsplejelovens § 724, stk. 1, at den forurettede skal underrettes.

2.4.2. Underretning om retsmøder

Retsplejeloven indeholder ikke bestemmelser, hvorefter den forurettede skal underrettes om retsmøder. Efter retsplejelovens § 991, stk. 1, skal forurettede i straffesager, hvor der ikke medvirker domsmænd, gives lejlighed til at fremsætte erstatningskrav. Dette sker normalt ved, at forurettede underrettes om første retsmøde i sagen med opfordring til at møde med dokumentation for kravet, jf. *Kommenteret Retsplejelov, 7. udgave, bind III, note 9 til § 991*. Forurettede underrettes i sagens natur også om retsmøder, hvis den pågældende skal afgive vidneforklaring.

I sager, hvor der er beskikket en bistandsadvokat for den forurettede, skal retsmøder, hvor forurettede skal afhøres, så vidt muligt berammes efter aftale med bistandsadvokaten, ligesom bistandsadvokaten skal underrettes om alle retsmøder, herunder retsmøder efter retsplejelovens § 831, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 1. Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven ved lovændringen i 2005 for at præcisere, at retsmøder, hvor forurettede skal afhøres, så vidt muligt skal berammes efter aftale med bistandsadvokaten.

Om retsmøder vedrørende behandling af sagen som tilståelsessag er det i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling, side 68, anført, at det normalt må være tilstrækkeligt, at advokaten underrettes om retsmødet og får lejlighed til skriftligt at fremsætte erstatningskrav mv.

2.4.3. Forurettedes status under sagen

2.4.3.1. Vidnestatus

Som nævnt i afsnit 2.2.2. har forurettede ikke partsstatus, men er omfattet af andre regler, herunder navnlig vidnereglerne. Hvis den forurettede skal vidne, er vedkommende således underlagt de almindelige regler om vidner i retsplejelovens kapitel 18. Dette kapitel tillægger ikke forurettede særlige rettigheder. Efter retsplejelovens § 168 har enhver med de i loven fastsatte undtagelser pligt til at afgive forklaring for retten som vidne. Forurettede

har således som andre vidner pligt til at afgive forklaring for retten, medmindre forurettede er omfattet af en vidnefritagelsesgrund, jf. nedenfor i afsnit 2.4.3.2.

Nægter et vidne at afgive forklaring, har retten efter retsplejelovens § 178 mulighed for at benytte forskellige tvangsmidler med henblik på at formå vidnet til at afgive forklaring. På grund af sin status som vidne må forurettede efter retsplejelovens § 182 ikke overvære forklaringer af andre vidner, syns- og skøns mænd eller tiltalte, medmindre retten bestemmer andet. Hvis forurettede skal vidne, har vedkommende således ikke ret til at være til stede under hele domsforhandlingen.

Retsplejeloven indeholder en række beskyttelsesregler for vidner, der bl.a. har til formål at sikre, at de ikke udsættes for unødvendige krænkelse i forbindelse med afgivelse af vidneforklaringen. Retsplejeloven indeholder bl.a. regler om dørlukning, referatforbud, navneforbud samt regler om, at tiltalte i visse tilfælde kan pålægges at forlade retslokalet under forurettedes forklaring. Disse behandles nedenfor i afsnit 2.4.3.3.

2.4.3.2. Vidnefritagelsesreglen i § 171

Efter retsplejelovens § 171, stk. 1, har en parts nærmeste ikke pligt til at afgive forklaring som vidne. Dette omfatter ægtefæller, slægtninge i lige linje og søskende. Samlevende vil normalt også være omfattet af vidnefritagelsesreglen, ligesom andre, f.eks. besvogrede, efter en konkret bedømmelse også kan være omfattet. Hvis forurettede er omfattet af personkredsen i retsplejelovens § 171, stk. 1, vil den pågældende kunne nægte at afgive forklaring.

Forurettede vil efter retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 1-3, endvidere kunne nægte at afgive forklaring, såfremt forklaringen må antages at ville udsætte den pågældende selv for straf eller tab af velfærd (nr. 1), udsætte den pågældendes nærmeste for straf eller tab af velfærd (nr. 2), eller påføre vidnet selv eller den pågældendes nærmeste anden væsentlig skade (nr. 3). Tab af velfærd kan bl.a. omfatte tilfælde, hvor en forurettet har været udsat for trusler.

Retten kan efter retsplejelovens § 171, stk. 3, i de i stk. 1 og stk. 2, nr. 2 og 3, nævnte tilfælde pålægge forurettede at afgive forklaring, hvis forklaringen anses for at være af

afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige dertil.

2.4.3.3. Andre regler om vidnebeskyttelse

Rettens formand kan efter retsplejelovens § 856, stk. 1, uden for de tilfælde, der er nævnt i retsplejelovens § 856, stk. 2, nr. 2, (anonym vidneførsel) beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres. Dette kan ske, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Retten kan, hvis det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, på anmodning bestemme, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det, jf. retsplejelovens § 856, stk. 2, nr. 1, eller at et vidnes navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed gør det påkrævet, jf. retsplejelovens § 856, stk. 2, nr. 2.

Er der truffet bestemmelse efter retsplejelovens § 856, stk. 2, nr. 2, kan retten yderligere bestemme, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens vidnet afhøres, hvis der er grund til at antage, at vidnet eller vidnets nærmeste vil blive udsat for alvorlig fare, hvis tiltalte får kendskab til vidnets identitet, jf. retsplejelovens § 856, stk. 3.

Efter retsplejelovens § 845, stk. 1, kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne forud for domsforhandlingen træffe afgørelse om dørlukning efter § 29, stk. 3, nr. 2 eller 3, referatforbud efter § 30, stk. 2, eller navneforbud efter § 31, stk. 1, nr. 1, eller om at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 856, stk. 1, 3 eller 6, eller om, at et vidnes bopæl, navn, eller stilling ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 856, stk. 2.

Ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 (Forbedring af voldtægtslovens retsstilling mv. og beskikelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale) blev retsplejelovens § 845, stk. 2, ændret, således at anklagemyndigheden i voldtægtsager senest samtidig med indlevering af bevisfortegnelse i sagen skal underrette forsvareren og

retten om, hvorvidt der foreligger sådanne spørgsmål som nævnt i retsplejelovens § 845, stk. 1.

Efter retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 3, kan retten bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre (dørlukning), når hensynet til sagens behandling i et offentligt retsmøde vil udsætte nogen for en unødigt krænkelse, herunder når der skal afgives forklaring om erhvervshemmeligheder.

Derudover indeholder retsplejelovens § 29 a en yderligere beskyttelse for den forurettede i navnlig voldtægtssager, idet det af § 29 a, stk. 1, fremgår, at dørene lukkes under den forurettedes forklaring i sager om overtrædelser af straffelovens § 210, §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1, når den pågældende anmoder om det. Det samme gælder i sager om overtrædelse af straffelovens § 224 eller § 225, jf. §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1.

Efter retsplejelovens § 31, stk. 1, nr. 2, kan retten i straffesager forbyde, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for sigtede (tiltalte) eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres (navneforbud), når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for unødigt krænkelse.

I sager om overtrædelse af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden er den forurettedes identitet søgt sikret mod offentlig gengivelse gennem bestemmelsen i retsplejelovens § 1017 b. Efter denne bestemmelse kan den, der giver offentlig meddelelse om navn, stilling eller bopæl på den forurettede i disse sager eller på anden måde offentliggør den pågældendes identitet, straffes med bøde. I de situationer, hvor det findes påkrævet af hensyn til sagens opklaring eller i øvrigt til berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, vil politiet dog i medfør af § 1017 b, stk. 2, kunne offentliggøre den forurettedes identitet.

Ved lov nr. 215 af 31. marts 2004 (Offentlighed i retsplejen), blev der i retsplejelovens § 32 indsat en ny bestemmelse om forbud mod fotografering af sigtede, tiltalte og vidner, der er på vej til eller fra et retsmøde i en straffesag, medmindre den pågældende har givet samtykke.

Det følger af retsplejelovens § 185, stk. 1, at bevisførelse om et vidnes almindelige troværdighed kun må finde sted på den måde og i den udstrækning, som retten bestemmer. Spørgsmål om, hvorvidt vidnet er under tiltale eller har været straffet, stilles og besvares skriftligt. Kun retten og parterne gøres bekendt med svaret.

Bestemmelsen i § 185, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til bevisførelse om den forurettedes tidligere seksuelle adfærd i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 216, 217 eller 218, stk. 2, samt §§ 224 eller 225, jf. §§ 216, 217 eller 218, stk. 2. En sådan bevisførelse kan kun tillades, hvis den kan antages at være af væsentlig betydning for sagen, jf. § 185, stk. 2. Bestemmelsen er indgående behandlet i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling, afsnit 2.7.

2.4.3.4. Forurettedes adgang til at føre bevis, stille spørgsmål mv.

Forurettedes adgang til at føre bevis og stille spørgsmål mv. i retten hænger i meget høj grad sammen med forurettedes status i straffesagen. Forurettede er som nævnt tidligere ikke part i straffesager, der som hovedregel føres af anklagemyndigheden på ofrets og samfundets vegne på grundlag af saglige og objektive kriterier. Forurettede betragtes alene som vidne, og som følge heraf tilkommer der ikke den forurettede almindelige partsbeføjelser.

Den forurettede har således ikke adgang til at føre bevis om selve skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen. Forurettede har heller ikke adgang til at stille spørgsmål til tiltalte og vidner. Dette gælder både vedrørende skyldsspørgsmålet, strafudmålingen og et eventuelt erstatningsspørgsmål. Forurettede kan heller ikke procedere sagen for så vidt angår skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen.

Såfremt den forurettede har materiale, som denne ønsker fremlagt i retten som bevis, må den forurettede rette henvendelse til anklagemyndigheden og anmode om, at beviset indgår i bevisførelsen. Det er dog altid anklagemyndigheden, der vurderer, hvorvidt den forurettedes bevismateriale skal anvendes, og den forurettede vil ikke på samme måde som sigtede kunne indbringe spørgsmålet for retten i medfør af retsplejelovens § 746.

Private straffesager behandles efter reglerne i den borgerlige retspleje, jf. retsplejelovens § 989. Den forurettede bliver sagsøger og således part i sagen med de deraf følgende beføjelser, jf. dog retsplejelovens § 990, stk. 3, hvorefter forurettede uanset sin status som part kan afhøres som vidne.

2.4.3.5. Bistandsadvokatens adgang til at stille spørgsmål og procedere

Bistandsadvokaten har efter ordlyden i retsplejelovens § 741 c, stk. 1, adgang til at stille yderligere spørgsmål til forurettede. Bistandsadvokaten har efter samme bestemmelse også ret til at gøre indsigelser mod en bevisførelse i strid med retsplejelovens § 185, stk. 2.

Bistandsadvokatens processuelle stilling i retten, herunder advokatens stilling i forbindelse med afhøringer af den forurettede, andre vidner og sigtede, er ikke nærmere reguleret i § 741 c. Af bemærkningerne til § 741 c, jf. FT 1979-80, tillæg A, sp. 470, fremgår det, at det i vidt omfang vil være overladt til domstolene at fastlægge advokatens beføjelser i forbindelse med den almindelige retsledelse. Det gælder bl.a. med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt og på hvilken måde advokaten kan stille spørgsmål til andre end den forurettede, dvs. til sigtede og eventuelle vidner, samt advokatens stilling i forbindelse med forsvarets og anklagemyndighedens afhøringer.

Det fremhæves i forarbejderne, at den forurettedes advokat ikke bør kunne virke som en yderligere anklager i sagen. Advokaten bør derfor ikke have adgang til at procedere med hensyn til skyldsspørgsmålet og strafudmålingen. Derimod fremgår det, at det vil være rimeligt, at advokaten får adgang til at procedere med hensyn til en række andre processuelle spørgsmål, som vedrører den forurettede, f.eks. spørgsmål om hvorvidt sagen skal behandles for lukkede døre, jf. retsplejelovens § 29 a, og om afhøring af den forurettede skal ske uden den tiltaltes tilstedeværelse mv., jf. retsplejelovens § 856. Ligeledes har bistandsadvokaten adgang til at procedere spørgsmålet om en eventuel erstatning og godtgørelse for tort. Der henvises til FT 1979-80, tillæg A, sp. 471.

Tilrettelæggelsen af bevisførelsen vedrørende skyldsspørgsmålet forestås af anklageren og forsvareren. Bistandsadvokaten har således ikke adgang til at foreslå bevisførelse på samme måde som forsvareren, om end bistandsadvokaten under efterforskningen vil kunne

rette henvendelse til anklagemyndigheden og anmode om, at et bevis tages med i bevisførelsen, jf. ovenfor om forurettede.

Bistandsadvokaten har efter de gældende regler fri adgang til at foreslå bevisførelse med hensyn til erstatningskravet, og i tilfælde af uenighed herom kan spørgsmålet forelægges retten.

2.4.4. Aktindsigt efter tiltale er rejst, men inden endelig dom

2.4.4.1. Forurettedes aktindsigt

Som nævnt i afsnit 2.3.9.1. har forurettede som udgangspunkt først aktindsigt i sagen, når den er endeligt afsluttet, jf. retsplejelovens § 41 b, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 2 og 3, om domme og kendelser og retsplejelovens § 41 d, stk. 1, om andre dokumenter.

Forurettede har dog under straffesagen mulighed for at gøre sig bekendt med sagens dokumenter i medfør af retsplejelovens § 41 g om meroffentlighed. I forarbejderne til denne bestemmelse er det anført, at der bør udvises imødekommenhed, når forurettede i straffesager anmoder om aktindsigt, før sagen er endeligt afsluttet.

2.4.4.2. Bistandsadvokatens aktindsigt

Som anført i afsnit 2.3.9.2. opnår bistandsadvokaten fuld aktindsigt i sagen, når der er rejst tiltale. Efter retsplejelovens § 741 c, stk. 3, skal bistandsadvokaten have udleveret kopi af materialet, i det omfang materialet uden ulempe kan kopieres. Advokaten må ikke uden politiets samtykke gøre den forurettede bekendt med indholdet af materialet. Advokaten må således alene gøre forurettede bekendt med hans eller hendes egen forklaring og de dokumenter, der i øvrigt vedrører forurettede.

Bistandsadvokatens aktindsigt er nærmere behandlet i afsnit 5.4.2.2. i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtssofres retsstilling.

2.5. Forurettedes processuelle retsstilling efter dom

2.5.1. Underretning om dommens resultat

Retsplejeloven indeholder ikke regler om underretning af forurettede om straffesagens udfald.

I tilfælde, hvor retten har taget stilling til en erstatningspåstand, er det praksis, at retterne, hvis der er beskikket en bistandsadvokat for den forurettede, sender en udskrift eller ekstraktudskrift af dommen til denne.

Hvis der ikke er beskikket en bistandsadvokat, er det praksis, at politiet underretter den forurettede om erstatningskravet, samtidig med at politiet henviser den forurettede til at rette henvendelse til retten, hvis vedkommende ønsker at få en ekstrakt af dommen.

2.5.2. Anke

Retsplejelovens §§ 901 og 902 regulerer adgangen for anklagemyndigheden og tiltalte til at anke straffedomme. Forurettede har ikke adgang til at anke.

Hvis retten har påkendt et borgerligt krav fra forurettede under straffesagen, jf. retsplejelovens § 991, kan forurettede anke rettens afgørelse herom efter reglerne om anke i den civile retspleje, jf. retsplejelovens § 996.

I straffesager med betinget offentlig påtale eller privat påtale betragtes den forurettede i medfør af retsplejelovens § 725 som part, jf. Kommenteret Retsplejelov, 7. udgave, bind III, note 3 til § 940. Det er derfor antaget, at den forurettede kan anke en dom, hvis anklagemyndigheden har besluttet at undlade at anke, jf. herved den tidligere retsplejelovs § 940, stk. 1.

2.5.3. Aktindsigt

Som nævnt i afsnit 2.3.9.1. blev retsplejelovens regler om aktindsigt ved lov nr. 215 af 31. marts 2004 (Offentlighed i retsplejen) ændret. Dette skete på baggrund af betænkning

nr. 1427/2003 om reform af den civile retspleje II (Offentlighed i civile sager og straffesager).

Ved ændringen blev der indført en almindelig adgang til aktindsigt i domme og kendelser i civile sager og straffesager. Efter de tidligere regler om aktindsigt havde andre end parterne kun krav på aktindsigt, hvis de havde retlig interesse deri.

Efter retsplejelovens § 41, stk. 1, har enhver ret til aktindsigt i domme og kendelser mv. efter reglerne i §§ 41 a-41 e. Efter retsplejelovens § 41 b, stk. 1, kan enhver forlange at få udleveret kopi af domme og kendelser samt af beslutninger om sagsomkostninger i borgerlige sager. Efter stk. 2 omfatter retten til aktindsigt ikke straffesager, der er endeligt afsluttet for mere end et år siden, medmindre aktindsigt søges til brug for videnskabelig forskning eller af redaktører og redaktionelle medarbejdere ved et massemedium til brug for journalistisk eller redaktionelt arbejde.

For så vidt angår andre dokumenter end domme følger det af retsplejelovens § 41 d, stk. 1, at forurettede som udgangspunkt har adgang til aktindsigt i de dokumenter, der vedrører sagen, når den er endeligt afsluttet.

2.6. Efterladte

2.6.1. Begrebet efterladte eller pårørende

Retsplejeloven indeholder ikke en definition af begrebet ”efterladte” eller ”pårørende”, men anvender udtrykket ”pårørende” i retsplejelovens § 995 a om beskikkelse af en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af et erstatningskrav ligesom udtrykket ”nære pårørende” anvendes i § 41 d om aktindsigt og i § 1020 e, stk. 2, om beskikkelse af en advokat i sager efter retsplejelovens kapitel 93 om straffesager mod politipersonale.

Det antages, at begrebet ”nære pårørende” i retsplejelovens § 41 d og § 1020 e, stk. 2, omfatter afdødes ægtefælle, samlever, børn og forældre, men at det efter omstændighederne også kan være afdødes søskende, jf. pkt. 4.2. i bemærkningerne til lov nr. 558 af 24. juni 2005 (Forbedring af voldtægtsofres retsstilling mv. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale).

Efterladte og pårørende er – på samme måde som forurettede selv - ikke part i straffesagen.

Som anført i afsnit 2.2.2. er den forurettede i retsplejeloven tillagt en række beføjelser, der normalt ikke tilkommer andre end sagens parter. Forurettedes efterladte er ikke tillagt tilsvarende rettigheder.

2.6.2. Efterladtes processuelle retsstilling inden der rejses tiltale

2.6.2.1. Anmeldelse og afvisning af anmeldelse

Som nævnt i afsnit 2.3.1. kan enhver efter retsplejelovens § 742 indgive anmeldelse om et strafbart forhold, og politiet kan efter retsplejelovens § 749, stk. 1 og 2, afvise en indgivet anmeldelse, hvis der ikke findes grundlag for at indlede efterforskning, ligesom politiet kan indstille en påbegyndt efterforskning, hvis der ikke er rejst sigtelse i sagen. Hvis politiet afviser anmeldelsen eller indstiller efterforskningen, skal de personer, som kan antages at have en rimelig interesse deri, underrettes herom og orienteres om deres klageadgang til den stedlige statsadvokat, jf. retsplejelovens § 749, stk. 3.

Om de efterladte til en forurettet har en sådan væsentlig og individuel interesse i sagens udfald, at de skal underrettes og har klageadgang, må afgøres konkret i hver enkelt tilfælde.

2.6.3. Påtalekompetence

I det omfang et strafbart forhold er undergivet betinget offentlig påtale eller privat påtale, jf. afsnit 2.3.3. ovenfor, tilkommer retten til privat påtale og retten til at fremsætte begæring om offentlig påtale den forurettede, jf. retsplejelovens § 725, stk. 1. Hvis den forurettede er afdød ved døden, tilkommer retten den afdødes ægtefælle, forældre, børn eller søskende, jf. retsplejelovens § 725, stk. 1.

2.6.4. Afhøring hos politiet

Reglerne i retsplejelovens §§ 750 og 753, der er omtalt i afsnit 2.3.4., finder tilsvarende anvendelse på efterladte. Efterladte har således heller ikke pligt til at udtale sig til politiet, ligesom de også skal vejledes om vidneudelukkelses- og vidnefritagelsesreglerne.

2.6.5. Adgangen til at få beskikket en bistandsadvokat

Som nævnt i afsnit 2.3.6. indeholder retsplejelovens kapitel 66 a regler om beskikkelse af bistandsadvokat til den forurettede. Disse regler gælder kun for forurettede og ikke for dennes eventuelle efterladte. Dette er slået fast i afgørelsen UfR 2000.390 H, hvor Højesteret udtalte følgende:

”Retsplejelovens § 1020 e om beskikkelse af en advokat til ”forurettede” må - ligesom bestemmelserne i lovens kapitel 66 a om advokatbistand til forurettede - forstås således, at der alene er hjemmel til at beskikke en advokat for den, der er forurettet ved et muligt strafbart forhold, hvorfor der ikke efter bestemmelsen er hjemmel til at beskikke en advokat for de efterladte efter en person, der er afdøet ved døden som følge af et muligt strafbart forhold...

Efter retsplejelovens § 995 a, stk. 2, kan retten i sager, hvor en person er afdøet ved døden som følge af en forbrydelse, beskikke en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav. Beskikkelse på dette grundlag må i hvert fald forudsætte, at der er rejst sigtelse i sagen. Den foreliggende anmodning om advokatbeskikkelse kan allerede af denne grund heller ikke tages til følge i medfør af denne bestemmelse.”

Ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 (Forbedring af voldtægtsofres retsstilling mv. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale) blev der i retsplejelovens § 1020 e, stk. 2, indført hjemmel til, at der kan beskikkes en bistandsadvokat til de nære pårørende til en person, der er afdøet ved døden. Efter bestemmelsen kan der således beskikkes en advokat for nære pårørende i sager, hvor en person er afdøet ved døden som følge af politiets indgriben, eller mens den pågældende var i politiets varetægt. Derudover kan beskikkes en advokat for nære pårørende i den situation, hvor en forurettet i en straffesag mod politipersonale afdør ved døden, før straffesagen er afsluttet, uden at årsagen til dødsfaldet vedrører politiets behandling af den pågældende.

Bistandsadvokaten for de pårørende har de samme beføjelser som en bistandsadvokat beskikket efter § 1020 e, stk. 1, jf. § 1020 e, stk. 4. Bistandsadvokaten vil således i de omhandlede sager bl.a. kunne orientere de efterladte om sagens gang, herunder om status for politiets efterforskning, yde bistand ved eventuelle afhøringer, vejlede om adgangen til at søge aktindsigt i sagen, yde bistand i forbindelse med sagens afgørelse, f.eks. gennemgang af selve afgørelsen mv., vejlede om eventuel klageadgang samt yde bistand med de mere praktiske aspekter af sagen, såsom udlevering af liget, effekter mv.

Endelig kan retten i medfør af retsplejelovens § 995 a, når omstændighederne taler for det, i sager, hvor en person er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, beskikke en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav, uanset at de pårørende ikke opfylder betingelsen i retsplejelovens § 325.

2.6.6. Afgørelse om påtaleopgivelse og tiltalefrafald, herunder underretning

Som anført i afsnit 2.3.7., skal sigtede og andre, der må antages at have en rimelig interesse heri, underrettes om en afgørelse om påtaleopgivelse, jf. retsplejelovens § 724, stk. 1. Efter bestemmelsen kan samme personkreds klage over en afgørelse om påtaleopgivelse efter reglerne i retsplejelovens kapitel 10.

Som anført i afsnit 2.6.2.1. om adgangen til at klage over en afvisning af en anmeldelse eller indstilling af en efterforskning må det afgøres konkret, om efterladte har en sådan rimelig interesse i sagen, at de har klageadgang.

Ved afgørelser om tiltalefrafald underrettes den sigtede, som har mulighed for at klage over afgørelsen efter reglerne i retsplejelovens kapitel 10, jf. retsplejelovens § 724, stk. 1. I modsætning til påtaleopgivelse er der ikke pligt til at underrette andre om afgørelsen, ligesom der heller ikke er adgang til at klage over afgørelsen. Se dog afsnit 2.3.8, hvor det anføres, at andre efter omstændighederne bør underrettes om afgørelsen.

2.6.7. Aktindsigt under efterforskningen

Som anført i afsnit 2.3.9.1. har andre end sagens parter, herunder også efterladte, som udgangspunkt først adgang til aktindsigt, når straffesagen er endeligt afsluttet, jf. retspleje-

lovens § 41 b, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 3, om domme og kendelser og § 41 d, stk. 1, om andre dokumenter.

Hvis de efterladte får beskikket en bistandsadvokat efter retsplejelovens § 1020 e, stk. 2, har denne adgang til det i retsplejelovens § 741 c, stk. 2, 2. pkt., nævnte materiale, uanset om der er rejst tiltale i sagen.

2.7. Efterlattes processuelle retsstilling under sagens behandling – perioden fra tiltalerejsning til afsigelse af dom

Retsplejelovent indeholder ikke en bestemmelse om, at efterladte skal underrettes om retsmøder. Efterladte har derfor ikke krav på underretning om eventuelle retsmøder, medmindre den pågældende skal møde som vidne.

Som nævnt i afsnit 2.6.1. er efterladte ikke part i straffesagen. Efterladte kan i stedet have status som vidne og dermed være underlagt de almindelige regler om vidner i retsplejelovens kapitel 18.

De almindelige regler om beskyttelse af vidner finder også anvendelse i forhold til efterladte. Disse regler er beskrevet i afsnit 2.4.3.2. og 2.4.3.3.

Som nævnt i afsnit 2.6.7. har efterladte som udgangspunkt først adgang til aktindsigt i sagen, når den er endeligt afsluttet, jf. retsplejelovens § 41 b, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 3, om domme og kendelser og retsplejelovens § 41 d, stk. 1, om andre dokumenter i sagen.

Inden endelig dom har efterladte - ligesom forurettede - alene adgang til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter i medfør af princippet om meroffentlighed i retsplejelovens § 41 g. Som nævnt i forarbejderne til denne bestemmelse, bør der udvises imødekommenhed, når det er forurettede i straffesager, der anmoder om aktindsigt. Det samme må antages at gælde, når det drejer sig om nære pårørende til en forurettet, der er afgået ved døden.

2.8. Efterladtes processuelle retsstilling efter dom

Retsplejeloven indeholder ikke regler om underretning af efterladte om straffesagens udfald.

Hvis retten har taget stilling til en erstatningspåstand, er det praksis, at retterne, hvis der er beskikket en advokat for den efterladte, sender en udskrift af dommen til denne.

Hvis der ikke er beskikket en bistandsadvokat er det praksis, at politiet underretter den efterladte om erstatningskravet, samtidig med at politiet henviser den efterladte til at rette henvendelse til retten, hvis vedkommende ønsker at få en ekstrakt af dommen.

Efterladte har ligesom forurettede ikke adgang til at anke en straffedom, jf. nærmere i afsnit 2.5.2.

Som nævnt i afsnit 2.5.3. blev retsplejelovens regler om aktindsigt ændret ved lov nr. 215 af 31. marts 2004 (offentlighed i retsplejen). Ved ændringen blev der indført en almindelig adgang til aktindsigt i domme og kendelser i civile sager og straffesager.

Efter retsplejelovens § 41 b, stk. 1, kan enhver forlange at få udleveret kopi af domme og kendelser samt af beslutninger om sagsomkostninger i borgerlige sager. Retten til aktindsigt omfatter dog som udgangspunkt ikke straffesager, der er endeligt afsluttet for mere end et år siden, jf. retsplejelovens § 41 b, stk. 2.

Efter retsplejelovens § 41 d, stk. 1, kan den, der har en individuel, væsentlig interesse i et konkret retsspørgsmål, forlange at blive gjort bekendt med dokumenter, der vedrører en borgerlig sag eller en straffesag, herunder indførsler i retsbøgerne, i det omfang dokumenterne har betydning for vurderingen af det pågældende retsspørgsmål. Det samme gælder forurettede i straffesager eller, hvis forurettede er afdøde, forurettedes nære pårørende. I straffesager gælder retten til aktindsigt først, når sagen er endeligt afsluttet.

Kapitel 3

Udredninger af betydning for Strafferetsplejeudvalgets arbejde (De nordiske lande)

3.1. Indledning

Det norske justitsministerium offentliggjorde i efteråret 2002 en redegørelse om ofres retsstilling i de nordiske lande ”Kontradiksjon og verdighet – Komparativ fremstilling av fornærmedes stilling i de nordiske lande, med sigte på forslag om styrkning av fornærmedes rettigheter i straffeprocessen”. Redegørelsen er udarbejdet af dr. jur. Anne Robberstad efter anmodning fra det norske justitsministerium. Redegørelsen viser, at der er en række forskelle på ofrenes retsstilling i de nordiske lande bl.a. i relation til, hvilke partsrettigheder forurettede har i straffesager. Redegørelsen indeholder desuden en række forslag til styrkelse af forurettedes processuelle retsstilling.

Justitsministeriet sendte i efteråret 2003 et notat om ofres retsstilling i forbindelse med straffesager i Danmark og de øvrige nordiske lande i høring. Notatet er udarbejdet på baggrund af den norske rapport

I dette kapitel beskrives kort retsstillingen i Norge og Sverige, dernæst beskrives hovedindholdet i dr. jur. Anne Robberstads rapport og endelig beskrives de forslag til styrkelse af forurettedes processuelle retsstilling i straffesagen, som fremsættes i den norske betænkning NOU 2006:10. (Forurettede i straffeprocessen - nytt perspektiv og nye rettigheter)

3.2. Forurettedes retsstilling i Norge og Sverige

3.2.1. Norge

I norsk ret findes de straffeprocessuelle regler i lov nr. 25 af 22. maj 1981 om rettergangsmåden i straffesager (straffeprocessloven), i forskrift nr. 1679 af 28. juni 1985 om ordningen af påtalemyndigheden (påtaleinstruksen) samt i lov nr. 10 af 22. maj 1902 om den almindelige borgerlige straffelov (straffeloven). Straffesager anses også i Norge traditionelt som et anliggende mellem staten og den tiltalte. Det er anklagemyndigheden og

tiltalte, der er sagens parter, mens den forurettede som udgangspunkt alene har status som vidne. Efter straffelovens § 77 er påtalen også som hovedregel offentlig.

Forurettede tillægges dog enkelte rettigheder ud over dem, som vidner har, ligesom forurettede i særlige tilfælde har mulighed for at opnå partsstatus ved at tilslutte sig den offentlige forfølgning, jf. herom nedenfor.

Norsk ret indeholder ikke en *definition* af udtrykket ”fornærmede” i snæver forstand, men indeholder i straffeprocesslovens § 3, sidste led, en definition af begrebet forurettede i vid forstand. Forurettede i vid forstand forstås som skadelidte, der kan fremme krav mod sigtede under straffesagen. Det antages, at forurettede i snæver forstand skal forstås som den, der direkte har været offer for den strafbare handling.

Afvisning af anmeldelse og tiltalefrafald

Hvis strafforfølgningen indstilles, skal der efter straffeprocesslovens § 73, 2. led, gives skriftlig underretning til forurettede, der har anmeldt sagen. Efter straffeprocesslovens § 264 a og påtaleinstruksen § 25-8 har fornærmede krav på underretning om, at der er rejst tiltale, og efter straffeprocessloven § 59 a, 1. led, kan påtalemyndighedens beslutninger om henlæggelse, påtaleopgivelse, udfærdigelse af tiltale og tiltalefrafald mv. påklages. Efter § 59 a, 2. led, tilkommer klageretten den, som afgørelsen retter sig imod, og andre med *retlig interesse*. Det antages, at den forurettede er omfattet af bestemmelsen.

Påtalebegæring

En del straffelovsbestemmelser kræver, *at der foreligger en påtalebegæring fra den forurettede*, før der kan ske offentlig påtale. Hvis der ikke foreligger en sådan begæring fra den forurettede, må der ikke indledes en efterforskning, og en påbegyndt efterforskning skal standses, hvis begæringen trækkes tilbage. Dette gælder dog ikke, såfremt begæringen først trækkes tilbage, når der er rejst tiltale. Reglerne om påtalebegæring fra den fornærmede er ophævet i den nye norske straffelov, som endnu ikke er trådt i kraft. Efter § 62 a i den nye straffelov skal den offentlige påtalemyndighed påtale strafbare handlinger, medmindre andet er bestemt ved lov. Påtale kan dog undlades ved overtrædelser af straffebestemmelser med en strafferamme på 2 år eller derunder, hvis ikke almene hensyn til-

siger påtale. Ved afgørelsen heraf skal der lægges vægt på, om den fornærmede ønsker påtale.

Privat påtale

Efter straffelovens § 77 er strafbare handlinger undergivet offentlig påtale, medmindre andet er bestemt. Efter straffeprocesslovens § 402 kan der ske *privat påtale* i sager, som ikke påtales af det offentlige. Privat påtale kan også ske i sager, hvor en betingelse for offentlig påtale er, at der foreligger "allmene hensyn". Denne gruppe overtrædelser omfatter bl.a. sager, som må antages at have begrænset offentlig interesse, f.eks. ærekrænkelser og krænkelser af privatlivets fred. Privat straffesag kan endvidere rejses i sager, hvor påtalemyndigheden har besluttet ikke at rejse offentlig påtale eller standser en påbegyndt forfølgning af sagen, medmindre der f.eks. er tale om et tiltalefrafald. Denne gruppe omfatter alle slags sagstyper, og den forurettede har således efter norsk ret en *almindelig adgang til subsidiær privat påtale*. Endelig kan den forurettede overtage forfølgningen, hvis påtalemyndigheden frafalder en påtale. Dette gælder dog ikke, hvis påtalemyndigheden frafalder sagen under domsforhandlingen (tiltalefrafald), medmindre der er tale om ærekrænkelse, hvor den krænkede er givet en stærkere stilling end andre forurettede, jf. straffeprocesslovens § 406.

Tilslutning til straffekravet

Er der i en sag, der som hovedregel er undergivet privat påtale, sket offentlig påtale, fordi almene hensyn kræver det, *kan den forurettede tilslutte sig forfølgningen*, jf. straffeprocesslovens § 404. Den forurettede kan også tilslutte sig en offentlig påtale, der oprindeligt var rejst som en privat straffesag, men som påtalemyndigheden har overtaget, jf. § 415, tredje led.

Den forurettede *får partsstatus*, hvis vedkommende tilslutter sig straffekravet i den offentlige påtale.

Aktindsigt mv.

Efter straffeprocesslovens § 242, 1. led, har den forurettede ret til aktindsigt (dokumentinsyn) *under efterforskningen*, hvis dette kan gennemføres uden at være til skade eller fare for efterforskningens øjemed eller for tredjemand.

Straffeprocesslovens § 264 a regulerer den forurettedes mulighed for aktindsigt, *når der er rejst tiltale*. Heraf fremgår det, at den forurettede kun kan få aktindsigt, såfremt det kan ske uden skade eller fare for sagens behandling ved retten eller for en tredjeperson.

Når *straffesagen er færdigbehandlet*, har den forurettede ret til aktindsigt i retsbøger og andre dokumenter i straffesagen, medmindre hensynet til rigets sikkerhed eller forholdet til fremmede stater taler imod dette, eller når der er grund til at frygte, at dokumenterne vil blive brugt på en uhensigtsmæssig måde, jf. straffeprocesslovens § 28.

Bistandsadvokat

Reglerne om udpegning af bistandsadvokat for den forurettede findes i kapitel 9 a i straffeprocessloven. Heraf fremgår det af § 107 a, at den forurettede har ret til hjælp fra en advokat i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens §§ 192-197, 199, 200, 3. led, 222, 2. led, 342, 1. led, litra b, jf. § 33 og 342, litra c, jf. straffeprocesslovens § 222 a, hvis vedkommende anmoder herom. Det drejer sig bl.a. om sager om voldtægt og andre grove sædelighedsforbrydelser samt voldssager med betydelig skade til følge. I andre sager kan retten på begæring af den forurettede beskikke en advokat, hvis den pågældende har lidt betydelig skade, og det anses for nødvendigt med en advokat.

Advokatens opgaver er nærmere beskrevet i § 107 c, hvoraf det fremgår, at advokaten skal varetage den forurettedes interesser i forbindelse med efterforskning af sagen og under domsforhandlingen. Advokaten skal derudover yde den forurettede anden hjælp og støtte.

I retten har bistandsadvokaten adgang til at stille yderligere spørgsmål til forurettede og til at protestere mod spørgsmål til forurettede vedrørende alle sider af sagen. Bistandsadvokaten har også ret til at udtale sig om processuelle spørgsmål, som angår den forurettede, og kan udtale sig om borgerlige retskrav, herunder erstatningskravet, også når kravet om erstatning fremsættes af påtalemyndigheden, jf. § 107 c.

Underretning om retsmødet

Det fremgår af straffeprocesslovens § 264 a, 3. led, og § 275, 1. pkt., at en bistandsadvokat har krav på at blive informeret om tidspunktet for og indkaldt til domsforhandlingen. En anden advokat, som den forurettede selv har antaget, har ikke denne ret.

Den forurettede har ikke selv krav på at blive indkaldt til domsforhandlingen, medmindre den pågældende skal møde som vidne. Hvis den forurettede selv fremmer erstatningskravet, har retten dog pligt til at indkalde den forurettede eller dennes advokat.

Muligheden for at være til stede under sagen

En forurettet, der har tilsluttet sig påtalen eller selv fremmer et erstatningskrav, har ret til at være til stede under retsmøderne. Dvs. i de situationer, hvor det offentlige har rejst påtale ud fra almene hensyn, og i de situationer, hvor det offentlige har overtaget en privat straffesag. Andre forurettede har ikke denne ret, men vil efter de almindelige regler om offentlighed i retsplejen kunne overvære retsmøderne.

Muligheden for at stille spørgsmål, føre bevis og procedere

Forurettede, der har tilsluttet sig påtalen eller selv fremmer erstatningskravet, kan stille spørgsmål til tiltalte, vidner og sagkyndige, samt føre bevis og afgive et slutindlæg i retten om straffekravet eller erstatningskravet, afhængigt af, hvilken del af sagen den pågældende har tilsluttet sig.

Vidnepligt

Uanset at den forurettede i visse henseender er part i sagen, følger det af straffeprocesslovens § 108, at den forurettede har en vidnepligt på lige fod med andre, og at den forurettede dermed kan straffes for falsk forklaring. Endvidere vil der kunne anvendes tvangsmidler for at fremtvinge en forklaring for retten.

Ankemulighed

Det fremgår af straffeprocesslovens § 306, at afgørelsen kan påankes af de egentlige parter, hvilket som hovedregel vil sige påtalemyndigheden og den tiltalte. Den forurettede har derfor som hovedregel ikke adgang til at anke en dom i en straffesag.

3.2.2. Sverige

Reglerne om den forurettedes processuelle retsstilling er hovedsageligt indeholdt i "Brottsbalken" (BrB 1962:700), "Rättergångsbalken" (RB 1942:740), der er en fælleslov for civile sager og straffesager, "Förundersökningskungörelsen" (FuK 1949:948), der regulerer politiets efterforskning, samt lov om "Målsägandebitråde och offentligt bitråde" (1988:609).

Hovedreglen i svensk ret er, at den strafbare handling er underlagt *offentlig påtale*. Den forurettede har dog en *generel subsidiær påtaleret* og har dermed mulighed for på egen hånd at forfølge strafbare handlinger. Betingelsen for, at ofret kan påtale sagen, er, at ofret har anmeldt forholdet, og at anklagemyndigheden har besluttet, at der ikke skal rejses tiltale.

Som udgangspunkt er den forurettede ikke part i en straffesag, men den forurettede kan opnå partsstatus ved at tilslutte sig den offentlige forfølgning (tiltalen). Ved at tilslutte sig en erstatningspåstand opnår den forurettede endvidere partsstatus i forhold til denne del af sagen. Endvidere betragtes den forurettede i visse henseender som part, f.eks. i forbindelse med afhøring i retten, hvor ofret ikke kan afhøres som vidne, men i stedet som part med den virkning, at ofret ikke har pligt til at udtale sig, samt at en eventuel forklaring ikke finder sted under strafansvar.

Afvisning af anmeldelse og tiltalefrafald

Efter förundersökningskungörelsen (FuK) § 13 a skal den forurettede bl.a. informeres om, at påtalemyndigheden kan fremme erstatningskravet på den forurettedes vegne, at den forurettede i særlige situationer har krav på en bistandsadvokat, og om retten til retshjælp og støtteperson.

Den forurettede skal endvidere spørges, om han eller hun ønsker at blive underrettet, såfremt påtalemyndigheden beslutter, at der ikke skal indledes efterforskning, eller at efterforskningen afsluttes, uden at der rejses tiltale. Endvidere skal den forurettede spørges, om den pågældende ønsker at få oplyst tidspunktet for domsforhandlingen og domsafsigelsen, jf. FuK § 13 b.

Underretning skal altid gives til den forurettede, som har anmeldt forbrydelsen, har anmeldt et civilt krav eller har anmodet om at blive underrettet, hvis påtalemyndigheden beslutter, at der ikke skal indledes efterforskning, eller hvis den indledte efterforskning afsluttes eller der ikke rejses tiltale efter endt efterforskning, jf. FuK § 14, stk. 2. Den forurettede kan klage over en henlæggelse af sagen.

Den forurettede skal endelig altid underrettes, såfremt påtalemyndigheden rejser tiltale, jf. FuK § 13 d.

Påtalebegæring

Der findes i Sverige flere straffelovsovertrædelser, hvor den offentlige påtale er betinget af en påtalebegæring fra den forurettede – de såkaldte ”angivelsebrotten”, jf. RB 20:3, stk. 2. Hvornår der kræves en begæring fra den forurettede, fremgår af de enkelte straffelovsbestemmelser.

Offentlig påtale i de ovennævnte sager kan dog rejses, selv om den forurettede ikke har begæret det, hvis påtalemyndigheden finder, at særlige grunde taler for, at påtale skal finde sted, f.eks. ved tyveri mod nærtstående.

Privat påtale

Der findes en lang række bestemmelser, hvor den forurettede er tillagt kompetence til at forfølge de strafbare handlinger på egen hånd. Private straffesager er reguleret i RB kapitel 47.

Som nævnt ovenfor har påtalemyndigheden den primære påtaleret, men den forurettede er tildelt en generel subsidiær påtaleret, jf. RB 20:8, stk. 1. Dette indebærer, at den foruret-

tede på egen hånd kan påtale en overtrædelse, hvis påtalemyndigheden af forskellige årsager beslutter sig for ikke at rejse sagen. Endvidere kan den forurettede overtage straffeforfølgingen, hvis påtalemyndigheden trækker en rejst tiltale tilbage.

For en lille gruppe straffelovsovertrædelser er den forurettede den primære påtaleberettigede. Dette gælder de såkaldte ”målsägandebrotten”, hvor den forurettede selv kan rejse sagen. Et ”målsägandebrot” er en strafbar handling, der kun kan påtales af den forurettede, det kan f.eks. være sager om ærekrænkelse, falsk angivelse mv. Ved siden af disse straffelovsovertrædelser har man så ”angivelsebrotten”, hvor det i stor udstrækning er op til den forurettede at bestemme, om sagen skal rejses.

Det følger af de enkelte straffebestemmelser, hvilke strafbare handlinger der er undergivet privat påtale.

Tilslutning til straffekravet

I Sverige giver RB 20:8, stk. 2, den forurettede en generel adgang til at tilslutte sig den offentlige påtale - ”biträda åtalet”. Dette gælder, uanset hvilken straffelovsovertrædelse der er tale om, forudsat at der findes en forurettet.

Som det fremgår ovenfor, er den forurettede som udgangspunkt ikke part i sagen, men hvis den forurettede tilslutter sig straffekravet, vil dette automatisk betyde, at den forurettede bliver part i sagen, jf. RB kapitel 37 ”Om förhör med part och med målsägande som inte för talan”.

Den forurettede får dog ikke partsstatus, før sagen er indbragt for domstolene. Dette følger af RB 20:8, stk. 2, sammenholdt med 45:1, stk. 2, hvorefter tiltale anses for rejst, når stævning er indkommet til retten eller meddelt tiltalte.

Når den forurettede har tilsluttet sig straffekravet, er den pågældende tillagt de samme rettigheder og pligter som påtalemyndigheden. Den forurettede må derfor følge de almindelige regler om bevisførelse, nedlæggelse af strafpåstand mv. Den forurettede kan som part selv fremsætte sin egen strafpåstand over for retten, men domstolen er ikke bundet af strafpåstanden.

Tilslutning til erstatningskravet

Udgangspunktet i svensk ret er, at den forurettede kun kan tilslutte den offentlige forfølgning for så vidt angår erstatningskravet, hvis kravet er en følge af den strafbare handling. Den forurettede kan tilslutte sig erstatningskravet i alle sagstyper, såfremt påtalemyndigheden rejser sag.

Hvis den forurettede tilslutter sig den offentlige forfølgning af erstatningskravet, behandles erstatningskravet efter de strafprocessuelle regler i kapitel 22 i RB.

Det følger af kapitel 7 i RB, at erstatning kan pådømmes og tilkendes af retten, selv om den påtalte handling ikke er strafbar. Men hvis den tiltalte frifindes, kan erstatning kun tilkendes, hvis den skadelidte kan anføre et andet erstatningsgrundlag end den strafbare handling.

Hvis den forurettede selv fremmer erstatningskravet, bliver den pågældende part i sagen med hensyn til dette spørgsmål. Den forurettede bliver ikke part i den del af sagen, der vedrører straffekravet, medmindre den pågældende også tilslutter sig påtalen. Hvis påtalemyndigheden fremmer erstatningskravet, antages det, at den forurettede ligeledes bliver part i sagen vedrørende dette spørgsmål, hvis den pågældende tilslutter sig påtalemyndighedens erstatningspåstand.

Aktindsigt mv.

Reglerne om aktindsigt (dokumentinnsyn) findes i "Sekretesslagen". Som udgangspunkt er efterforskningen hemmelig, jf. sekretesslagen 5:1. Der er imidlertid gjort undtagelser fra dette udgangspunkt for "sökande, klagande eller annan part i mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet", jf. sekretslagen 14:5.

Afgørende for, om den forurettede har ret til aktindsigt, er derfor, om den pågældende er part i sagen, samt hvornår begæringen om aktindsigt er indgivet. Som det fremgår ovenfor, kan den forurettede således først få partsstatus, når der er rejst tiltale, og kun hvis den pågældende tilslutter sig tiltalen eller selv fremsætter et krav om erstatning.

Denne ret til aktindsigt opstår først, når anklagemyndigheden har sendt sagen til domstolen efter RB 45:7. Fra dette tidspunkt har den forurettede samme ret til aktindsigt som den tiltalte.

Bistandsadvokat

Reglerne om beskikkelse af bistandsadvokat til den forurettede er indeholdt i ”lov om målsägandebitråde” (LOM 1988:609). Efter loven er det hovedsagelig tre grupper af strafbare handlinger, som giver den forurettede ret til en bistandsadvokat.

For det første (§ 1, punkt 1) gælder det alle forbrydelser efter kapitel 6 i brottsbalken (BrB), som indeholder bestemmelser om *seksualforbrydelser*, medmindre den forurettede ikke har behov for en advokat. For det andet (§ 1, punkt 2) kan der beskikkes en bistandsadvokat ved *visse voldsforbrydelser*, som f.eks. ved forbrydelser mod liv, helbred og frihed, hvis handlingen kan medføre fængselsstraf. For det tredje (§ 1, punkt 3) kan der beskikkes en bistandsadvokat i forbindelse med forbrydelser, som kan medføre fængsel, *hvis den forurettede efter omstændighederne har et særligt stærkt behov for bistand*.

Bistandsadvokatens opgaver er nærmere beskrevet i § 3, stk. 1 i LOM, hvoraf det fremgår, at bistandsadvokaten skal varetage den forurettedes interesse i sagen og bidrage med hjælp og støtte, bl.a. i forbindelse med udarbejdelsen af erstatningskravet.

Underretning om retsmødet

Efter RB 45:15, stk. 1, skal den forurettede indkaldes til domsforhandlingen, hvis den pågældende har tilsluttet sig tiltalen, har eget krav eller ønskes afhørt i retten. Reglen medfører ikke mødepligt for den forurettede, men personlig mødepligt kan dog pålægges. Derudover indeholder RB regler om, hvornår ”parter och andra som berörs” skal indkaldes til forberedende retsmøder.

Muligheden for at være til stede under sagen

Den forurettede har som udgangspunkt ret til at være til stede under domsforhandlingen. Hvis den forurettede ikke er part, dvs. ikke har tilsluttet sig påtalen, kan retten i visse situationer bestemme, at den forurettede ikke kan overvære forhandlingerne, indtil han eller hun selv har afgivet forklaring.

Muligheden for at føre bevis, stille spørgsmål, procedere

Når den forurettede har tilsluttet sig den offentlige forfølgning af sagen, bliver han eller hun part i sagen på lige fod med anklagemyndigheden og den tiltalte. Dette medfører, at den forurettede har fulde partsrettigheder. Forurettede vil således kunne føre bevis, stille spørgsmål og procedere skyldsspørgsmålet og erstatningsspørgsmålet afhængig af, om den pågældende har tilsluttet sig straffesagen eller erstatningskravet.

Vidnepligt

Den forurettede kan ikke afhøres som vidne, jf. RB 36:1, stk. 1. Dette vidneforbud bygger på en tankegang om, at den forurettede skal være ligestillet den sigtede. Vidneforbudet indebærer, at den forurettede ikke har pligt til at udtale sig, at der ikke findes sanktioner, som kan anvendes over for den forurettede for at få denne til at udtale sig, og at en eventuel forklaring ikke finder sted under strafansvar.

Ankemulighed

Efter svensk ret, jf. RB 20:8, stk. 2, har den forurettede ret til at anke dommen uafhængigt af, om påtalemyndigheden anker. Retten til anke gælder, selv om den forurettede ikke har tilsluttet sig den offentlige påtale i første instans.

3.3. Hovedindholdet i dr. jur. Anne Robberstads rapport

Dr. jur. Anne Robberstads rapport indeholder en nærmere redegørelse af, hvordan ofres processuelle rettigheder kan udvides, således at forurettedes stilling i straffesagen styrkes. Dr. jur. Anne Robberstad tager i sin rapport, side 3, afstand fra den udbredte opfattelse, at sigtedes retsstilling vil blive svækket, hvis forurettedes rettigheder styrkes, fordi der vil kunne opstå en to mod én situation, hvorved balance i straffesagen rykkes. Hun anfører i den forbindelse, at denne opfattelse baserer sig på en fejlagtig forståelse af straffesagens

struktur og formål. Der er ikke tale om en ”kamp” mellem jævnbyrdige parter. Hertil kommer, at anklagemyndigheden sammen med domstolene har til opgave at få den materielle sandhed frem og bedømt rigtigt efter loven.

Det anbefales i rapporten, at den forurettede opnår partsstatus med fulde partsrettigheder. Begrundelsen herfor er bl.a., at det må antages at være vigtigt for den forurettede, at den pågældende bliver taget alvorligt og anerkendt som en central deltager i straffesagen.

I relation til den lovtekniske løsning på problemstillingen foreslås der i den norske rapport to løsninger. Enten bevares partsbegrebet, som det er kendt i dag, dog således at begrebet udvides til også at gælde den forurettede. Denne løsning vil ifølge rapporten harmonere bedst med den generelle opfattelse i befolkningen. Endvidere vil denne løsning signalere, at det offentlige ”tager den forurettede alvorligt”.

Heroverfor står en model, hvorefter den forurettede ikke generelt tillægges partsbeføjelser, men hvor den pågældende i specielle situationer tildeles partslignende rettigheder. Fordelen ved denne ordning er, at begrebet ”part” ikke ændres, men stadig er betegnelsen på de personer, der deltager direkte i sagens behandling.

Den norske rapport anbefaler, at den forurettede får en generel partsstatus, og at der derudover fastsættes udtrykkelige regler for hvert enkelt stadium af sagen for den forurettede.

I relation til, hvilke rettigheder den forurettede skal have, anføres det, at nogle rettigheder er mere værdifulde og vigtige for den forurettede end andre. Rettighederne kan deles op i ”passive” og ”aktive” rettigheder. Under passive rettigheder falder f.eks. retten til at være til stede i retssalen, retten til at modtage information om retsmøderne mv. De aktive rettigheder er bl.a. retten til selv at føre bevis, retten til at stille spørgsmål til tiltalte og andre vidner, retten til at procedere og retten til at anke straffedommen.

Det konkluderes, at den forurettede som udgangspunkt bør nyde de samme rettigheder som den tiltalte og derfor bør have samtlige aktive og passive rettigheder under sagen.

I rapporten drøftes det, hvem disse partsrettigheder skal tillægges – den forurettede selv, dennes advokat eller dem begge. Rapporten anbefaler, at det er de forurettede selv, der bør tillægges partsrettighederne.

Rapporten beskæftiger sig endelig med spørgsmålet om, hvorvidt den forurettede – hvis denne bliver sikret ret til fuldstændig deltagelse i offentlige sager – skal være forpligtet til at deltage i sagens behandling. Da status som part opfattes som en mulighed og ikke en pligt – og en mulighed, som ikke alle ønsker at gøre brug af – konkluderes det, at der ikke bør være pligt til at udnytte disse rettigheder. Således bør det heller ikke kræves, at den forurettede i forbindelse med sagen udnytter alle partsrettigheder.

Det konkluderes i rapporten, at hvis den forurettede tillægges partsstatus eller partslignende rettigheder, betyder det dog ikke nødvendigvis, at den pågældende mister sin vidnestatus. Den forurettede vil stadig kunne indkaldes som vidne og have pligt til at tale sandt i den forbindelse.

3.4. Den norske betænkning - NOU 2006: 10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter

3.4.1. Indledning

På baggrund af rapporten fra dr. jur. Anne Robberstad nedsatte det norske justitsministerium i juli 2004 et udvalg, som skulle undersøge mulighederne for at styrke den forurettede og de pårørendes processuelle retsstilling i straffesager. Den 8. maj 2006 afgav udvalget sin betænkning NOU 2006:10 ”Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter”.

3.4.2. Forurettede

3.4.2.1. Grundlæggende synspunkter

Det norske udvalg udtaler i betænkningen, at den, som har været udsat for en strafbar handling, har en *betydelig og legitim interesse i straffesagen*, men at denne ikke reflekteres i de gældende norske regler, hvor den forurettede først og fremmest bedømmes som et

vidne. Udvalget finder, at det traditionelle udgangspunkt, hvorefter straffesagen kun er et anliggende mellem det offentlige og den tiltalte, bør nuanceres, så retsvæsenet ikke kommer ud af takt med befolkningens retsopfattelse, jf. NOU 2006:10, side 16-17.

Udvalget fastholder dog, at straffesagen trods den forurettedes klare og legitime interesser i straffesagen først og fremmest vedrører statens krav på straf. Om der skal straffes, hvilken straf der skal idømmes, og hvor streng den skal være, skal derfor fortsat være et anliggende for staten, jf. NOU 2006:10, side 17 og 126. Udvalget finder således, at det er vigtigt af principielle grunde at fastholde, at den forurettede *ikke er part* i straffesagen, jf. NOU 2006:10, side 132.

I betænkningen foreslår udvalget på en række områder forurettedes retsstilling styrket. Udvalget finder, at det først og fremmest er forurettedes processuelle retsstilling i sager om alvorlige integritetskrænkelser, der skal styrkes. Dette vil navnlig sige alvorlige voldsforbrydelser og seksualforbrydelser. Det foreslås, at denne gruppe lovteknisk skal betegnes ”forurettede med særlige rettigheder”. Den norske betænkning sonderer således mellem *forurettede i almindelighed og forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser* (forurettede med særlige rettigheder).

Det foreslås, at der bygges videre på systemet med bistandsadvokaten, således at de styrkede rettigheder gennemgående skal udøves gennem denne advokat. Samtidig foreslås bistandsadvokatorordningen udvidet til at gælde for en række nye straffelovsovertrædelser. Det drejer sig om sager om seksuelt samvær med et barn under 16 år, vold i nære relationer, sager om besøgsforbud på grundlag af vold i nære relationer, menneskehandel og kønslemlæstelse. Betingelsen, om at der konkret skal være behov for en bistandsadvokat, foreslås også fjernet.

3.4.2.2. På efterforskningsstadiet

På efterforskningsstadiet foreslås der en række tiltag, som skal sikre, at den forurettede modtager *mere information* og på et *tidligere stadie*. Det foreslås bl.a., at der indføres en pligt for politiet til i sager om alvorlige integritetskrænkelser at holde forurettede orienteret om udviklingen i sagen, medmindre dette er utilrådeligt. I den forbindelse foreslås det

præciseret, at politiets tavshedspligt efter straffeprocessloven ikke er til hinder for denne øgede information.

Forud for anmeldelsen foreslås, at en forurettet, der er berettiget til en bistandsadvokat, skal have mulighed for omkostningsfrit at *konsultere en bistandsadvokat* for at vurdere, om forholdet bør anmeldes. Ved anmeldelsen foreslås det, at den forurettede skal gives en skriftlig vejledning i form af en folder med oplysning om bl.a. politiets arbejde og straffesagers gang. Mere specifikt foreslås det, at den forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser skal informeres om, at den *anmeldte er afhørt* samt om *varetægtsfængsling og løsladelse* fra varetægtsfængsling. Der skal efter forslaget endvidere ske underretning om eventuelle *pressekonferencer og rekonstruktioner*.

Det foreslås, at der udnævnes en *kontaktperson i politiet* for den forurettede, samt at den forurettede skal kunne udpege en *stedfortræder*, som kan modtage information fra politiet.

Udvalget finder også, at den forurettede som udgangspunkt bør have *adgang til alle retsmøder under efterforskningen* og bør underrettes herom.

Under efterforskningen har den forurettede i lighed med den sigtede adgang til *aktindsigt*, hvis det kan gennemføres uden at være til skade eller fare for efterforskningens øjemed eller for tredjemand. Der foreslås ingen ændring heri, men det foreslås, at den forurettede i alle sager skal have samme mulighed som sigtede for at *indbringe et afslag på aktindsigt for retten*.

Det foreslås, at politiet ved afhøring af den forurettede rutinemæssigt skal spørge den forurettede, om han eller hun har oplysninger om vidner og andre beviser, som kan bidrage til at opklare sagen. Politiet skal endvidere opfordre den forurettede til at tage kontakt med politiet, hvis den pågældende har nye oplysninger.

Det foreslås, at politiet på opfordring af en bistandsadvokat skal gennemføre en *særskilt afhøring* af den forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser for at belyse virkningen af lovovertrædelsen.

3.4.2.3. Afgørelse af påtalespørgsmålet

Med hensyn til afgørelsen af påtalespørgsmålet udtaler udvalget, at det fortsat bør være påtalemyndigheden alene, der tager endelig stilling til påtalespørgsmålet. Udvalget finder ikke, at der er grundlag for at høre forurettede, før tiltalespørgsmålet afgøres.

Alle forurettede, der har indgivet anmeldelse, skal ifølge forslaget i betænkningen *underrettes om påtalemyndighedens afgørelse*. Dette skal også være tilfældet i de sager, der afgøres ved et bødeforelæg. Hvis den forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser er under 18 år, foreslås der indført en *frist for tiltalerejsning*. Fristen skal være på 6 uger regnet fra det tidspunkt, hvor der er en mistænkt i sagen. Endelig foreslås det af pædagogiske grunde udtrykkeligt lovfæstet, at den forurettede kan klage over påtalemyndighedens afgørelse, jf. NOU 2006:10, side 19 og 145-146.

3.4.2.4. Efter tiltalerejsning – forberedelse af domsforhandlingen

Påtalemyndigheden skal efter gældende ret underrette forurettede om, at der er rejst tiltale, jf. straffeprocesslovens § 264 a, første led, og påtaleinstuksen § 25-8. Udvalget foreslår, at den forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser får *ret til at foreslå supplerende bevisførelse* om straffespørgsmålet. Afslår påtalemyndigheden at føre beviset, skal den forurettede kunne indbringe spørgsmålet for retten. Derimod skal den forurettede ikke have adgang til selv eller ved sin bistandsadvokat at føre egne beviser, jf. NOU 2006:10, side 19 og 146.

Med hensyn til forurettedes *aktindsigt* foreslår udvalget, at den eksisterende begrænsning af hensyn til sagens behandling ophæves. Derimod foreslås begrænsningen af hensyn til tredjemand opretholdt, jf. NOU 2006:10, side 19 og 146-147.

Endelig foreslår udvalget, at den forurettede får *ret til at tale med anklageren før domsforhandlingen*, samt at der indføres frister (6 uger) for berømmelse af domsforhandlingen i sager vedrørende unge under 18 år, der har været ofre for en alvorlig integritetskrænkel-
se, jf. NOU 2006:10, side 19 og 149-150.

3.4.2.5. Under domsforhandlingen

Udvalget finder *ikke*, at der bør indføres en *almindelig regel om underretning* af forurettede om domsforhandlingen. Det udtales, at de forurettede, der i praksis har en interesse i at overvære domsforhandlingen, typisk vil være underrettet om tidspunktet, enten fordi de skal vidne, eller fordi de har en bistandsadvokat, jf. NOU 2006:10, side 147.

Det foreslås, at den forurettede skal have *ret til at være til stede under hele domsforhandlingen*. Rækkefølgen for afgivelse af forklaringer foreslås ændret, så forurettede afgiver forklaring før den tiltalte, hvorved det undgås, at den forurettede inden vedkommende selv afgiver forklaring overhører den tiltaltes, jf. NOU 2006:10, side 19 og 152-153.

Det foreslås, at forurettedes bistandsadvokat, men ikke forurettede selv, skal have *adgang til at stille supplerende spørgsmål* til tiltalte, vidner og sagkyndige, selv om det ikke vedrører et erstatningskrav. I sager om alvorlige integritetskrænkelser foreslås der indført en adgang for den forurettede til på samme måde som den tiltalte at *udtale sig efter forklaringer og fremlæggelse af skriftlige beviser* samt komme med *afsluttende bemærkninger* ligesom den tiltalte. Forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser skal efter betænkningen endvidere have mulighed for at komme med en såkaldt *victim impact statement*, dvs. en sammenhængende forklaring om de konsekvenser, lovovertrædelsen har haft for den forurettede.

Endelig foreslås reglerne om *vidnegodtgørelse* ændret, så forurettede får ret til godtgørelse for sin tilstedeværelse under hele domsforhandlingen. Det foreslås også, at der skabes adgang til at dække omkostninger til ledsager for den forurettede under domsforhandlingen.

Med hensyn til *tilståelsessager* foreslås det, at den forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser skal underrettes om retsmødebegæringen og skal have mulighed for at klage over sigtelsen indeholdt i retsmødebegæringen. Den forurettede skal endvidere have lejlighed til at fremme erstatningskrav med fulde partsrettigheder, og reglen om, at retten skal finde erstatningskravet utvivlsomt, foreslås ophævet i sager om alvorlige integritetskrænkelser, idet der vil være både forsvarer og bistandsadvokat i sagen.

Endelig foreslås præciseret i loven, at der ved afgørelsen af, om sagen skal fremmes som en tilståelsessag, skal tages hensyn til forurettedes interesser, jf. NOU 2006:10, side 20 og 160 ff.

3.4.2.6. Efter dom

Det foreslås, at *retten skal underrette forurettede*, som har haft en bistandsadvokat, eller som har fået afgjort et krav, om dommen, jf. NOU 2006:10, side 19 og 165.

Med hensyn til spørgsmålet om *anke* af straffesager udtaler flertallet i udvalget, at den forurettede ikke bør have adgang til at anke rettens afgørelse af skylds- og strafspørgsmålet. Flertallet henviser til, at straffesagen først og fremmest vedrører statens krav på at straffe lovovertræderen, og at påtalemyndigheden derfor også skal have den endelige afgørelse af, om det offentlige skal anke, jf. NOU 2006:10, side 127 og 166.

Det foreslås, at det pålægges påtalemyndigheden at underrette forurettede med bistandsadvokater samt forurettede, der har fået påkendt et borgerligt krav, om en eventuel anke og ankens indhold. Påtalemyndigheden skal i sager om alvorlige integritetskrænkelser endvidere underrette forurettede om berømmelsestidspunktet for ankesagen.

I sager om alvorlig integritetskrænkelser foreslås det, at der gives den forurettede underretning om *udsættelse af afsoningen*, samt, hvis det er af betydning for vedkommende, om alle afgørelser, som indebærer, at den dømte kan træffes uden for fængslet uden følge.

Udvalget foreslår, at den forurettede skal underrettes om, at *sagen er begæret genoptaget*, medmindre begæringen afvises uden nærmere behandling, f.eks. fordi den efter sin art ikke kan genoptages. Udvalget støtter endvidere et forslag om, at der kan beskikkes en bistandsadvokat for forurettede, og foreslår, at forurettede, hvis sagen genoptages, straks underrettes.

3.4.3. Efterladte

Nogle grupper af efterladte bør efter udvalgets opfattelse på enkelte områder have lignende rettigheder som den forurettede. Udvalget foreslår derfor, at efterladdes processuelle

retsstilling også styrkes. Efter udvalgets opfattelse er det først og fremmest den nære følelsesmæssige, retlige eller økonomiske tilknytning til afdøde, som tilsiger, at de tildeles visse processuelle rettigheder. Udvalget finder derfor, at de styrkede processuelle rettigheder alene bør tilkomme en snæver kreds af efterladte, jf. NOU 2006:10, side 170.

Udvalget finder, at rettighederne herefter først og fremmest skal tilkomme *efterladte og ikke pårørende*, hvor den forurettede fortsat er i live. Det foreslås, at de styrkede rettigheder alene skal tilkomme forurettedes ægtefælle/samlevende, registrerede partner, myndige børn og forældre. Hvis der er flere efterladte, foreslås det, at der i nogle tilfælde sker en *prioritering af de efterladte*, således at rettighederne først tilkommer en ægtefælle eller samlevende dernæst myndige børn og til sidst forældre.

3.4.3.1. På efterforskningsstadiet

I lighed med forurettede foreslår udvalget en række tiltag, der skal sikre, at efterladte modtager *mere information*. Udvalget foreslår bl.a., at efterladte i prioriteret rækkefølge holdes orienteret om udviklingen i sagen, medmindre dette er utilrådeligt. Det foreslås, at den efterladte skal underrettes, hvis den sigtede *varetægtsfængsles* eller *løslades* fra varetægtsfængsling, samt at der skal ske underretning om eventuelle *pressekonferencer* og *rekonstruktioner*.

Det foreslås endvidere, at der skal udpeges en kontaktperson hos politiet, samt at den efterladte skal kunne udpege en *stedfortræder*, som kan modtage information fra politiet. Den efterladte skal endvidere informeres om muligheden for at få pådømt *borgerlige krav* i forbindelse med straffesagen, ligesom der skal gøres opmærksom på betingelserne for at få *voldsoffererstatning*.

Efterladte i prioriteret rækkefølge foreslås givet adgang til *aktindsigt* samt ret til at indbringe et afslag på aktindsigt for retten. Efterladte skal ifølge betænkningen endvidere have ret til at overvære alle retsmøder under efterforskningen.

3.4.3.2. Afgørelse af påtalespørgsmålet

Udvalget foreslår, at efterladte i prioriteret rækkefølge skal *underrettes om påtalemyndighedens afgørelse af påtalespørgsmålet*. Videre foreslås det, at efterladte i prioriteret rækkefølge får adgang til at *klage* over påtalemyndighedens afgørelse.

3.4.3.3. Efter tiltalerejsning – forberedelse af domsforhandlingen

Det foreslås, at efterladte i prioriteret rækkefølge skal orienteres om, at de kan kræve at blive *gjort bekendt med tiltalerejsningen og sagens dokumenter* på samme måde som den forurettede.

Med hensyn til domsforhandlingen foreslås det, at efterladte i prioriteret rækkefølge skal *orienteres om tidspunktet for domsforhandlingen*, samt at de forinden domsforhandlingen på samme måde som forurettede skal have mulighed for at *tale med anklageren*.

3.4.3.4. Under domsforhandlingen

Alle efterladte skal efter udvalgets opfattelse have ret til at *være til stede under domsforhandlingen*. Hvis hensynet til sagens oplysning tilsiger det, skal retten kunne træffe bestemmelse om, at de efterladte skal afgive forklaring først. Efterladte med bistandsadvokat skal have mulighed for at komme med en *victim impact statement*, dvs. en sammenhængende forklaring om de konsekvenser, som lovovertrædelsen har haft.

På samme måde som for forurettede foreslås der ændringer i reglerne om *vidnegodtgørelse*, så de efterladte får mulighed for at få godtgørelse for deres tilstedeværelse under hele domsforhandlingen.

3.4.3.5. Efter dom

Det foreslås, at retten skal *underrette* efterladte med bistandsadvokat samt efterladte, der har fået afgjort et krav, om dommen, jf. NOU 2006:10, side 22 og 177.

Et flertal i udvalget finder ikke, at efterladte skal have adgang til at *anke* rettens afgørelse af skylds- og strafspørgsmålet. Det foreslås dog, at efterladte med bistandsadvokat og efterladte, der har fået pådømt et erstatningskrav, skal underrettes af påtalemyndigheden om anke og om ankens indhold, jf. NOU 2006:10, side 177.

I sager om forsætlige drab og forsætlige voldsforbrydelser foreslås det, at der gives efterladte i prioriteret rækkefølge *underretning om udsættelse af afsoningen*. Det foreslås endvidere, at de skal varsles om alle afgørelser, som indebærer, at den dømte kan træffes uden for fængslet uden følge, hvis det er af betydning for vedkommende.

Udvalget foreslår endvidere, at efterladte i prioriteret rækkefølge skal underrettes om, at sagen er begæret *genoptaget*, medmindre begæringen afvises uden nærmere behandling, f.eks. fordi den efter sin art ikke kan genoptages. Efterladte i prioriteret rækkefølge skal endvidere gives *adgang til at udtale sig skriftligt* i genoptagelsessagen, og alle efterladte bør kunne bede om at få lov til at forklare sig for den myndighed, der behandler spørgsmålet om genoptagelse.

Kapitel 4

Udvalgets overvejelser

4. 1. Indledning

Strafferetsplejeudvalget skal ifølge kommissoriet foretage en gennemgang af ofres procesuelle retsstilling i straffesager og overveje behovet for ændringer, herunder med hensyn til ofres mulighed for at følge behandlingen af straffesagen mod gerningsmanden. Det fremgår af kommissoriet, at Strafferetsplejeudvalget i sine overvejelser bør tage udgangspunkt i Justitsministeriets høringsnotat fra efteråret 2003 samt de modtagne hørings svar.

Udvalget har nedenfor i afsnit 4.2. overvejet en række mere generelle spørgsmål om forurettedes rolle i straffesagen, navnlig om forurettede helt eller delvis bør tillægges partsstatus. I afsnit 4.3. gengives udvalgets overvejelser om en styrkelse af forurettedes retsstilling uden tildeling af partsstatus, og i afsnit 4.4. gennemgås nogle mere praktiske spørgsmål, f.eks. om de fysiske rammer i forbindelse med forurettedes møde i retten.

4.2. Generelle overvejelser

Forurettedes interesse i straffesagen kan være af både retlig og faktisk karakter. En domfældelse af den tiltalte kan virke som en form for oprejsning for den forurettede, idet den viser, at samfundet tager den forurettede alvorligt og reagerer over for den krænkelse, som den forurettede har været udsat for. En domfældelse har endvidere betydning for forurettedes krav på erstatning. Men forurettedes interesser går videre. Forurettede er oftest et centralt vidne i straffesagen, og forurettede har pligt til at medvirke under sagen som vidne. Det er derfor af stor betydning for forurettede, hvilke vilkår der bydes vidner.

Man må i den forbindelse have øje for, at samfundet ofte stiller store krav til forurettede, der har pligt til at afgive forklaring også om ubehagelige forhold under stort følelsesmæssigt pres og som hovedregel i fuld offentlighed. Ofte handler en straffesag i høj grad om forurettedes person; men når først forurettede har afgivet sin forklaring, kan det sikkert let opleves således, at forurettede straks glider i baggrunden.

Ofre for forbrydelser udgør ikke en ensartet gruppe, og den forurettedes interesse i straffesagen vil naturligt være afhængig af karakteren af forbrydelsen. Overordnet må det imidlertid antages, at den, der er forurettet ved en forbrydelse, har et ønske om, at dennes helt legitime interesse i sagen anerkendes, og at vedkommende i forbindelse med straffesagen bliver mødt med passende hensyn fra de retshåndhævende myndigheder.

Regler og praksis med hensyn til forurettedes deltagelse som vidne og forurettedes mulighed for i øvrigt at følge med i straffesagen må antages at være afgørende for, hvorledes forurettede oplever straffeprocessen, og dermed også for forurettedes indtryk af, om samfundet tillægger lovovertrædelsen og forurettede betydning. Disse forhold må også antages at kunne være afgørende for forurettedes forståelse for de afgørelser, der træffes i sagen.

Strafferetsplejeudvalget finder på den baggrund, at regler, der regulerer forurettedes deltagelse i og mulighed for at følge straffeprocessen, bør tillægges stor vægt, og at der kan være behov for en styrkelse af forurettedes stilling.

Straffeprocessen er med god grund udformet med stærk fokus på sigtedes og tiltaltes retssikkerhed. En erkendelse af, at ofret kan være kommet for meget i baggrunden, har nok præget de senere års retspolitiske debat, hvor en række reformer for at styrke forurettedes stilling som en følge heraf er blevet gennemført. Der kan her bl.a. nævnes regler om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, bistandsadvokatorordningen, reglerne om vidnebeskyttelse og senest styrkelsen af voldtægtsorfres retsstilling. Nogle lande tillægger forurettede en langt stærkere stilling, end det er tilfældet efter dansk ret. De aktuelle overvejelser i Norge går i retning af en vis tilnærmelse til sådanne regler. Der er ingen grund til at tro, at udviklingen i synet på forurettede har nået et slutpunkt.

Det er på den anførte baggrund nærliggende at overveje, om der kan være anledning til også mere grundlæggende ændringer af forurettedes stilling.

Som nævnt i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsoffre retsstilling har Strafferetsplejeudvalget fundet det rigtigst i forbindelse med det foreliggende kommissorium på ny at overveje spørgsmålet om forurettedes partsstilling. Der kan herom også henvises til betænkning nr. 1458/2005 og afsnit 3.3.3. i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 160 (lov nr. 558 af 24. juni 2005).

Det kan ikke udelukkes, at en så grundlæggende ændring som at gøre forurettede til part i straffeprocessen vil støde ikke blot mod processuelle hensyn, men også mod tilvante forestillinger. Tanken om partsstatus eller lignende har i tidligere overvejelser herhjemme været klart afvist. Et sådant system fungerer imidlertid i andre lande, herunder Sverige.

Strafferetsplejeudvalget har på den baggrund gennemgået de enkelte partsbeføjelser med henblik på en nærmere vurdering af, om der kunne være grundlag for at tillægge forurettede sådanne beføjelser i større eller mindre udstrækning.

Om forurettedes adgang til at søge erstatning under straffesagen (den såkaldte ”adhæsiionsproces”) bemærkes, at dette spørgsmål for tiden er på Retsplejerådets arbejdsprogram. Strafferetsplejeudvalget behandler derfor ikke i denne betænkning dette i sig selv ganske væsentlige aspekt af forurettedes retsstilling.

Spørgsmålet om de centrale partsrettigheder (partsstatus) behandles nedenfor i afsnit 4.2.1. og 4.2.2. Spørgsmålet om i øvrigt at styrke forurettedes stilling behandles i afsnit 4.3.

4.2.1. Partsstatus

Forurettede er efter retsplejeloven i dag ikke part i straffesagen, men er omfattet af en række andre regler, herunder reglerne om vidner.

Udtrykket ”partsstatus” er alene et samlebegreb for en række beføjelser, som parterne i straffesagen – anklagemyndigheden og tiltalte - har. Tildeling af så vidt mulig fuld partsstatus til den forurettede ville indebære, at den forurettede i hvert fald som udgangspunkt skulle have de samme rettigheder i sagen som anklagemyndigheden og/eller den tiltalte. Det ville navnlig omfatte en almindelig ret til at rejse straffesag, som ellers tilkommer anklagemyndigheden, og retten til at være til stede under hele sagens behandling, føre bevis med hensyn til skyldsspørgsmålet, afhøre, fremsætte sine synspunkter og i øvrigt tage til genmæle mod alt, der fremkommer fra de andres side (kontradiktion), samt at anke selve straffedommen.

I *Sverige* kan den forurettede opnå fuld partsstatus ved at tilslutte sig den offentlige forfølgning (tiltalen), jf. ovenfor i kapitel 3, afsnit 3.2.2. Den forurettede betragtes endvidere i visse henseender som part, f.eks. i forbindelse med afhøring i retten, hvor forurettede ikke afhøres som vidne, men som part med den virkning, at forurettede ikke har pligt til at udtale sig, samt at en eventuel forklaring ikke finder sted under strafansvar.

Dr. jur. Anne Robberstad foreslår i sin rapport, at forurettede tildeles partstatus med fulde partsrettigheder, jf. kapitel 3, afsnit 3.3. Begrundelsen herfor er bl.a., at det må antages at være vigtigt for den forurettede, at den pågældende bliver taget alvorligt og anerkendt som en central deltager i sagen. Det anføres endvidere, at det må antages at harmonere bedst med den generelle opfattelse i befolkningen.

I den *norske betænkning (NOU 2006:10)* udtales det, at det traditionelle udgangspunkt, hvorefter straffesagen kun er et anliggende mellem det offentlige og den tiltalte, bør nuanceres så retsvæsenet ikke kommer ud af takt med befolkningens retsopfattelse, jf. NOU 2006:10, side 16-17. Samtidig udtales det imidlertid, at man ønsker at fastholde, at straffesagen - trods den forurettedes klare og legitime interesser i denne - først og fremmest vedrører statens krav på straf, samt at man af principielle grunde finder det vigtigt at fastholde, at den forurettede ikke er part i straffesagen, jf. NOU 2006:10, side 132. Det norske udvalg har således ikke fulgt dr. jur. Anne Robberstads anbefaling om at tildele forurettede partsstatus.

I de hørings svar, der er afgivet i forbindelse med Justitsministeriets omtalte høringsnotat fra 2003, er der overvejende enighed om, at den nugældende ordning i Danmark, hvor det er anklagemyndigheden, der fører straffesagen på ofrets og samfundets vegne på grundlag af saglige og objektive kriterier, skal fastholdes. *Landsforeningen Hjælp Voldsofre* påpeger dog, at den forurettede bør gives egentlig partsstatus, og anfører, at partsstatus skal kunne opnås ved at tilslutte sig straffekravet, ved anke eller ved at nedlægge selvstændig strafpåstand. Foreningen foreslår, at partsbeføjelserne tillægges bistandsadvokaten. *Landsorganisationen af kvindekrisecentre* finder, at forurettede i specielle situationer bør tillægges partslignende passive rettigheder, men anfører, at princippet om, at straffesagen føres af anklagemyndigheden på ofrets og samfundets vegne, bør fastholdes.

Det er efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse afgørende, at velbegrundede bestræbelser på at sikre forurettede en bedre retsstilling, end denne har efter de nugældende regler, ikke kommer i modstrid med grundlæggende straffeprocessuelle principper.

Strafferetsplejeudvalget finder, at spørgsmålet om partsstatus for forurettede bør ses i lyset af, at straffesager om alle mere alvorlige lovovertrædelser gennem meget lang tid har været betragtet som et offentligt anliggende i Danmark. Dansk strafferetspleje bygger således på det fundamentale princip, at spørgsmålet om straf er et anliggende mellem staten på den ene side og den tiltalte på den anden side. En straffesag betragtes derfor i almindelighed ikke som en sag mellem to civile parter.

Det er således normalt – og i alvorlige sager udelukkende – anklagemyndigheden, der på samfundets (og om man vil ofrets) vegne fører straffesagen. Anklagemyndigheden er underlagt et objektivitetsprincip, jf. retsplejelovens § 96, stk. 2, hvorefter anklagemyndigheden ikke blot skal påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at uskyldige ikke strafforfølges. Dette princip om objektivitet gælder i forhold til alle aspekter af sagen, herunder ved udøvelsen af de enkelte partsbeføjelser som f.eks. afhøring af vidner. Ordningen er et centralt led i en retsstat og i samfundets værn mod selvtægt.

Det vil i sagens natur ikke kunne kræves af en forurettet eller dennes bistandsadvokat, at de udviser den samme objektivitet, som anklagemyndigheden er forpligtet til. Den forurettede har en helt personlig interesse i sagen, og en eventuel bistandsadvokat har til opgave at varetage netop den forurettedes interesser og ikke – som anklagemyndigheden – både ofrets, samfundets og den tiltaltes interesser.

En ordning, hvorefter den forurettede – ved siden af anklagemyndigheden – kunne optræde som part, vil derfor efter udvalgets opfattelse kunne rejse spørgsmål om de grundlæggende hensyn, der ligger bag reglerne om behandling af straffesager, herunder bl.a. objektivitetsprincippet.

En sådan ordning vil således kunne skabe uklarhed i forhold til anklagemyndighedens og forsvarerens rolle, idet den forurettede eller dennes eventuelle bistandsadvokat kunne komme til at fremstå som en form for ekstra anklager. Tildeling af partsstatus med deraf følgende ret til at deltage i sagens behandling ved domstolene også for så vidt angår

skyldsspørgsmålet vil således kunne give det indtryk, at der er to anklagere, navnlig når den forurettede har advokat. Dette kan dels opfattes som en form for skævhed, hvor der er ”to mod én”, dels som en komplicering af processen derved at to parter – hver på sin måde – forfægter samme mål.

En sådan ordning vil endvidere – i mangel af objektivitetsforpligtelse hos forurettede – kunne føre til, at fokus i bevisførelsen flyttes, og at der inddrages eller søges inddraget oplysninger, der ikke nødvendigvis er relevante for straffeprocessens formål. I nogle sager kan der ganske vist være behov for betydelig opmærksomhed på ofrets situation. Men de nødvendige oplysninger vil bedst kunne inddrages inden for rammerne af et objektivitetsprincip.

Der kan i den forbindelse også henvises til forarbejderne til retsplejelovens § 741 c om bistandsadvokater (FT 1979-80, tillæg A, sp. 471 f.), hvor det er fastslået, at bistandsadvokaten ikke bør kunne virke som en ekstra anklager, og at vedkommende derfor ikke bør have adgang til at procedere med hensyn til skyldsspørgsmålet og strafudmålingen. Denne opfattelse tiltrædes i betænkning nr. 1102/1987 om retsstillingen for voldtægts- og volds ofre, side 57-59. Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsorfres retsstilling, side 69-72, er på linie hermed.

I sidstnævnte betænkning er der med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt en bistandsadvokat bør have mulighed for at stille spørgsmål til den forurettede om andet end et erstatningskrav, anført følgende:

”En indledende afhøring under domsforhandlingen ved bistandsadvokaten [...] vil i sig selv kunne påvirke bistandsadvokatens rolle i processen i en uheldig offensiv retning. Den vil endvidere – også ubevidst - kunne føre til en mere offensiv linie fra forsvarerside over for forurettede og dennes troværdighed. Der er på den baggrund efter udvalgets opfattelse god grund til at holde bistandsadvokaten uden for opgaver, der angår beviset for tiltaltes skyld.”

Det nævnte synspunkt gør sig efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse ikke kun gældende i sager om voldtægt, men også i andre sager. Tildeling af partsstatus til den forurettede med deraf følgende ret for en eventuel bistandsadvokat til at stille spørgsmål om forhold, der angår tiltaltes skyld, vil således generelt kunne føre til en mere offensiv linie fra for-

svarernes side over for den forurettede og vidner. Noget sådant ville ikke være i forurettedes reelle interesse.

Partsstatus for forurettede vil også føre til en tungere procesform, der vil kunne modvirke bestræbelserne på at sikre gennemførelsen af straffesager inden for rimelig tid, jf. herved bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, hvorefter enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden for rimelig tid.

På den anførte baggrund kan Strafferetsplejeudvalget ikke anbefale, at der indføres en ordning, hvorved den forurettede får status som part i straffesagen.

Udvalget finder heller ikke grundlag for at foreslå, at forurettede i øvrigt tildeles én eller flere af de centrale partsrettigheder, som tilkommer anklagemyndigheden og/eller tiltalte. Det gælder retten til at *rejse sag* og retten til at *føre bevis, afhøre og fremsætte sine synspunkter* med hensyn til skyldsspørgsmålet samt *retten til appel med hensyn til selve straffesagen*. På disse områder bør der således efter udvalgets opfattelse ikke ske nogen udvidelse af forurettedes rettigheder. Om retten til at rejse sag henvises desuden til afsnit 4.2.2.

Strafferetsplejeudvalget finder endvidere ikke, at forurettede bør ligestilles med tiltalte på det punkt, at forurettede tillægges *retten til at nægte at udtale sig og til at udtale sig uden vidneansvar*. Det bemærkes herved, at Justitsministeriet i det notat, som i efteråret 2003 på baggrund af Robberstad-rapporten blev sendt i høring, har tilkendegivet, at forurettede fortsat bør være forpligtet til at afgive vidneforklaring under strafansvar, uanset hvilke partsbeføjelser forurettede i øvrigt tillægges. I de høringssvar, som Justitsministeriet har modtaget, er der tilsvarende enighed om, at forurettedes pligt til at vidne bør fastholdes. Strafferetsplejeudvalget kan tilslutte sig, at forurettede fortsat bør være undergivet reglerne om vidneansvar. Det skyldes, at forurettede i en straffesag ofte er et meget centralt vidne. Det må efter Strafferetsplejeudvalget opfattelse anses for at være af afgørende betydning, at vidner i straffesager, og ikke mindst centrale vidner, vil kunne straffes, hvis de afgiver falsk forklaring.

4.2.2. Særligt om påtalereglerne

I afsnit 4.2.1. har Strafferetsplejeudvalget konkluderet, at forurettede ikke generelt - det vil sige i de tilfælde, hvor det i dag alene tilkommer anklagemyndigheden at rejse tiltale - bør tillægges beføjelse til selvstændigt at rejse straffesager. Dette synspunkt udelukker dog ikke i sig selv, at der eventuelt kunne gennemføres mindre vidtgående ændringer af påtale-reglerne med henblik på at styrke forurettedes stilling i straffesager.

Som nævnt i kapitel 3, afsnit 3.2.1. og 3.2.2., har forurettede i *Norge* og *Sverige* en almindelig adgang til subsidiær påtale. Retten til subsidiær påtale indebærer, at forurettede kan påtale forhold, som anklagemyndigheden ikke har fundet grundlag for at påtale, f.eks. på grund af bevisets stilling.

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om der bør være en tilsvarende *almindelig adgang til subsidiær påtale* i Danmark, f.eks. i situationer hvor anklagemyndigheden har besluttet, at der ikke skal rejses tiltale på grund af bevisets stilling. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at de grundlæggende hensyn, der som anført af udvalget ovenfor i afsnit 4.2.1. begrundes, at den almindelige påtalekompetence ligger hos anklagemyndigheden, også med afgørende vægt taler imod at indføre en almindelig ordning om subsidiær påtaleret for den forurettede. Udvalget skal i den forbindelse navnlig henvise til, at objektivitetsprincippet fortsat bør være et bærende princip i straffeprocessen, bl.a. således at kompetencen til at afgøre, om der skal rejses tiltale, i almindelighed bør ligge hos et statsligt organ, der er forpligtet til at vurdere tiltalingsspørgsmålet efter saglige og objektive kriterier. Beslutninger, der indebærer, at nogen tiltales med den belastning, der følger med at være tiltalt i en straffesag, bør således efter udvalgets opfattelse i alle mere alvorlige sager træffes af en statslig myndighed efter saglige og objektive kriterier. En almindelig subsidiær påtaleret for den forurettede ville også indebære en risiko for uens behandling af sigtede afhængig af den enkelte forurettedes vilje. Hertil kommer, at udvalget ikke finder, at sigtede/tiltalte eller retsvæsenet i almindelighed bør belastes med straffesager, som anklagemyndigheden har vurderet, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at føre.

En vid adgang for private til at øve afgørende indflydelse på, om en straffesag skal rejses eller ej, vil også kunne give anledning til, at der lægges pres på eller efter omstændighederne ligefrem fremsættes trusler mod en forurettet.

Det bør samtidig anerkendes, at forurettede kan have en klar og legitim interesse i at kunne gøre sine synspunkter gældende med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der i den enkelte sag er grundlag for at rejse tiltale. Denne interesse kan imidlertid efter udvalgets opfattelse tilgodeses i tilstrækkeligt omfang gennem forurettedes adgang til at klage over f.eks. en afgørelse om ikke at rejse tiltale, jf. herom afsnit 4.3.2.2.

Udvalget finder heller ikke grundlag for en almindelig adgang til subsidiær påtale i de tilfælde, hvor anklagemyndigheden har frafaldet påtalen, uanset at afgørelsen om tiltalefrafaldet er udtryk for anvendelsen af opportunitetsprincippet. Ved en afgørelse om tiltalefrafald fastslår anklagemyndigheden, at den anser den sigtede for skyldig. Den forurettedes reelle interesse er herefter primært knyttet til adgangen til at opnå erstatning for det tab, som den forurettede måtte have lidt som følge af den begåede forbrydelse. Som tidligere anført behandler Strafferetsplejeudvalget ikke spørgsmålet om forurettedes adgang til at søge erstatning hos tiltalte under straffesagen.

På den anførte baggrund finder udvalget ikke at kunne anbefale, at der i dansk straffeprocess indføres en almindelig adgang til subsidiær påtale.

Strafferetsplejeudvalget har herefter overvejet, om der kan være anledning til på *særlige* områder i videre omfang at inddrage forurettede i tiltalespørgsmålet. Det kan i givet fald ske ved enten på afgrænsede områder at indføre regler om subsidiær påtaleret eller ved at udvide området for de gældende regler om betinget offentlig påtale eller eventuelt privat påtale.

Spørgsmålet om, hvorvidt der – som en fravigelse af den almindelige ordening om, at anklagemyndigheden tager selvstændig stilling til, om der skal rejses tiltale - i visse tilfælde bør gælde regler om subsidiær privat påtale, betinget offentlig påtale eller privat påtale, må i første række bero på en vurdering af de hensyn, der ligger bag den enkelte straffebestemmelse, som der i givet fald skal rejses tiltale efter. Om *subsidiær privat påtale* kan endvidere henvises til synspunkterne ovenfor.

Betinget offentlig påtale betyder, at anklagemyndigheden som hovedregel ikke kan rejses tiltale for den pågældende lovovertrædelse uden en anmodning fra forurettede. Forurettede

kan for så vidt træffe afgørelse om, hvorvidt tiltale skal rejses eller ej. En bred anvendelse af regler om betinget offentlig påtale støder derfor efter udvalgets opfattelse mod det hensyn, at der i mere alvorlige sager ikke bør være en form for ”vetoret” for den forurettede.

Privat påtale betyder, at det med hensyn til den pågældende lovovertrædelse som hovedregel er op til forurettede selv – i den civile retsplejes former – at føre straffesagen. Det medfører på den ene side, at forurettede selv kan bestemme, om sagen skal føres, men denne påtaleform er på den anden side en byrde derved, at den forurettede selv må bruge ressourcer på at føre straffesagen. En bred anvendelse af regler om privat påtale støder dels mod samme modhensyn som regler om betinget offentlig påtale, dels mod det modhensyn, at denne påtaleform i forhold til almindelig offentlig påtale og betinget offentlig påtale er en belastning for den forurettede. I dag er bl.a. en række sager om freds- og ærekrænkelser efter straffelovens kapitel 27 undergivet betinget offentlig påtale eller privat påtale, hvilket beror på, at der med straffebestemmelserne i straffelovens kapitel 27 i vidt omfang er tale om at beskytte hensyn, der er særlig tæt knyttet til den enkelte forurettedes fred, ære og lignende.

Strafferetsplejeudvalget finder ikke grundlag for anbefale en reform med hensyn til forurettedes adgang til på særlige områder gennem regler om subsidiær påtale, betinget offentlig påtale eller privat påtale at øve indflydelse på beslutninger om tiltalespørgsmålet. Som anført ovenfor bør tiltalespørgsmålet i alle mere alvorlige straffesager afgøres af den offentlige anklagemyndighed. Efter gældende lovgivning er regler om subsidiær privat påtale, betinget offentlig påtale og privat påtale da også forbeholdt straffelovens mindre alvorlige bestemmelser og en række særlovsovertrædelser. Vurderingen af, om der i øvrigt kan være behov for justeringer af de pågældende regler, hører efter udvalgets opfattelse endvidere hjemme i forbindelse med spørgsmål om udformningen af de enkelte straffebestemmelser i straffeloven og den øvrige lovgivning og bør derfor i givet fald tages op i forbindelse med eventuelle ændringer af disse bestemmelser.

4.2.3. Victim impact statement

I den norske betænkning (NOU 2006:10) foreslås det, at forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser skal have mulighed for at komme med en såkaldt *victim impact sta-*

tement, dvs. en sammenhængende redegørelse om de konsekvenser, lovovertrædelsen har haft for vedkommende.

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om der bør indføres en bestemmelse i retsplejeloven om en sådan særlig mulighed for forurettede til at ytre sig.

Spørgsmålet om følgerne af den strafbare handling indgår allerede efter den gældende ordning i bevisførelsen, idet følgerne af lovovertrædelsen navnlig kan have betydning for den nærmere strafferetlige rubricering af gerningen og for strafudmålingen. Der er derfor adgang for anklageren og forsvareren til at stille spørgsmål til forurettede om følgerne. Det samme gælder bistandsadvokaten, i det omfang en yderligere belysning af følgerne har betydning for bedømmelsen af forurettedes erstatningskrav. Er forurettede uden bistandsadvokat, kan forurettede naturligvis i forbindelse med sin vidneforklaring på samme måde redegøre for følger af betydning for et erstatningskrav, der er under påkendelse i straffesagen. Der er på denne baggrund ikke noget reelt behov for en regel om en særlig udtalelse fra forurettede om følgerne.

En regel om en særlig adgang til en udtalelse uden, at der stilles krav om, at det skal have relevans for straffesagen, kan ikke anbefales. En sådan ordning ville let kunne føre til stærkt følelsesmæssige udtalelser og inddragelse af temaer, der ikke hører hjemme under en straffesag, men snarere i et eventuelt konfliktråd eller lignende, hvor gerningsmand og offer mødes for at få talt ud, og altså konfronteres med et ganske andet formål end under en straffesag i retten.

Det er indlysende, at en person, der har været udsat for en forbrydelse, navnlig en alvorlig integritetskrænkelse, kan have et behov for i tilknytning til sin - normalt pligtmæssige - vidneforklaring i retten at redegøre ikke alene for følgerne af krænkelsen, men også for hvorledes krænkelsen og dens følger er *oplevet*. Når dette sker i naturlig sammenhæng med vidneforklaringen i øvrigt, er der ikke efter den gældende procesordning nogen nødvendighed i at afskære sådanne bemærkninger. Det forekommer da også i praksis, at en forurettet udtaler sig på denne måde, uden at det giver anledning til problemer. Det væsentlige er i denne forbindelse, at det beror på dommerens almindelige retsledelse at sikre, at grænsen for det rimelige ikke overskrides. Efter udvalgets opfattelse fungerer denne ordning langt bedre end tilfældet ville være med en formaliseret ordning med victim im-

pact statements, der så at sige ville lægge op til, at forurettede – typisk i fuld offentlighed - skulle redegøre også for den mere psykologiske og følelsesmæssige side af forurettedes situation.

På den baggrund finder Strafferetsplejeudvalget ikke grundlag for en lovbestemmelse om forurettedes afgivelse af en såkaldt victim impact statement.

4.3. Styrkelse af forurettedes stilling i straffesagen

Udvalgets konklusioner oven for i afsnit 4.2.1 og 4.2.2. om partsstatus og påtalereglerne er ikke udtryk for en afstandtagen fra, at forurettede bør have særlige rettigheder i straffeprocessen. Uanset hvordan man anskuer spørgsmålet om partsstatus, kan man ikke se bort fra, at forbrydelser mod personer - udover et brud på straffeloven – rummer et retsbrud over for forurettede. Den forurettede har et krav på om nødvendigt at kunne føre sag mod gerningsmanden for at opnå erstatning mv., og, hvis den pågældende ikke vil erkende sin skyld, at få mulighed for at føre bevis herfor.

Når strafspørgsmålet skal afgøres under en offentlig straffesag med anklagemyndigheden og ikke forurettede som part, er det derfor særdeles væsentligt, at straffeprocessen omfatter både en let og effektiv adgang til inddragelse af ofrets civile krav i straffeprocessen (adhæsiionsproces) og regler, der tager skyldige hensyn til forurettede som deltager i straffeprocessen som vidne og som tilhører med en særlig interesse i sagen.

Udvalget finder, at der er behov for en modernisering og effektivisering af adhæsiionsprocessen. Udvalget hilser det derfor velkomment, at dette spørgsmål er på Retsplejerådets arbejdsprogram. Udvalget finder det på den ovenfor anførte baggrund endvidere vigtigt, at reglerne om forurettede – bortset fra de centrale partsbeføjelser – nøje overvejes med henblik på en styrkelse.

I dette lys behandler udvalget nedenfor spørgsmålet om styrkelse af forurettedes stilling i straffeprocessen.

Udvalget har overvejet en lang række spørgsmål om styrkelse af forurettedes stilling, og udvalget stiller på den baggrund en række forslag til nye regler. Udvalget har i forbindel-

se med de enkelte forslag overvejet, om de bør tillægges generel rækkevidde, eller om de bør forbeholdes særlige tilfældegrupper. Interessen samler sig især om sager om grove integritetskrænkelser, herunder voldtægt og vold samt anden personfarlig kriminalitet.

Udvalget har fundet, at regler om forurettedes rettigheder som udgangspunkt bør tillægges generel rækkevidde, således at de kommer forurettede i alle sager til gode. Bistandsadvokatordningen bør dog fortsat forbeholdes tilfælde, hvor der er et særligt behov. Udvalget har lagt vægt på, at der for at gøre regelsættet enkelt og overskueligt ikke bør opstilles for mange særregler, og at der med hensyn til de generelt anvendelige regler ved disses udformning kan indbygges den fornødne fleksibilitet, jf. nedenfor bl.a. om vejledning og information i afsnit 4.3.1.

4.3.1. Vejledning og information

Retsplejeloven indeholder ikke nogen almindelig regel om vejledning og orientering af forurettede om dennes retsstilling og sagens gang. Derimod findes der nogle specielle regler i retsplejeloven og et mere generelt regelsæt i administrativt fastsatte forskrifter, til dels på baggrund af forudsætninger i forbindelse med ændringer af retsplejeloven. Politiet og anklagemyndigheden er endvidere underlagt de samme forvaltningsretlige regler og principper om vejledningspligt mv. som andre forvaltningsmyndigheder, herunder bl.a. forvaltningslovens § 7. Der henvises herom til kapitel 2, afsnit 2.3.5.

I den *norske betænkning (NOU 2006:10)* stilles forslag om en *lovregel* om underretning og orientering af forurettede. Efter den foreslåede regel skal forurettede i sager om alvorlige integritetskrænkelser holdes orienteret om sagens udvikling og fremdrift, medmindre hensynet til efterforskningen eller andre hensyn gør det utilrådeligt. Andre forurettede skal informeres efter behov. Det foreslås bl.a., at den forurettede ved anmeldelsen skal gives en skriftlig vejledning i form af en folder med oplysning om bl.a. politiets arbejde og straffesagers gang.

Strafferetsplejeudvalget finder, at der er anledning til at sætte *yderligere fokus på vejledning og information* over for forurettede i straffesager. Forurettede må i dag antages at have et betydeligt behov for at kunne få fyldestgørende vejledning om sin retsstilling og modtage en grundlæggende orientering om sagens forventede forløb og dens faktiske

gang. Ofte vil forurettede således være uden nærmere forhåndskendskab til, hvordan sagsgangen er i en straffesag. Det betyder, at der i en række sammenhænge er et udstrakt behov for vejledning og information til den eller de forurettede i forbindelse med straffesagens behandling. Det er også af væsentlig betydning, at den forurettede i tilstrækkeligt omfang bliver orienteret om baggrunden, hvis en sag af den ene eller anden grund ikke kan afsluttes inden for sædvanlig sagsbehandlingstid. Manglende kendskab til en straffesags forløb samt udviklingen i den konkrete sag kan efter udvalgets opfattelse let skabe en øget usikkerhed og sårbarhed hos den forurettede. Hertil kommer, at netop vejledning og information må anses som centralt i bestræbelserne på at vise den forurettede den fornødne respekt og anerkendelse.

På den anførte baggrund finder udvalget, at spørgsmålet om vejledning af forurettede i straffesager er af en sådan betydning, at der i retsplejeloven bør indsættes en bestemmelse om, at politiet og anklagemyndigheden er forpligtet til at vejlede og informere forurettede i straffesager, samt at der indsættes en bemyndigelsesbestemmelse, hvorefter der administrativt kan fastsættes nærmere regler om vejlednings- og informationspligten.

Reglerne bør udformes fleksibelt, således at den nærmere udstrækning af vejlednings- og informationspligten beror på behovet i det enkelte tilfælde, herunder ikke mindst i lyset af lovovertrædelsens karakter, idet der f.eks. normalt vil være et større behov for vejledning i en sag om vold end i en sag om butikstyveri.

Hvis forurettede er afgået ved døden, kan forurettedes *nære pårørende* efter udvalgets opfattelse have et særligt behov for vejledning og information. Vejlednings- og informationspligten bør efter omstændighederne derfor også, når der er et reelt behov for det, omfatte forurettedes nære pårørende, såfremt forurettede er afgået ved døden. Der kan som eksempel nævnes, at det allerede i dag er praksis, at politiet under en samtale med f.eks. forældre til trafikdræbte unge vejleder om regler og fremgangsmåde af betydning for de efterladte.

Det skal efter udvalgets opfattelse ikke være afgørende for vejlednings- og informationspligten, om dødsfaldet skyldes den pågældende lovovertrædelse.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 11 (retsplejelovens § 741 e).

4.3.2. Underretning og klageadgang

4.3.2.1. Underretning

Afvisning af anmeldelse og påtaleopgivelse

Sigtede og andre, der må antages at have en rimelig interesse heri, underrettes om afvisning af en anmeldelse, jf. retsplejelovens § 749, stk. 3, samt om afgørelser om påtaleopgivelse, jf. retsplejelovens § 724, stk. 1. Det er i den forbindelse fast antaget, at den forurettede under alle omstændigheder bør underrettes om sådanne afgørelser. I øvrigt beror det på en konkret vurdering, om f.eks. de nære pårørende til en forurettet, der er afgået ved døden, har en sådan interesse i sagen, at de skal underrettes. Der henvises om disse regler i øvrigt til kapitel 2, afsnit 2.3.2. og 2.3.7

Strafferetsplejeudvalget finder, at der bør være klarhed om forurettedes rettigheder. På de punkter, hvor der gennemføres en form for ligestilling med de rettigheder, der tilkommer tiltalte og/eller anklagemyndigheden, bør dette derfor som udgangspunkt fremgå udtrykkeligt af loven.

I overensstemmelse hermed foreslår udvalget, at der i retsplejelovens § 724, stk. 1, og § 749, stk. 3, indsættes en udtrykkelig bestemmelse om, at den forurettede skal underrettes i de nævnte tilfælde.

Desuden foreslås det, at det kommer til at fremgå udtrykkeligt af retsplejeloven, at forurettedes nære pårørende skal underrettes om afgørelser af den nævnte karakter, hvis forurettede er afgået ved døden. Dette gælder, uanset om dødsfaldet skyldes den pågældende lovovertrædelse.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 4, om påtaleopgivelse (retsplejelovens § 724, stk. 1) og § 1, nr. 12, om afvisning af anmeldelse mv. (retsplejelovens § 749, stk. 3).

Tiltalerejsning og retsmødeanmodninger

Retsplejeloven indeholder i dag ikke regler om, at den forurettede skal underrettes om tiltalerejsning eller fremsendelse af retsmødeanmodninger med henblik på sagens behandling som tilståelsessag. I Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2001 om vejledning til ofre for forbrydelser og udpegning af kontaktperson for vidner er det fastsat, at den forurettede i sager, hvor der ikke er beskikket en bistandsadvokat, skal underrettes skriftligt om, at der er indleveret anklageskrift eller retsmødeanmodning til retten. I sager, hvor der er beskikket en bistandsadvokat, underrettes forurettede gennem bistandsadvokaten om tiltale og retsmødeanmodninger.

Strafferetsplejeudvalget finder, at det bør fremgå klart af retsplejeloven, at den forurettede skal underrettes om, at der er rejst tiltale eller indleveret retsmødeanmodning til retten, jf. ovenfor om afvisning af anmeldelse og påtaleopgivelse. Dette er i overensstemmelse med den praksis, der allerede følges i dag, hvor enten bistandsadvokaten eller den forurettede orienteres, jf. ovenfor om Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2001. Udvalget finder tillige, at forurettedes nære pårørende bør underrettes, hvis forurettede er afgået ved døden, uden at det skal være et krav, at dødsfaldet skyldes den pågældende lovovertrædelse.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 11 (retsplejelovens § 741 f, stk. 1).

Tiltalefrafald

Efter retsplejelovens § 724, stk. 1, er det alene den sigtede, der skal underrettes om en afgørelse om tiltalefrafald, jf. ovenfor i kapitel 2, afsnit 2.3.8. I modsætning til påtaleopgivelse er der således ikke pligt efter loven til at underrette andre om afgørelsen.

I betænkning nr. 1194/1990 om anklagemyndighedens struktur, side 217, er det anført, at baggrunden herfor er, at en sigtet, der opnår tiltalefrafald, anses for skyldig. Afgørelsesformen kan derfor sammenlignes med en dom, hvor der ikke består nogen almindelig pligt til underretning. Samme sted anføres det, at der efter en konkret vurdering i den enkelte sag kan gives underretning f.eks. til en person, der har et erstatningskrav i anledning af lovovertrædelsen.

Det er i praksis almindeligt forekommende, at forurettede underrettes om tiltalefrafald, jf. kapitel 2, afsnit 2.3.8.

I Norge har forurettede krav på underretning, hvis strafforfølgningen indstilles, herunder i tilfælde, hvor sagen afsluttes med et tiltalefrafald, jf. straffeprocesslovens § 73, 2. led, og påtaleinstruksen § 17-2.

Strafferetsplejeudvalget finder, at forurettede har en væsentlig interesse i at blive underrettet i tilfælde, hvor en straffesag bliver afgjort med et tiltalefrafald. Det gælder efter udvalgets opfattelse uafhængigt af, om forurettede bør have klageadgang. Se herom nedenfor i afsnit 4.3.2.2.

På den baggrund foreslår udvalget, at der i retsplejeloven indsættes en bestemmelse om, at der – i overensstemmelse med den anførte praksis – skal gives underretning til forurettede om afgørelser om tiltalefrafald. Dette er også i overensstemmelse med udvalgets forslag om, at forurettede skal underrettes om dommen, jf. nedenfor. Udvalget finder tillige, at forurettedes efterladte nære pårørende samt andre, der må antages at have en rimelig interesse deri, bør underrettes.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 4 (retsplejelovens § 724, stk. 1).

Retsmøder

Forurettede underrettes i sagens natur om afholdelse af et retsmøde, hvor den forurettede skal afgive vidneforklaring. Forurettede underrettes efter gældende praksis endvidere om retsmøder, hvor forurettedes erstatningskrav kan fremsættes og påberåbes. I sager, hvor der er beskikket bistandsadvokat, underrettes denne om retsmøder i sagen, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 1, og det må forudsættes, at forurettede gennem advokaten vil blive orienteret om tidspunktet for afholdelse af hovedforhandlingen.

Retsplejeloven indeholder ikke bestemmelser, hvorefter der herudover skal ske underretning af forurettede om retsmøder. Dette svarer til retsstillingen i Norge, hvor den forurettede heller ikke har et lovbestemt krav på at blive underrettet om hovedforhandlingen, medmindre den pågældende skal møde som vidne eller selv ønsker at fremme et erstatningskrav.

Dr. jur. Anne Robberstad har i sin rapport foreslået, at den forurettede underrettes om retsmøder, idet den forurettede har ret til at være til stede under retsmøderne.

I *den norske betænkning (NOU 2006:10)* anbefales det, at der ikke indføres en almindelig regel om underretning af forurettede om hovedforhandlingen, idet de forurettede, der i praksis har en interesse i at overvære hovedforhandlingen, typisk vil være underrettet om tidspunktet, enten fordi de skal vidne, eller fordi de har en bistandsadvokat.

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om der bør indføres en bestemmelse i retsplejeloven om en almindelig pligt til at underrette forurettede om retsmøder i sagen eventuelt således, at pligten begrænses til at omfatte underretning om retsmøder under hovedforhandlingen.

En ny bestemmelse om underretning om f.eks. retsmøder under hovedforhandlingen ville få selvstændig praktisk betydning i tilfælde, hvor der ikke allerede i dag sker underretning, altså i sager, hvor den forurettede ikke har en bistandsadvokat, ikke skal indkaldes som vidne og ikke har et erstatningskrav, der skal fremmes under sagen. Det kan bl.a. dreje sig om sager om berigelseskriminalitet, hvor den forurettede ikke indkaldes til at afgive vidneforklaring (f.eks. fordi det er en tilståelsessag), og hvor forurettede ikke fremsætter noget erstatningskrav over for tiltalte (f.eks. fordi et tab er dækket af et forsikringsselskab).

Efter udvalgets opfattelse er det tvivlsomt, om de forurettede i praksis normalt vil være interesseret i automatisk at blive underrettet om retsmøder i en straffesag uden for de tilfælde, hvor der som anført gives underretning efter gældende praksis. Det er således nærliggende at formode, at mange forurettede – f.eks. i en række sager om berigelseskriminalitet – ikke har interesse i at modtage en sådan underretning. Dertil kommer, at en ordning, hvor der skulle ske underretning af forurettede om retsmøder i alle straffesager, ville indebære et ikke ubetydeligt merarbejde for politiet.

På den baggrund finder udvalget *ikke* grundlag for at foreslå en bestemmelse om, at der skal være *almindelig, ubetinget pligt* til at underrette forurettede om retsmøder.

Der kan dog også uden for de tilfælde, hvor der allerede efter gældende praksis gives underretning om retsmøder, være behov for underretning. Forurettede kan f.eks. af almindelig interesse for at følge sagen i retten ønske en sådan underretning. Strafferetsplejeudvalget finder på den baggrund, at en forurettet, der ønsker at overvære hovedforhandlingen i sagen, bør have mulighed for at anmode om at blive underrettet om tid og sted for hovedforhandlingen. De straffeprocessuelle regler bør således lette muligheden for den, der har været udsat for en lovovertrædelse, for at følge, hvorledes retssystemet reagerer over for overtræderen.

Udvalget foreslår derfor, at der skal ske underretning om tid og sted for hovedforhandlingen eller et retsmøde med henblik på behandling af sagen som en tilståelsessag til *forurettede, der over for anklagemyndigheden har anmodet herom*.

Hvis forurettede er afgået ved døden, bør forurettedes nære *pårørende* efter anmodning underrettes om tid og sted for hovedforhandlingen. Dette gælder uanset, om dødsfaldet skyldes den pågældende lovovertrædelse.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 11 (retsplejelovens § 741 f, stk. 2)

Underretning om dommen

Retsplejeloven indeholder ikke regler om underretning af forurettede om straffesagens udfald, jf. kapitel 2, afsnit 2.5.1. Imidlertid er det *almindelig praksis*, at der i sager, hvor der er beskikket en bistandsadvokat, sker underretning af bistandsadvokaten om dommen. I tilfælde, hvor retten har taget stilling til en erstatningspåstand, er det praksis, at politiet eller anklagemyndigheden underretter den forurettede om rettens afgørelse samt henviser den forurettede til at rette henvendelse til retten, hvis den pågældende ønsker en udskift af dommens bestemmelser om erstatning (ekstrakt).

Den *norske betænkning (NOU 2006:10)* indeholder et forslag om, at retten skal orientere bistandsadvokaten og forurettede, som har fået afgjort et erstatningskrav, om dommen. Det foreslås endvidere, at påtalemyndigheden skal underrette forurettede eller efterladte om dommen, hvis de pågældende ikke på anden måde er gjort bekendt med dommen, samt om retten til at få aktindsigt.

Strafferetsplejeudvalget foreslår, at den gældende praksis lovfæstes, således at det i retsplejeloven fastsættes, at forurettede, der ikke har bistandsadvokat, modtager underretning om afgørelsen, hvis retten tager stilling til et erstatningskrav. Har forurettede en bistandsadvokat, kan ekstrakten af afgørelsen om erstatning sendes til denne.

Bistandsadvokaten bør tillige have tilsendt en udskrift af hele dommen. Bistandsadvokaten bør dog ikke uden videre kunne udlevere domsudskriften til forurettede, idet retten i givet må tage stilling til, om og hvorledes udlevering kan ske efter reglerne om aktindsigt.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 3 (retsplejelovens § 219 a, stk. 7) og § 1, nr. 8 (retsplejelovens § 741 c, stk. 4).

Strafferetsplejeudvalget har endvidere overvejet, om der i retsplejeloven bør indsættes en *almindelig bestemmelse* om pligt til også i andre tilfælde at underrette forurettede om dommen.

Det kan i den forbindelse bl.a. anføres, at forurettede har en væsentlig og legitim interesse i at kende straffesagens udfald. Dette kan også gælde i sager, hvor forurettede ikke har fået et erstatningskrav påkendt under sagens behandling, eller hvor der ikke har været beskikket en bistandsadvokat. Imidlertid vil det efter udvalgets opfattelse skyde over målet at indsætte en bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter alle forurettede automatisk skal have tilsendt en kopi af dommen eller på anden måde have underretning om sagens udfald. En sådan ordning ville medføre et ikke ubetydeligt merarbejde, og ordningen ville desuden medføre, at også forurettede, som er uden reel interesse i det, skulle modtage en sådan underretning. Eksempelvis ville det betyde, at der automatisk skulle gives underretning om straffedomme til en forretningsejer, som er forurettet i en sag om butikstyveri, også selv om forretningsejeren ikke har fremsat erstatningskrav mod domfældte eller i øvrigt har givet udtryk for at have en interesse i at blive underrettet om en dom i sagen.

Strafferetsplejeudvalget foreslår på den baggrund, at der med hensyn til underretning af forurettede om dommen indføres en ordning svarende til den, der er foreslået ovenfor med hensyn til underretning om hovedforhandlingen. Forurettede bør således kunne bestille en domsudskrift enten direkte hos retten eller gennem politiet eller anklagemyndigheden, der

herefter forudsættes at videreformidle forurettedes anmodning til retten. Forurettede bør efter udvalgets opfattelse ikke skulle betale for at modtage en udskrift af dommen.

Der tilsigtes ved lovforslaget ingen fravigelser af de gældende regler om aktindsigt, jf. retsplejelovens kapitel 3 a, der således kan begrænse retten til domsudskrift efter den foreslåede bestemmelse.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 3 (retsplejelovens § 219 a, stk. 7) og § 2, nr. 1 (retsafgiftslovens § 49, stk. 2).

Underretning om anke og genoptagelse

Retsplejeloven indeholder ikke en bestemmelse, hvorefter forurettede skal orienteres om en eventuel anke. Som nævnt ovenfor foreslår Strafferetsplejeudvalget, at forurettede skal underrettes om, at der er rejst tiltale. Udvalget finder, at forurettede eller forurettedes efterladte nære pårørende på samme måde bør underrettes om, at en sag er anket. Efter udvalgets opfattelse kan pligten til at underrette forurettede om en eventuel anke begrænses til de tilfælde, hvor den forurettede har anmodet om at blive underrettet om hovedforhandlingen. Hvis forurettede ikke har anmodet herom, må det antages, at forurettede ikke ønsker at følge straffesagen. Hvis ankesagen bortfalder, fordi anken frafaldes, bør forurettede også underrettes herom.

Forurettede skal efter retsplejeloven ikke underrettes om en eventuel genoptagelsesbegæring efter reglerne i retsplejelovens kapitel 86. Hvis en sag genoptages, skal der finde en ny hovedforhandling sted, medmindre domfældte er afgået ved døden, jf. retsplejelovens § 982. Udvalget finder ikke, at der er behov for at underrette forurettede eller dennes efterladte nære pårørende om indlevering af en begæring om genoptagelse. Derimod bør forurettede, der har anmodet om at blive underrettet om hovedforhandlingen, efter udvalgets opfattelse underrettes, hvis sagen genoptages.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 11 (retsplejelovens § 741 f, stk. 3 og 4).

4.3.2.2. Klageadgang

Afvisning af anmeldelse og påtaleopgivelse

Politiets afvisning af en anmeldelse kan påklages til statsadvokaten af personer, der har en væsentlig og individuel interesse i sagens udfald, herunder den forurettede, jf. retsplejelovens § 749, stk. 3, og nærmere herom kapitel 2, afsnit 2.3.2. Efter retsplejelovens § 724, stk. 1, kan en afgørelse om påtaleopgivelse tilsvarende påklages til statsadvokaten, se nærmere herom ovenfor i kapitel 2, afsnit 2.3.7.

Strafferetsplejeudvalget finder som tidligere nævnt, at forurettedes rettigheder bør fremgå klart af loven. Udvalget foreslår derfor, at der i retsplejelovens § 724, stk. 1, og § 749, stk. 3, indsættes en *udtrykkelig bestemmelse* om, at den forurettede har klageadgang i de nævnte tilfælde.

Efter de gældende regler må det afgøres konkret, om *efterladte* har en sådan rimelig interesse i sagen, at de har klageadgang med hensyn til en beslutning om at afvise en anmeldelse eller opgive en påtale. Det må antages, at efterladte i et vist omfang kan have en sådan rimelig interesse i sagen, jf. kapitel 2, afsnit 2.6.2.1. Udvalget foreslår, at det også kommer til at fremgå klart af loven, at forurettedes nære pårørende har klageadgang over afgørelser af den nævnte karakter, hvis forurettede er afdøet ved døden.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 4 (retsplejelovens § 724, stk. 1) og § 1, nr. 12 (retsplejelovens § 749, stk. 3).

Tiltalerejsning, retsmødeanmodning og tiltalefrafald

Retsplejelovent indeholder ikke bestemmelser om, at forurettede skal underrettes om tiltalerejsning, fremsendelse af retsmødeanmodning til retten eller tiltalefrafald. Ligeledes er der heller ikke bestemmelser om, at forurettede kan klage over den rejste tiltale, medmindre denne også indeholder en påtaleopgivelse. Den forurettede kan heller ikke klage over, at en sag afgøres som en tilståelsessag.

I *Norge* kan den forurettede klage over påtalemyndighedens udfærdigelse af tiltalen. I den norske betænkning (NOU 2006:10) foreslås en regel, hvorefter forurettede tillige skal kunne klage over indholdet af en sigtelse, hvis sagen fremmes som en tilståelsessag.

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om der bør indføres en regel, hvorefter den forurettede gives klageadgang for så vidt angår den rejste tiltale eller indholdet af en sigtelse i en sag, der søges fremmet som tilståelsessag.

Efter udvalgets opfattelse kan den forurettede imidlertid alene antages at have en beskyttelsesværdig interesse i at kunne klage over udformningen af en tiltale eller sigtelse, hvis den rejste tiltale eller sigtelse også indeholder en påtaleopgivelse. I sådanne situationer har den forurettede allerede i dag klageadgang efter reglen i retsplejelovens § 724, stk. 1.

Efter udvalgets opfattelse har den forurettede heller ikke en beskyttelsesværdig interesse i at kunne påklage afgørelser om tiltalefrafald. Tiltalefrafald kan sammenlignes med en dom, som ikke kan appelleres af forurettede. Udvalget finder derfor ikke grundlag for at foreslå en almindelig *klageadgang* over anklagemyndighedens tiltalerejsning, udformning af sigtelse i en retsmødeanmodning eller et tiltalefrafald.

Der henvises i øvrigt til forslaget ovenfor om underretning om tiltalefrafald og om tiltale eller retsmødeanmodning, jf. lovudkastets § 1, nr. 4 (retsplejelovens § 724, stk. 1) og nr. 11 (retsplejelovens § 741 f, stk. 1). Gennem denne underretning sikres forurettede mulighed for at klage, såfremt forurettede finder, at der ved afgørelsen af tiltalespørgsmålet er sket en urigtig påtaleopgivelse.

4.3.3. Aktindsigt

Efter reglerne i retsplejelovens kapitel 3 a har forurettede som udgangspunkt først ret til aktindsigt i straffesagen, når sagen er endeligt afsluttet, jf. kapitel 2, afsnit 2.3.9.1. Strafferetsplejeudvalget har derfor overvejet, om der er behov for at udvide forurettedes ret til aktindsigt i tiden, indtil straffesagen er endeligt afsluttet.

De nuværende regler om aktindsigt i retsplejelovens kapitel 3 a blev gennemført ved *lov nr. 215 af 31. marts 2004 (Offentlighed i retsplejen)*. Loven bygger på *Retsplejerådets*

betænkning nr. 1427/2003 om reform af den civile retspleje II (Offentlighed i civile sager og straffesager). I sin betænkning overvejede rådet bl.a., om aktindsigt i domme, kendelser mv. i straffesager for andre end sagens parter, herunder forurettede, burde være begrænset til afsluttede sager. Rådet fandt, at der først skulle være aktindsigt, når sagen er endeligt afsluttet, jf. nærmere betænkningens kapitel 6, afsnit 2.1.1. og 3.3.

I *norsk* ret har den forurettede under efterforskningen ret til at gøre sig bekendt med sagens dokumenter, hvis dette kan ske uden at være til skade eller fare for efterforskningens øjemed eller for tredjemand. Når der er rejst tiltale, kan den forurettede få aktindsigt, såfremt det kan ske uden skade eller fare for sagens behandling ved retten eller for en tredjeperson. Det foreslås af *dr. jur. Anne Robberstad* og i den *norske betænkning (NOU 2006:10)*, at den begrænsning, der ligger i henvisningen til hensynet til sagens behandling ved retten, ophæves.

Strafferetsplejeudvalget finder, at der med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der bør gennemføres en udvidelse af adgangen for forurettede til aktindsigt, bør lægges vægt på, at der inden for de seneste år er gennemført en samlet reform af reglerne om aktindsigt inden for retsplejen, hvor spørgsmålet om aktindsigt i straffesager, der endnu ikke er endeligt afsluttet, var blandt de spørgsmål, der blev overvejet. Reformen indebar en generel udvidelse af muligheden for aktindsigt i bl.a. straffesager.

Hertil kommer, at forurettede efter den gældende bestemmelse om meroffentlighed i retsplejelovens § 41 g allerede har mulighed for at opnå aktindsigt også i tiden, inden straffesagen er endeligt afsluttet, hvis der er et reelt behov for det. I forarbejderne til denne bestemmelse er det bl.a. anført, at forurettedes mulighed for at skaffe oplysninger til brug for en eventuel klage til den overordnede anklagemyndighed hører til blandt de tilfælde, hvor en anmodning om aktindsigt falder ind under bestemmelsen om meroffentlighed. I tilknytning hertil kan der også henvises til Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling, afsnit 5.4.2.2., hvor det om forurettedes adgang til aktindsigt i den situation, hvor der ikke rejses tiltale, bl.a. er anført:

”Efter den nye regel i retsplejelovens § 41 d, kan den, der har en individuel, væsentlig interesse i et konkret retsspørgsmål, forlange at blive gjort bekendt med dokumenter i en straffesag, når sagen er endeligt afsluttet. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at udtrykket ”sagen er endeligt afsluttet” ikke har helt samme betydning

som udtrykket ”sagen er afgjort”, der anvendes i forvaltningslovens § 18. Efter retsplejelovens § 41 d kan en forurettet således først forlange aktindsigt, når omgørelsesfristen efter retsplejelovens § 724, stk. 2, er udløbet.

Reglen tilgodeser derfor ikke den, der ønsker at påklage en afgørelse om ikke at rejse tiltale.

Efter forarbejderne til de gældende regler vil en anmodning om aktindsigt, der er begrundet i et ønske om at skaffe oplysninger til brug for en eventuel klage til den overordnede anklagemyndighed, falde under reglen om meroffentlighed i retsplejelovens § 41 g.

Under hensyn til at formålet med lovændringen var at udvide adgangen til aktindsigt ved domstolene og i øvrigt at modernisere retsplejelovens regler om offentlighed i civile sager og straffesager med henblik på at sikre den størst mulige åbenhed og indsigt i domstolenes arbejde, finder udvalget, at det må lægges til grund, at lovændringen ikke tilsigter at forringe retsstillingen for så vidt angår muligheden for aktindsigt. Det må således antages, at den nye bestemmelse i retsplejelovens § 41 g om meroffentlighed skal fortolkes i lyset af den tidligere gældende praksis vedrørende aktindsigt efter forvaltningslovens § 18. Når det i forarbejderne til § 41 g specifikt er nævnt, at der bør udvises imødekommethed, når forurettede i straffesager anmoder om aktindsigt, før sagen er endeligt afsluttet, er det udvalgets opfattelse, at bestemmelsen må fortolkes således, at en sådan anmodning om aktindsigt - som efter den tidligere praksis efter forvaltningslovens § 18 - i praksis altid bør imødekommes.

På ovenstående baggrund og under hensyn til at de nye regler om offentlighed i retsplejen er struktureret efter nærmere overvejelser i Retsplejerådet, finder udvalget, at det må lægges til grund, at forurettede i voldtægtssager m.v. har samme ret til aktindsigt efter den nye bestemmelse i retsplejelovens § 41 g, som efter den tidligere bestemmelse i forvaltningslovens § 18. Strafferetsplejeudvalget har derfor ikke fundet behov for at foreslå en særlig regel om aktindsigt i disse tilfælde.”

De helt samme synspunkter gør sig efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse også gældende med hensyn til aktindsigt til forurettede i andre sager end voldtægtssager.

På den anførte baggrund finder udvalget ikke grundlag for at foreslå ændringer i de gældende regler om aktindsigt.

Udvalget bemærker i den forbindelse, at det forhold, at en beskikket bistandsadvokat efter de gældende regler kan have en videregående ret til aktindsigt, jf. nedenfor, ikke i sig selv kan begrunde en tilsvarende adgang til aktindsigt for forurettede. Det skyldes, at en bistandsadvokat har særlige opgaver og pligter, og bistandsadvokaten kan ikke uden videre

gøre den forurettede bekendt med alt materiale, som advokaten har opnået aktindsigt i, jf. nærmere retsplejelovens § 741 c, stk. 3.

Strafferetsplejeudvalget har endvidere overvejet, om der kan være anledning til at foreslå ændringer i de gældende regler om *bistandsadvokaters ret til aktindsigt*. En bistandsadvokat har efter disse regler ret til inden tiltalerejsning at gøre sig bekendt med den forurettedes forklaring til politiet og andre dokumenter i sagen vedrørende den forurettede. Når der er rejst tiltale i sagen, har bistandsadvokaten tillige adgang til at gøre sig bekendt med det øvrige materiale i sagen, som politiet har tilvejebragt.

Strafferetsplejeudvalget overvejede i forbindelse med betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling spørgsmålet om udvidet adgang til sagens dokumenter for bistandsadvokaten. I den anledning henviste udvalget til betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager samt de almindelige bemærkninger til lov nr. 730 af 7. december 1988 (om dørlukning og advokatbistand til den forurettede), hvor der bl.a. var anført følgende om overvejelserne i 1987-betænkningen om bistandsadvokater ret til aktindsigt:

”Vedrørende *aktindsigt* finder mindretallet, at det vil være af stor betydning for bistandsadvokaten med henblik på at kunne yde den forurettede den bedst mulige bistand at få fuld aktindsigt straks fra sagens start. En sådan udvidelse vil derfor efter disse medlemmers opfattelse indebære en betydningsfuld styrkelse af den forurettedes stilling. Mindretallet mener ikke, at udvidet aktindsigt vil medføre nogen nævneværdig risiko for bevisforvanskning og foreslår i den forbindelse, at bestemmelsen udformes således, at bistandsadvokaten som hovedregel har tavshedspligt også over for klienten på samme måde, som det i dag er tilfældet, når der efter tiltalerejsning er givet fuld aktindsigt, jf. § 741 c, stk. 3 (betænkningen side 54-56 og kapitel 10.2.).

Udvalgets flertal finder ikke at kunne anbefale en ændring af § 741 c, således at der straks fra sagens start, dvs. fra anmeldelsestidspunktet, skulle bestå en *ret* for bistandsadvokaten til at gøre sig bekendt med alt materiale i sagen. Disse medlemmer anser det på den ene side for tvivlsomt, om bevisforvanskning i noget større omfang med rette kan frygtes at forekomme, men finder på den anden side ikke at kunne udelukke, at der er en generel risiko herfor. Det er flertallets vurdering, at alene muligheden herfor vil kunne have en ødelæggende indflydelse på sagen - set ud fra anklagemyndighedens og forurettedes synsvinkel - idet forsvareren i forskellige sammenhænge vil kunne påberåbe sig, at den forurettedes kendskab til tiltaltes forklaring gør værdien af forurettedes forklaring tvivlsom. Flertallet peger endvidere på, at det for sagens videre forløb er af helt afgørende betydning, at politiafhøringen af forurettede kan afsluttes, uden at hun kender sigtedes forklaring. Hertil kommer, at der kan være

et diskretionshensyn at tage til andre vidner, der har afgivet forklaring til politiet. Flertallet stiller sig tvivlende overfor, om bistandsadvokaten vil være tjent med at få oplysninger, der ikke må videregives til klienten, og betvivler endvidere, at bistandsadvokaten ved først at opnå fuld aktindsigt ved tiltalerejsningen skulle være afskåret fra at yde den fornødne bistand.

Justitsministeriet er enig i, at der ikke bør gennemføres ændrede regler vedrørende aktindsigt som foreslået af mindretallet, og lovforslaget er derfor udformet i overensstemmelse hermed.”

I betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling tilsluttede Strafferetsplejeudvalget sig flertallets bemærkninger i betænkningen fra 1987. Det anføres i den forbindelse i afsnit 5.4.2.2.:

”Der er allerede efter gældende regler adgang til det fulde materiale *efter tiltalerejsning* og – som nævnt ovenfor – efter regler om aktindsigt i forbindelse med klager over manglende tiltalerejsning. Tilbage står spørgsmålet om andet materiale end forurettedes forklaring til politirapport i tiden, *indtil tiltalespørgsmålets afgørelse*.

For så vidt der kan gives et pålæg om ikke at videregive oplysninger til forurettede, kan efterforskningsmæssige hensyn ikke nødvendigvis begrunde den nuværende begrænsning. Det kan derimod anføres, at besiddelse af oplysninger, der ikke må videregives, kan indebære et problem i forholdet mellem bistandsadvokat og forurettede. Endvidere kan besiddelse af oplysninger om tiltaltes nærmere forklaring muligt føre til beskyldninger om afpasning af forurettedes forklaring. Men det afgørende spørgsmål er, hvad sådanne oplysninger skal bruges til. Spørgsmålet hænger snævert sammen med spørgsmålet om bistandsadvokatens rolle i straffeprocessen, jf. ovenfor afsnit 5.3.2.1., og særligt i forhold til bevisførelsen, jf. nedenfor afsnit 5.3.2.4-5. Som det nærmere omtales dér, finder udvalget ikke grundlag for, at der nu gennemføres en udvidelse af bistandsadvokatens beføjelser med hensyn til bevisførelsen om skyldsspørgsmålet.

Udvalget finder på den anførte baggrund, at der ikke bør ske nogen generel udvidelse af adgangen til aktindsigt. Derimod forekommer det mindre velbegundet, at den gældende § 741 c, stk. 2, alene omfatter forurettedes *forklaring* til politirapport. Udvalget foreslår derfor, at adgangen til dokumenter forud for afgørelsen af tiltalespørgsmålet udvides til også at omfatte andet materiale vedrørende forurettede, herunder ikke mindst lægelige udtalelser. Udvalget finder ikke grund til at begrænse en sådan regel til voldtægtssager.”

I forlængelse af det netop anførte blev bistandsadvokatens ret til aktindsigt i tiden inden tiltalerejsning udvidet ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 (om forbedring af voldtægtsofres retsstilling mv. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager

mod politipersonale), således at bistandsadvokaten inden en tiltalerejsning ud over forurettedes forklaring til politirapport også fik ret til indsigt i andet materiale vedrørende forurettede, der indgår i straffesagen. Dette gælder ikke blot i voldtægtssager, men i alle straffesager, hvor der er beskikket en bistandsadvokat.

Udvalget finder i overensstemmelse med det, som udvalget har anført i sin betænkning fra 2005, herefter ikke, at der er behov for en yderligere udvidelse af bistandsadvokaters ret til aktindsigt.

Der henvises i øvrigt til afsnit 4.3.5. nedenfor om forurettedes mulighed for at blive gjort bekendt med tiltaltes forklaring.

Særligt med hensyn til forurettedes adgang til aktindsigt i forbindelse med inddragelse af *erstatningskrav* under straffesagen bemærkes det, at spørgsmålet om revision af retsplejeloovens regler om påkendelse af erstatningskrav i forbindelse med straffesager for tiden overvejes af Retsplejerådet. Strafferetsplejeudvalget har derfor ikke overvejet dette særlige spørgsmål.

4.3.4. Bistandsadvokaten

4.3.4.1. Generelt om advokatbistand til forurettede

Strafferetsplejeudvalget overvejede i forbindelse med betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling en række spørgsmål om bistandsadvokatorordningen med særlig henblik på voldtægtssager, jf. herom betænkning nr. 1458/2005, afsnit 5.2.

Udvalget overvejede herunder, om der burde stilles *særlige kvalifikationskrav* til de advokater, der beskikkes som bistandsadvokat for forurettede i voldtægtssager. Udvalget fandt ikke, at der burde stilles krav om en særlig uddannelse, idet gennemførelsen af et sådant krav ville være forbundet med betydelige praktiske vanskeligheder. Hertil kom, at advokater i almindelighed - og beneficerede advokater i særdeleshed - har betydelig erfaring i at bistå personer, der befinder sig i en særlig presset situation. Samtidig understregede udvalget, at det var væsentligt at fastholde, at der er tale om en advokatopgave.

Udvalget fandt på den baggrund ikke, at der var grundlag for ændringer i ordningen. Bistandsadvokaten burde således som udgangspunkt beskikkes blandt kredsen af beneficerede advokater, ligesom forurettede selv fortsat burde have mulighed for at vælge en mødeberettiget advokat uden for denne kreds.

Strafferetsplejeudvalget er fortsat af denne opfattelse, og udvalget finder ikke grundlag for at ændre den gældende ordning med hensyn til rekruttering mv. af bistandsadvokater.

4.3.4.2. Området for beskikkelse af bistandsadvokat

I hvilke sager bør bistandsadvokat kunne beskikkes?

Adgangen til at få beskikket en bistandsadvokat var oprindeligt begrænset til voldtægtssager og voldtægtslignende forhold. Ved lov nr. 730 af 7. december 1988 (om dørlukning og advokatbistand til den forurettede) blev adgangen til advokatbeskikkelse udvidet, bl.a. således at ordningen kom til at omfatte ofre for de fleste sædelighedsforbrydelser samt ofre for almindelig vold, jf. betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager.

I 1997 blev adgangen til advokatbeskikkelse yderligere styrket, jf. lov nr. 349 af 23. maj 1997 (om styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser). Forurettede i de pågældende sagstyper fik nu krav på en bistandsadvokat, hvis der blev fremsat anmodning herom, medmindre lovovertrædelsen var af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand måtte anses for åbenbart unødvendig.

Ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 (om forbedring af voldtægtsofres retsstilling mv. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale) blev adgangen til advokatbeskikkelse i *voldtægtssager* yderligere styrket, således at der nu i disse sager beskikkes en bistandsadvokat, medmindre den forurettede - efter at være blevet vejledt om retten til bistandsadvokat - frabeder sig dette.

Efter retsplejelovens § 741 a, stk. 1, er der i dag adgang til bistandsadvokat i sager, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 119, § 123, § 210, §§ 216-223, §§ 224 eller 225,

jf. §§ 216-223, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249 og 250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 a eller § 288.

Efter retsplejelovens § 995 a er der endvidere mulighed for, at retten kan beskikke en advokat for forurettede (ved meddelelse af fri proces), når det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af *erstatningskravet*, og den forurettede opfylder de økonomiske betingelser i § 325, om fri proces, jf. kapitel 2, afsnit 2.3.6.2. Denne bestemmelse indeholder i modsætning til retsplejelovens § 741 a, stk. 1, ikke begrænsninger med hensyn til de former for kriminalitet, der kan begrunde beskikkelse af advokat, men forudsætter, at erstatningskravets art og omfang efter en konkret vurdering taler for, at forurettede får bistand til at opgøre kravet.

Efter retsplejelovens § 1020 e, stk. 1, om advokatbistand til den forurettede i straffesager mod politipersonale, beskikker retten på den forurettedes begæring en advokat for denne, når forholdene taler derfor, eller det følger af reglerne i kapitel 66 a.

I *Norge* foreslås bistandsadvokatordningen udvidet, således at den bl.a. også kommer til at omfatte sager om menneskehandel og overtrædelse af besøgsforbud, jf. kapitel 3, afsnit 3.4.2.1. Betingelserne for skønsmæssigt at få beskikket en bistandsadvokat foreslås desuden lempet, så der kan beskikkes en bistandsadvokat, hvis der er grund til at tro, at forurettede som følge af handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred.

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om der er behov for at udvide den gældende ordning med bistandsadvokat ved at tilføje andre straffelovsovertrædelser i retsplejelovens § 741 a, stk. 1.

Efter udvalgets opfattelse må det imidlertid antages, at opregningen af straffelovsovertrædelser i retsplejelovens § 741 a, stk. 1, omfatter de tilfælde, hvor der i almindelighed vil være et behov for at kunne beskikke en bistandsadvokat.

Der kan derimod efter udvalgets opfattelse være grund til at overveje, om der bør indføres en bestemmelse, som giver adgang til *skønsmæssigt* at beskikke en bistandsadvokat for en forurettet, når omstændighederne taler for det, selv om denne ikke har været udsat for en af de forbrydelser, der er specifikt nævnt i bestemmelsen.

Efter udvalgets opfattelse må der antages at være tilfælde, hvor en forurettet har behov for at få en bistandsadvokat beskikket, selv om lovertrædelsen har en anden karakter end de overtrædelser, der er opregnet i den gældende § 741 a, hvor der i sagens natur typisk er behov for bistandsadvokat. Det bør i de nævnte tilfælde ikke nødvendigvis være afgørende, om lovertrædelsen er af en bestemt type, men derimod om de konkrete forhold i sagen fører til, at forurettede bør have adgang til bistandsadvokat.

Udvalget foreslår derfor, at der indføres en bestemmelse, hvorefter der uden for tilfælde omfattet af de gældende regler kan beskikkes en bistandsadvokat for en forurettet, når særlige omstændigheder taler for det. Det må efter udvalgets opfattelse antages, at udviklingen vil få et meget begrænset anvendelsesområde ved siden af retsplejelovens § 995 a.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 6 (retsplejelovens § 741 a, stk. 4).

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 741 c, stk. 4, har en advokat, der er antaget af den forurettede for egen regning, kun i de i § 741 a, stk. 1, nævnte sager samme beføjelser som en beskikket bistandsadvokat. Udvalget finder, at bestemmelsen bør gælde i alle sagstyper, hvor forurettede selv har antaget en advokat til at bistå sig.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 9 (retsplejelovens § 741 c, stk. 5).

Obligatorisk beskikkelse?

I forbindelse med betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling drøftede Strafferetsplejeudvalget spørgsmålet om obligatorisk beskikkelse. Udvalget fandt, at det hverken var rimeligt eller hensigtsmæssigt, at en forurettet, der helt bevidst ikke ønsker det, skal påtvinges en bistandsadvokat. Udvalget fandt imidlertid, at forurettede i voldtægtssager oftest ville have behov for en bistandsadvokat. Udvalget foreslog derfor en regel, hvorefter beskikkelse af bistandsadvokat for forurettede i voldtægtssager skulle ske automatisk, medmindre den forurettede frabad sig det, jf. den gældende retsplejelovs § 741 b, stk. 2, 2. pkt.

Strafferetsplejeudvalget finder fortsat *ikke*, at det vil være rimeligt eller hensigtsmæssigt at påtvinge forurettede en bistandsadvokat, ud over tilfælde omfattet af den gældende retsplejelovs § 741 a, stk. 4, hvorefter politiet kan anmode om, at der beskikkes en bistandsadvokat for forurettede. Dette kan f.eks. være aktuelt, hvis det er tvivlsomt, om en erklæring fra en psykisk syg person om ikke at ville have en bistandsadvokat er alvorlig ment.

Strafferetsplejeudvalget har også drøftet, om der kan være behov for at udvide området for bestemmelsen i retsplejelovens § 741 b, stk. 2, 2. pkt., om automatisk beskikkelse, medmindre forurettede fravælger det. Efter udvalgets opfattelse er dette ikke tilfældet. Det bemærkes herved, at politiet som nævnt, hvis det skønner det nødvendigt, kan anmode retten om at beskikke en bistandsadvokat for en forurettet, der ikke selv anmoder om det, jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 4.

Efterladte

Strafferetsplejeudvalget har også overvejet om efterladdes mulighed for at få beskikket en advokat bør styrkes.

Efter retsplejelovens § 995 a, stk. 2, om beskikkelse af advokat med særlig henblik på at bistå med opgørelsen af *erstatningskrav* kan retten, når omstændighederne taler for det, i sager, hvor en person er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, beskikke en advokat for de pårørende.

Endvidere kan der efter retsplejelovens § 1020 e, stk. 2, om straffesager mod politipersonale beskikkes en advokat til de nære pårørende til en person, der er afgået ved døden som følge af politiets indgriben, eller mens den pågældende var i politiets varetægt. Beskikkelse kan ske selv om årsagen til dødsfaldet ikke vedrører politiets behandling af den pågældende.

Justitsministeriet overvejede i forbindelse med lov nr. 558 af 24. juni 2005 (om forbedring af voldtægtsofres retsstilling mv. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale), om der i retsplejelovens kapitel 66 a vedrørende advokatbistand til den forurettede generelt burde være mulighed for at beskikke en bistandsadvokat for den forurettedes pårørende i sager, hvor den forurettede er afgået ved

døden som følge af en strafbar handling. Justitsministeriet fandt dog ikke, at der var behov herfor, idet der efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 995 a, stk. 2, er mulighed for at beskikke en advokat til at bistå pårørende med opgørelsen af et erstatningskrav i sager, hvor en person er afgået ved døden som følge af en forbrydelse.

Strafferetsplejeudvalget kan tilslutte sig, at muligheden for at beskikke en advokat, som kan bistå pårørende med at opgøre et erstatningskrav, i hovedparten af tilfælde må antages at kunne dække behovet for advokatbistand til efterladte i forbindelse med en straffesag. Det skyldes, at de pårørende – i modsætning til forurettede - normalt ikke skal vidne eller dog ikke som vidne vil være i samme belastende situation som forurettede.

Der kan imidlertid efter udvalgets opfattelse være særlige tilfælde, hvor efterladte til en person, som er afgået ved døden som følge af en strafbar handling, kan have et behov for advokatbistand også i andre henseender end med hensyn til fremsættelse af et erstatningskrav.

Udvalget foreslår derfor, at der indføres en regel, hvorefter retten, når særlige hensyn til de pårørende taler for det, kan beskikke en bistandsadvokat for forurettedes efterladte, herunder navnlig i tilfælde hvor den efterladte skal afgive vidneforklaring.

Det forudsættes, at politiet, hvor der er rimelig grundlag for at antage, at betingelserne for at beskikke en advokat for forurettedes efterladte nære pårørende kan være opfyldt, vejleder forurettedes efterladte nære pårørende om muligheden for at få beskikket en bistandsadvokat.

Forurettedes efterladte vil også have mulighed for at antage en advokat for egen regning. Hvis de efterladte gør det, bør denne advokat efter udvalgets opfattelse have samme beføjelser som en beskikket advokat.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 6 (retsplejelovens § 741 a, stk. 5), § 1, nr. 7 (retsplejelovens § 741 b, stk. 1) og § 1, nr. 9 (retsplejelovens § 741 c, stk. 5).

4.3.4.3. Samtale med bistandsadvokaten

Strafferetsplejeudvalget overvejede i forbindelse med betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtssofres retsstilling også spørgsmålet om forurettedes mulighed for at få en *samtale med bistandsadvokaten* inden afhøring hos politiet, jf. betænkning nr. 1458/2005, afsnit 5.3.3.2. Udvalget fandt ved den lejlighed ikke grundlag for at indføre en absolut regel om, at en bistandsadvokat skal deltage fra begyndelsen. Udvalget henviste i den forbindelse til, at det følger af de almindelige regler, at vidner ikke har pligt til at udtale sig til politiet, og at forurettede derfor kan vælge ikke at afgive forklaring, før vedkommende har talt med sin bistandsadvokat. Derimod foreslog udvalget en regel om, at den forurettede i *voldtægtssager* mv. skal have lejlighed til en samtale med en bistandsadvokat inden politihøringen, medmindre forurettede frabeder sig det.

Strafferetsplejeudvalget finder fortsat ikke, at der er grundlag for at indføre en absolut regel om, at en bistandsadvokat skal deltage fra begyndelsen, og udvalget finder heller ikke, at der er grundlag for at udvide ordningen, hvorefter forurettede i voldtægtssager mv., der normalt må anses for ganske særligt belastende, kun afhøres uden bistandsadvokatens tilstedeværelse, hvis vedkommende anmoder om det.

4.3.4.4. Bistandsadvokatens adgang til at deltage i sagens behandling ved domstolene

Spørgsmålet om bistandsadvokatens adgang til at deltage i behandlingen af straffesagen er tidligere drøftet senest i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtssofres retsstilling.

Strafferetsplejeudvalget overvejede i den forbindelse, om bistandsadvokaten skulle have adgang til at stille spørgsmål til forurettede, som ikke relaterede sig til erstatningskravet, og til på samme måde at foreslå supplerende bevisførelse – altså bevisførelse om skyldsspørgsmålet i selve straffesagen. Udvalget fandt ikke, at der var grundlag for en sådan udvidelse af bistandsadvokatens beføjelser, og tilsluttede sig dermed den opfattelse, som kom til udtryk i betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager, jf. nærmere herom afsnit 5.4.2.4. og 5.4.2.5 i betænkningen fra 2005.

Udvalget fandt imidlertid, at videre overvejelser om bistandsadvokatens rolle skulle ske i sammenhæng med overvejelserne om det generelle spørgsmål om forurettedes stilling i straffeprocessen, jf. betænkning nr. 1458/2005, afsnit 5.4.2.1. og 5.4.2.4.

Strafferetsplejeudvalget har på den baggrund overvejet, hvilken rolle bistandsadvokaten skal have i straffesagen, herunder om bistandsadvokaten skal have adgang til at foretage afhøringer, foreslå bevisførelse og procedere sagen.

I den *norske betænkning (NOU 2006:10)* foreslås det, at forurettedes bistandsadvokat, skal have adgang til at stille *supplerende spørgsmål* til tiltalte, vidner og sagkyndige, selv om det ikke vedrører et erstatningskrav og til at foreslå *supplerende bevisførelse*. Det anføres i den forbindelse, at en ret til at stille spørgsmål og foreslå supplerende bevisførelse kan føre til, at der kommer oplysninger frem, som ellers ikke ville være kommet frem, og at dette kan virke som en ulempe for den tiltalte. Synspunktet om, at øgede beføjelser til bistandsadvokaten giver en uretfærdig ”to mod én situation” kan efter det norske udvalgs opfattelse ikke tillægges stor vægt. Der henvises til, at formålet med en straffesag er at komme frem til det rigtige resultat, og det forhold, at sagen bliver bedre belyst ved at give bistandsadvokaten mulighed for f.eks. at stille spørgsmål, ikke krænker nogen berettigede forventninger hos den tiltalte.

Strafferetsplejeudvalget har ovenfor i afsnit 4.2.1. redegjort for, hvorfor der efter udvalgets opfattelse ikke bør indføres en ordning, hvorved den forurettede får status som part i straffesagen eller tildeles en eller flere af de centrale partsbeføjelser, navnlig retten til at rejse sag samt føre bevis, foretage afhøringer og procedere skyldsspørgsmålet.

Spørgsmålet om bistandsadvokatens beføjelser angår forurettedes processuelle retsstilling i straffesagen og rejser derfor de samme principielle indvendinger, som er nævnt i afsnit 4.2.1 om partsstatus.

Strafferetsplejeudvalget finder heller ikke, at der er noget væsentligt praktisk behov for at tildele bistandsadvokaten yderligere beføjelser med henblik på at få den bedst mulige belysning af omstændighederne i den enkelte straffesag til brug for rettens pådømmelse. Hertil kommer, at det, som anført i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling, side 71, ikke er ganske udelukket, at det i særlige tilfælde tillades

bistandsadvokaten at stille spørgsmål i øvrigt, f.eks. for at undgå misforståelser og lignende, idet omfanget heraf må bero på almindelig retsledelse.

På den baggrund finder udvalget, at der *ikke* bør indføres en ordning, hvorefter bistandsadvokaten tillægges yderligere beføjelser, herunder nogen af de centrale partsbeføjelser som f.eks. retten til at foreslå supplerende bevisførelse, retten til at foretage afhøringer og retten til at procedere spørgsmålet om skyld og strafudmåling.

4.3.5. Forurettedes adgang til at være til stede under retsmøder

Efter retsplejelovens § 28 a er retsmøder offentlige, medmindre andet er bestemt ved lov.

Forurettede har således mulighed for at overvære retsmøder på samme måde som alle andre. I de ofte forekommende tilfælde, hvor forurettede skal afgive forklaring som vidne, følger det dog af retsplejelovens § 182, at forurettede på samme måde som andre vidner ikke, medmindre retten bestemmer andet, må overhøre andres forklaringer, inden vedkommende selv har afgivet sin forklaring. I praksis indebærer dette, at en forurettet, som skal afgive vidneforklaring, ikke har mulighed for under hovedforhandlingen at *overvære tiltaltes forklaring* samt forklaringer fra andre vidner, som skal afgive deres forklaring inden forurettedes vidneforklaring.

I den *norske betænkning (NOU 2006:10)* foreslås det at ændre rækkefølgen på afgivelse af forklaringer, således at den forurettede afgiver forklaring før tiltalte. Herved får den forurettede mulighed for at være til stede under hele hovedforhandlingen og derved mulighed for at overvære tiltaltes forklaring. Desuden foreslås det, at den forurettede skal have mulighed for at være til stede under et retsmøde, selv om retsmødet foregår for lukkede døre, medmindre særlige grunde taler imod det.

Strafferetsplejeudvalget har - ikke mindst i lyset af det norske forslag - overvejet, om der kan være anledning til at indføre en ordning, hvor forurettede kan være til stede under hele hovedforhandlingen, altså fra starten, og dermed også under tiltaltes forklaring.

En sådan ordning kunne gennemføres ved enten at lade forurettede afgive sin forklaring før tiltalte eller ved at bevare rækkefølgen, men således at forurettede får lov til at være til stede under tiltaltes forklaring.

Den gældende ordning, hvorefter tiltalte afgiver sin forklaring først, kan måske i en vis forstand siges at være noget ”bagvendt”, idet tiltaltes forklaring jo netop skal afgives, fordi en forurettet har forklaret om, at tiltalte har begået en lovovertrædelse. For så vidt kunne den naturlige rækkefølge være, at forurettede også i retten afgiver sin forklaring først, hvorefter tiltalte får mulighed for at give sin version af sagen. Det er således i praksis helt tydeligt, at spørgsmål fra anklageren og forsvareren til den tiltalte grundlæggende bygger på et kendskab til forurettedes tidligere forklaring, som lægdommerne og – i princippet – de juridiske dommere ikke kender til. Ofte vil man da også fra anklagerens og forsvarerens side foreholde tiltalte dele af forurettedes forklaring. Det kunne på den baggrund give retterne en bedre indføring i sagen, hvis man fik forurettedes forklaring først.

Heroverfor står nogle bevestekniske forhold, idet det efter gældende afhøringspraksis er en central pointe, at tiltalte i princippet ikke kender hele forurettedes præcise forklaring, eller dog ikke har denne helt præsent. Denne mere tekniske fordel – som i realiteten er baggrunden for reglen om, at forurettede og andre vidner efter retsplejelovens § 182 som hovedregel ikke må høre tiltaltes forklaring - ville kunne fortabes, hvis tiltalte først skulle afgive forklaring efter forurettede. Hertil kommer, at en sådan ordning måske ville kunne give et vist indtryk af, at forurettede er ”sagsøger” og dermed part i sagen, ligesom dette kunne medvirke til at øge det pres, som enhver forurettet formodentlig vil føle. Ordningen kunne endvidere føre til, at afhøringen af forurettede ville blive mere detaljeret end nu, hvor tiltaltes forklaring er afgivet først. Det kan endvidere næppe afvises, at forsvarerens afhøring af forurettede efter omstændighederne kunne blive mere offensiv end ellers. Ordningen ville i øvrigt også betyde, at man ikke kan begrænse afhøringen af den forurettede som følge af den tiltaltes forklaring, herunder eventuelt en delvis tilståelse.

En ordning, hvorefter man bevarer rækkefølgen, men lader forurettede overvære tiltaltes forklaring, ville omvendt have den ulempe, at forurettede vil kende tiltaltes aktuelle forklaring og vil kunne indrette sin forklaring herefter. Retsplejelovens § 182 giver mulighed for, at retten kan fravige reglen om, at bl.a. forurettede ikke må påhøre tiltaltes forkla-

ring. Denne mulighed benyttes dog næppe i praksis, i hvert fald ikke hvor forurettedes forklaring har en væsentlig betydning for sagen, hvad den typisk har.

Spørgsmålet om, hvilken reel betydning det vil have, hvis man generelt opgiver den bevis-tekniske fordel efter bestemmelsen i retsplejelovens § 182 i forhold til forurettede i straf-fesager, er ikke nemt at besvare. I mange tilfælde ville man formentlig ikke støde på vanskeligheder, og der ville givet også kunne være praktiske fordele ved en sådan ordning, herunder i form af en kortere, men koncentreret afhøringsform, og færre forehold mv. Imidlertid kan man ikke se bort fra, at der i bevismæssigt vanskelige sager kan være et reelt behov for at afhøre forurettede, uden at denne umiddelbart forinden har hørt tiltaltes indenretlige forklaring. Man må endvidere være opmærksom på, at også en tiltalt og en forurettet i nogle tilfælde kan have sammenfaldende interesser og dermed en interesse i at afstemme deres forklaringer.

Strafferetsplejeudvalget finder på den anførte baggrund efter en samlet vurdering ikke grundlag for en ordning, hvorefter forurettede, der skal afgive vidneforklaring, kan være til stede under hele hovedforhandlingen, hverken ved at lade forurettede afhøre først eller ved at tillade forurettede at påhøre tiltaltes forudgående forklaring.

Udvalget finder på den anden side, at den forurettede kan have en berettiget interesse i at kunne blive gjort *bekendt med tiltaltes forklaring* efter selv at have afgivet en eventuel vidneforklaring. I de typiske tilfælde, hvor dommen afsiges samme dag, vil behovet kunne dækkes gennem reglerne om aktindsigt i dommen, der i fornødent omfang skal indeholde en gengivelse af forklaringerne, jf. retsplejelovens § 218 a. Navnlig i længerevarende sager kan man derimod overveje, om ikke forurettede bør have adgang til at blive gjort bekendt med tiltaltes forklaring forud for dommen. En sådan ordning vil imidlertid rejse en række mere praktiske spørgsmål, som hænger sammen med spørgsmålet om protokollering i straffesager. Strafferetsplejeudvalget vil derfor tage dette spørgsmål op i forbindelse med sine kommende overvejelser om protokollering i straffesager. Der kan i øvrigt henvises til afsnit 4.3.2.1. om underretning af forurettede om dommen.

Efter de gældende regler har den forurettede – som enhver anden – efter afgivelse af sin vidneforklaring som udgangspunkt ret til at overvære offentlige retsmøder. Forurettede har derimod ikke ret til at overvære *lukkede retsmøder*.

Retten kan efter retsplejelovens § 29 bestemme, at dørene skal lukkes, hvilket betyder, at forurettede ikke har ret til at være til stede i retten, når forurettede ikke selv skal afhøres. Dørlukning kan ske, når hensynet til ro og orden i retslokalet kræver det, når statens forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse i øvrigt kræver det, eller når sagens behandling i et offentligt retsmøde vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse. I straffesager kan retten endvidere lukke dørene, når en sigtet er under 18 år, eller når der skal afgives forklaring af en polititjenestemand med særlig tjenestefunktion, og det af hensyn til denne særlige tjenestefunktion er nødvendigt at hemmeligholde identiteten, eller når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages at bringe nogens sikkerhed i fare eller hindre sagens oplysning.

Efter retsplejelovens § 29 e kan retten, når særlige grunde taler for det, give andre end dem, der har med sagen at gøre, tilladelse til at overvære et retsmøde, der afholdes for lukkede døre. Bestemmelsen er næppe tiltænkt og anvendes i praksis næppe i noget væsentligt omfang i forhold til forurettede i en straffesag.

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om den forurettede skal sikres en *adgang* til at *overvære lukkede retsmøder*. Behovet for en sådan udvidelse kan navnlig foreligge, i det omfang hovedforhandlingen eller det retsmøde, hvori en sag behandles som en tilståelses-sag, afholdes for lukkede døre.

Forurettedes adgang til at være til stede under lukkede retsmøder må bero på de hensyn, som har begrundet dørlukningen. Hvis disse hensyn ikke er til hinder for, at forurettede overværer retsmødet, bør forurettede efter udvalgets opfattelse have adgang til retsmødet.

Udvalget foreslår derfor, at der indføres en bestemmelse, hvorefter forurettede har ret til at overvære lukkede retsmøder under hovedforhandlingen eller et retsmøde med henblik på sagens behandling som tilståelsessag, medmindre dørlukningens formål taler imod det. Rettens afgørelse bør kunne kæres.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 1 (retsplejelovens § 29 e).

Forurettede har som andre vidner krav på vidnegodtgørelse for den tid, der angår afgivelsen af forklaringen. Efter § 2 i vidnegodtgørelsesbekendtgørelsen tilkommer der for tiden vidner 40 kr. for hver påbegyndt periode af 2 timer, de i anledning af vidnepligten må være borte fra hjemmet, dog mindst 80 kr. Må det antages, at et vidne har haft udgifter eller tab, herunder tabt arbejdsfortjeneste, der overstiger den nævnte godtgørelse, kan retten, hvis omstændighederne taler for det, tillægge vidnet en særlig godtgørelse herfor. Hertil kommer, at der efter § 3 i bekendtgørelsen ydes beforderingsgodtgørelse, hvis vidnet har måttet rejse mere end 3 kilometer for at nå retten. Vidnegodtgørelse fastsættes med udgangspunkt i den tid, der er medgået til at afgive forklaringen. Vælger en forurettet således at overvære resten af hovedforhandlingen, forøges vidnegodtgørelsen ikke.

I den *norske betænkning (NOU 2006:10)* foreslås det, at den forurettede skal have ret til økonomisk *godtgørelse for tilstedeværelse* under hele hovedforhandlingen. Det foreslås også, at der skabes adgang til at dække omkostninger til ledsager for den forurettede under hovedforhandlingen.

Strafferetsplejeudvalget finder ikke, at forurettedes overværelse af retsmøder efter selv at have afgivet forklaring har en sådan betydning, at det bør påhvile statskassen at godtgøre forurettedes udgifter herved. Udvalget har derfor ikke fundet grundlag for at foreslå en sådan ordning i Danmark.

4.3.6. Beskyttelse af forurettede ved dennes afgivelse af forklaring

Reglerne om dørlukning, referatforbud, navneforbud og forbud mod fotografering mv.

Retten kan efter retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 3, bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre, når hensynet til sagens behandling i et offentligt retsmøde vil udsætte nogen for en unødigt krænkelse, herunder når der skal afgives forklaring om erhvervs-hemmeligheder, jf. kapitel 2, afsnit 2.4.2.3.

Derudover kan der efter retsplejelovens § 29 a træffes bestemmelse om dørlukning i voldtægtssager mv. under den forurettedes forklaring, når den pågældende anmoder om det.

Retten kan endvidere træffe afgørelse om referatforbud eller navneforbud, hvis offentlig gengivelse af forhandlingen eller navn, stilling eller bopæl vil udsætte nogen for unødige krænkelser, jf. henholdsvis retsplejelovens § 30 og § 31. Efter retsplejelovens § 32 er det forbudt at fotografere sigtede, tiltalte og vidner, der er på vej til eller fra et retsmøde i en straffesag, medmindre den pågældende har givet samtykke.

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om der er behov for ændringer af reglerne om dørlukning, referatforbud, navneforbud og forbudet mod fotografering. Udvalget har imidlertid vurderet, at der ikke er et sådant behov, og foreslår derfor ikke nogen ændringer i de gældende regler. Udvalget har herved lagt vægt på, at de nævnte regler allerede efter deres gældende udformning giver mulighed for at tage hensyn til forurettede i de tilfælde, hvor forurettede har et særligt behov for det, og udvalget forudsætter, at såvel anklagemyndigheden, bistandsadvokaten som retten er opmærksomme herpå.

Retsplejelovens § 1017 b

Strafferetsplejeudvalget har endvidere overvejet, om retsplejelovens § 1017 b om bødestraf for at offentliggøre oplysninger om den forurettedes identitet i sædelighedssager, bør revideres. Dette spørgsmål blev også rejst i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling. I den forbindelse udtalte Strafferetsplejeudvalget følgende:

”Ud over den gældende bestemmelse i § 1017 b følger en vis beskyttelse af reglerne om dørlukning, herunder retsplejelovens § 29 a. Det er tænkeligt, at disse regler ikke i alle tilfælde med sikkerhed vil rumme den ønskede beskyttelse. En udvidelse af gerningsindholdet i § 1017 b - som berører ytringsfriheden - er imidlertid vanskelig. På den anden side er anvendelsesområdet ikke skarpt afgrænset efter bestemmelsens ordlyd, og der er ikke megen praksis. Der kan derfor være anledning til i første omgang at søge problemet løst gennem en øget opmærksomhed omkring reglen. Udvalget finder derfor ikke anledning til nu at foreslå bestemmelsen ændret. Derimod bør både anklagemyndigheden og - i første omgang ikke mindst - bistandsadvokaterne være opmærksomme på reglen og i det enkelte tilfælde overveje, om der kan være grundlag for at skride ind. Det er endvidere væsentligt, at forurettede gøres opmærksom på reglens eksistens, herunder gennem det ovenfor omtalte vejledningsmateriale.”

Strafferetsplejeudvalget kan henholde sig til det anførte, idet der i øvrigt henvises til udvalgets bemærkninger ovenfor om dørlukning, referatforbud, navneforbud og forbud mod fotografering.

Retsplejelovens § 845 og § 856

Spørgsmålet om afhøring af forurettede, uden at tiltalte er til stede i retslokalet, jf. retsplejelovens § 856, stk. 1, blev behandlet i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling, afsnit 5.5.2.1. Strafferetsplejeudvalget overvejede i den forbindelse, om der var anledning til at ændre bestemmelsen for så vidt angår voldtægtssager, således at forurettede fik retskrav på at blive afhørt uden tiltaltes tilstedeværelse. Udvalget fandt dog ikke, at der var tilstrækkeligt grundlag for en sådan regel.

Udvalget overvejede endvidere, om man skulle ændre betingelserne i bestemmelsen i en mere objektiv retning uden at give forurettede et egentligt retskrav på, at tiltalte forlader retssalen. Udvalget fandt heller ikke, at der burde stilles forslag om en sådan regel.

Udvalget fandt i stedet, at den forurettede burde vejledes bedre om reglen i retsplejelovens § 856, stk. 1, samt at der burde tilstræbes en tidligere afklaring af, om bestemmelsen i den enkelte sag skal anvendes. På den baggrund foreslog udvalget, at anklagemyndigheden i voldtægtssager i forbindelse med indleveringen af bevisfortegnelsen skal underrette retten og forsvareren om, hvorvidt der foreligger spørgsmål om afgørelser efter retsplejelovens § 845, stk. 1, hvorefter retten forud for hovedforhandlingen kan træffe afgørelse om dørlukning, navneforbud, referatforbud og om, at tiltalte skal forlade retslokalet. Udvalget bemærkede i den forbindelse, at det i voldtægtssager, hvor betingelserne efter retsplejelovens § 856, stk. 1, meget ofte vil være opfyldt, i almindelighed må være muligt på skriftligt grundlag at træffe afgørelse.

Strafferetsplejeudvalget har på ny overvejet disse spørgsmål i forhold til forurettede generelt, dvs. også i forhold til forurettede i andre sager end voldtægtssager. Udvalget har fundet, at man bør blive stående ved det, der er anført ovenfor. Udvalget finder således heller *ikke* nu, at der er grundlag for at *ændre ved betingelserne i retsplejelovens § 856, stk. 1*. Som anført af udvalget i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling kan spørgsmålet om en ændring af § 856, stk. 1, eventuelt stille sig anderledes, når der måtte være medhørsudstyr, eventuelt audiovisuelt udstyr, til rådighed ved alle retter, herunder på grundlag af erfaringerne med den nye regel om videoafhøring i retsplejelovens § 174, stk. 2.

Det bør naturligvis sikres, at forurettede er bekendt med muligheden for at opnå en afgørelse efter retsplejelovens § 856, stk. 1. Dette skulle imidlertid allerede efter de gældende regler være tilfældet, idet bistandsadvokaten bl.a. har til opgave netop at vejlede den forurettede om denne mulighed, ligesom det, hvor forurettede ikke har en bistandsadvokat, vil påhvile anklagemyndigheden at vejlede forurettede om muligheden. Der kan endvidere henvises til forslaget ovenfor i afsnit 4.3.1. om vejledningspligt.

Efter udvalgets opfattelse kan det imidlertid overvejes, om den ordning, hvorefter anklagemyndigheden i forbindelse med indleveringen af bevisfortegnelsen skal underrette retten og forsvareren om, hvorvidt der foreligger spørgsmål om afgørelser om dørlukning efter retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 2 eller 3, referatforbud efter § 30, nr. 2, navneforbud efter § 31, stk. 1, nr. 1, om, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 856, stk. 1, 3 eller 6, om, at et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 856, stk. 2, eller om, at en polititjenestemand's navn og bopæl ikke skal oplyses, jf. § 856, stk. 5, efter retsplejelovens § 845, stk. 1, skal gælde for andre sagstyper end voldtægtsager og visse andre sædelighedssager.

Det kan således diskuteres, om der er anledning til fortsat at begrænse ordningen til særlige lovovertrædelser. Efter udvalgets opfattelse vil der også i andre sager kunne være behov for en tidligere afklaring af spørgsmål om fjernelse af tiltalte fra retslokalet, mens et vidne afgiver forklaring. Det vil endvidere i sig selv være en fordel, at der ikke i anklagemyndighedens arbejdsgang skal sondres mellem forskellige sagstyper. Udvalget foreslår derfor en generel bestemmelse om, at anklagemyndigheden, hvis den er bekendt med, at der foreligger spørgsmål om afgørelser om f.eks. dørlukning eller om, at tiltalte skal forlade retslokalet, samtidig med indleveringen af bevisfortegnelsen skal underrette forsvareren og retten herom. Det bemærkes i den forbindelse, at det af forarbejderne til retsplejelovens § 845, stk. 1, fremgår, at det altid vil være op til retten at afgøre, om der er behov for at afholde et særskilt retsmøde om anmodningen.

Strafferetsplejeudvalget har endvidere overvejet, om der kan være et behov for at kunne træffe forhåndsafgørelse om dørlukning, referatforbud og navneforbud i andre tilfælde end, dem der er opregnet i retsplejelovens § 845, stk. 1. Udvalget finder, at muligheden for en forudgående afgørelse bør holdes åben i alle tilfælde, hvor en forurettet har eller

kan have en direkte eller indirekte interesse heri. Det drejer sig navnlig om bestemmelserne i retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 3, og stk. 3, nr. 1, § 29 a, § 30, nr. 1 og 4, og § 31, stk. 1, nr. 2. Bestemmelsen i retsplejelovens § 845 med tilføjelsen af stk. 2 ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 (om forbedring af voldtægtsfres retsstilling m.v. og beskikkelse af bistandsadvokat for pårørende til afdøde i straffesager mod politipersonale) har fået et bredere sigte end det oprindelige, der gik på egentlig vidnebeskyttelse. Endvidere finder udvalget, at det mere generelt må anses for en retsplejemæssig fordel, at spørgsmål om dørlukning mv. rejses forud for hovedforhandlingen, og, hvis det er forsvarligt, afgøres forud for hovedforhandlingen.

På den anførte baggrund foreslår udvalget, at retsplejelovens § 845, stk. 1 og 2, ændres, således bestemmelserne kommer til at omfatte dørlukning, referatforbud og navneforbud generelt, og at de i det hele finder anvendelse på alle sager og for alle forurettede.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 13 (retsplejelovens § 845).

Retsplejelovens § 185, stk. 2

Efter retsplejelovens § 185, stk. 2, kan bevisførelse om den forurettedes tidligere seksuelle adfærd i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 216, 217 eller 218, stk. 2, samt §§ 224 eller 225, jf. §§ 216, 217 eller 218, stk. 2, kun tillades, hvis den kan antages at være af væsentlig betydning for sagen.

Anvendelsen af retsplejelovens § 185, stk. 2, er nærmere behandlet i betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager. Af side 90-91 i betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager fremgår følgende:

”Det er udvalgets opfattelse, at det forhold, at der kun sjældent synes at opstå spørgsmål om rækkevidden af retsplejelovens § 185, stk. 2, ikke kan tages som udtryk for, at bestemmelsen er uden betydning. Det er tværtimod udvalgets vurdering, at bestemmelsen i praksis fungerer godt, ikke mindst fordi reglen formentlig ofte forebygger, at der overhovedet opstår spørgsmål om bevisførelse om forurettedes tidligere seksuelle adfærd.

Udvalget har drøftet, om forbuddet i retsplejelovens § 185, stk. 2, mod bevisførelse om forurettedes tidligere seksuelle adfærd bør gøres absolut, således som det var foreslået i det oprindelige lovforslag, jf. ovenfor afsnit 5.1.5.

Det er udvalgets opfattelse, at et absolut forbud mod denne bevisførelse kan tænkes ikke blot at føre til urigtige eller tvivlsomme domfældelser, men også i visse situationer vil kunne anvendes af forsvareren som begrundelse for en frifindelse påstand, idet forsvareren vil kunne henvise til, at der er forhold omkring forurettede, som ikke er blevet tilstrækkeligt undersøgt. Herved kan der opstå så megen tvivl, at resultatet bliver frifindelse, selvom måske ganske få spørgsmål til forurettede (eventuelt bag lukkede døre) kunne have fjernet tvivlen og bragt forholdene på det rene. Et forbud kunne altså i denne situation blive til skade for forurettede.

Der er i udvalget enighed om, at bevisførelse af denne art i princippet må undgås, sådan som retsplejelovens § 185, stk. 2, også administreres i praksis.

Det er imidlertid vanskeligt på forhånd at forestille sig enhver mulig bevismæssig situation, og der kan tænkes sager, hvor det som anført ved folketingsbehandlingen i 1981 af hensyn til sagens rette opklaring kan være nødvendigt i større eller mindre omfang at komme ind på forurettedes tidligere seksuelle adfærd. Hændelsesforløbet i den ovenfor under afsnit 5.1.5. refererede sag fra Bornholm viser i hvert fald, at en bevisførelse, som vedrører seksuelle spørgsmål, ikke i alle tilfælde er uden betydning for sagens bedømmelse. Udvalget finder det betænkeligt ud fra retssikkerhedsmæssige hensyn helt generelt at afskære bevisførelsen om forurettedes tidligere seksuelle adfærd, og foreslår derfor bestemmelsen i retsplejelovens § 185, stk. 2, bibeholdt uændret.”

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om anvendelsesområdet for retsplejelovens § 185, stk. 2, bør udvides til også at omfatte andre sædelighedsforbrydelser end de ovenfor nævnte. Det forekommer således, at der i sager om incest og andre seksuelle overgreb mod børn ønskes bevisførelse om barnets tidligere seksuelle eller seksualiserende adfærd. Selv om en sådan bevisførelse ikke har helt samme karakter som bevisførelse om voksnes tidligere seksuelle adfærd, kunne der være anledning til at overveje, om ikke bevisførelsens tilladelighed bør afgøres efter samme restriktive kriterier. Den gene og krænkelser, som typisk er forbundet med en bevisførelse om tidligere seksuel adfærd, vil for vidnet typisk ikke ændres væsentligt ved, at lovovertrædelsen har karakter af et voldeligt overfald eller voldtægtslignende forhold, der er omfattet af de gældende bestemmelser, eller om den har karakter af en anden sædelighedsforbrydelse, der ikke er omfattet, f.eks. en overtrædelse af straffelovens §§ 219-221 eller § 232. Det kunne derfor overvejes at udvide anvendelsesområdet for retsplejelovens 185, stk. 2, til at gælde for sædelighedsforbry-

delser i almindelighed, dvs. overtrædelser af straffelovens kapitel 24 og eventuelt tillige § 210.

I betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling foreslog Strafferetsplejeudvalget, at der iværksættes en indberetningsordning til belysning af anvendelsen af retsplejelovens § 185, stk. 2. Rigsadvokaten har ved Rigsadvokaten Informerer nr. 22/2005 etableret en sådan indberetningsordning, hvorefter det påhviler politidirektørerne og statsadvokaterne at underrette rigsadvokaturen om alle kendelser og domme vedrørende anvendelsen af retsplejelovens § 185, stk. 2. Underretning skal ske både i de tilfælde, hvor retten tillader en bevisførelse efter § 185, stk. 2, og i de tilfælde, hvor en sådan bevisførelse afvises. Ordningen ophører ved udgangen af 2007, og herefter skal Rigsadvokaten afgive en redegørelse om erfaringerne.

Strafferetsplejeudvalget har på den baggrund ikke fundet, at overvejelser om en udvidelse af anvendelsesområdet eller andre ændringer af retsplejelovens § 185, stk. 2, bør tilendebringes nu. Udvalget har således fundet det mest hensigtsmæssigt, at sådanne overvejelser i givet fald tages op på grundlag af Rigsadvokatens redegørelse.

4.4. Andre spørgsmål af betydning for forurettede

Strafferetsplejeudvalget har med udgangspunkt i afsnit 5.6. i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling overvejet nogle muligheder for forbedringer af forurettedes stilling på det mere praktiske plan.

Praktiske forhold omkring vidneafhøring

Der har gennem længere tid jævnligt været rejst kritik af, at der ikke i retsbygningerne er indrettet særlige venterum for vidner, således at vidnerne tvinges til at vente i fælles venterum med tiltalte og eventuelt dennes vidner, familie og venner.

I 2000 opfordrede Justitsministeriet og Domstolsstyrelsen politiet, anklagemyndigheden og domstolene til at indgå lokale aftaler om, hvordan man skulle håndtere de tilfælde, hvor der ikke var indrettet særlige venterum for vidner.

I forbindelse med domstolsreformen er det forudsat, at retterne skal have mere tidssvarende bygninger, og at retterne i højere grad end i dag skal være tilpasset de særlige opgaver, der løses ved retterne. Det er således i forbindelse med reformen tiltrådt, at der i retternes lokaler etableres særlige vidneventerum.

Det er efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse centralt i bestræbelserne på at forbedre forholdene for forurettede, at denne ikke tvinges til at vente sammen med tiltalte eller dennes venner og familie. Selv med de bedste lokaleforhold vil det dog stadig være af stor betydning for forurettede, hvorledes denne mødes og behandles af anklagemyndigheden og rettens personale.

I afsnit 5.6.2. i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling anførte udvalget følgende herom:

”Udvalget finder det naturligt, at bistandsadvokaten eller – hvis der ikke skulle være beskikket en bistandsadvokat – den af politiet udpegede kontaktperson i samarbejde med rettens personale sørger for, at ofret ikke skal opholde sig i samme ventelokale som den tiltalte. Såfremt der er mulighed herfor, bør det i retten tydeligt tilkendegives, hvilket ventelokale der er beregnet for den forurettede og andre vidner, og hvilket ventelokale der er forbeholdt den tiltalte. Der henvises til domstolsstyrelsens cirkulæreskrivelse af 28. september 2000, hvori det henstilles, at de embeder, hvor der i tilknytning til retssalen ikke er indrettet særskilt venterum for vidner, tager kontakt til den lokale politimester med henblik på indgåelse af en lokalaftale om, hvordan beskyttelsen af vidner i forbindelse med afgivelse af vidneforklaring i retten håndteres. Det bør sikres, at der på det tidspunkt, hvor forurettede skal møde i retsbygningen, er en person til stede, som kan tage imod den pågældende. Hvis bistandsadvokaten vil skulle deltage i retsmødet fra starten, typisk for at nedlægge erstatningskrav, bør der være en anden person, der kan tage sig af forurettede i tiden, indtil forurettede kaldes ind for at afgive forklaring.

Det kan endvidere være en psykologisk fordel, at bistandsadvokaten i retslokalet placeres i en stol ved siden af vidnestolen, mens afhøringen foregår.”

Strafferetsplejeudvalget finder, at de anførte synspunkter fortsat gør sig gældende, ikke blot i voldtægtsager men også i andre sagstyper.

Selv når særskilte vidneventerum er etableret, kan der således efter omstændighederne være behov for, at der tages hensyn til særligt udsatte forurettede, der skal afgive vidneforklaring. Dette kan navnlig være tilfældet i sager om seksualforbrydelser, vold, røveri,

afpresning og lignende alvorlige og belastende sager, hvor forurettede efter en konkret vurdering må anses for særligt udsat som følge af sin alder, fysiske eller psykiske helbredsforhold, følgerne af den strafbare handling eller risiko for pression eller lignende.

Det er efter udvalgets opfattelse væsentligt, at der i sådanne tilfælde er klarhed over, hvem der har ansvaret for, at de fornødne hensyn tages. Udvalget finder, at det bør påhvile politiet og anklagemyndigheden at være opmærksom på behovet herfor i den enkelte sag samt at tage skridt til, at der træffes de fornødne foranstaltninger. Dette bør ske ved, at anklagemyndigheden i god tid før retsmødet giver retten meddelelse herom med henblik på at aftale, hvordan dette behov bedst kan opfyldes. Der kan således være tale om, at en medarbejder ved retten på forhånd er klar til at modtage og vejlede vidnet om placering i et særligt venterum for vidner eller eventuelt et andet lokale, indtil forklaringen skal afgives. Der kan også være tale om at sikre, at vidnet ikke unødvendigt konfronteres med tiltalte eller bestemte vidner, eller koordinering af en nødvendig politibeskyttelse. Man bør i den forbindelse være opmærksom på, at der i nogle tilfælde kan være andre vidner i sagen, som forurettede har et klart behov for ikke at være i rum med.

I de tilfælde, hvor der er behov for særlig hensyntagen til forurettede, vil der ofte være beskikket en bistandsadvokat. I disse tilfælde må anklagemyndigheden normalt kunne overlade det til bistandsadvokaten at træffe aftale med retten, i det omfang bistandsadvokaten i forbindelse med retsmødet ikke selv kan tage sig af forurettede i de nævnte henseender. I de helt specielle tilfælde, hvor der måtte være behov for politibeskyttelse, må anklagemyndigheden træffe de nødvendige aftaler med retten og bistandsadvokaten.

Strafferetsplejeudvalget finder, at pligten til at yde den anførte bistand bør fastslås i retsplejeloven.

Efter udvalgets opfattelse bør bestemmelsen også kunne anvendes med hensyn til vidner, der ikke er forurettede i en straffesag. De ganske samme hensyn kan således efter omstændighederne tillige gøre sig gældende med hensyn til andre vidner, når de må anses for særligt udsatte på en lignende måde som de ovenfor omtalte forurettede.

Strafferetsplejeudvalget har også overvejet et andet aspekt af forurettedes og andre vidners deltagelse i straffeprocessen.

Selve afhøringen i retten kan således formentlig af mange vidner opleves som en barsk affære. Det vil ikke mindst gælde for forurettede. Af hensyn til sagens rette oplysning og udøvelsen af forsvarrets rettigheder vil det imidlertid ofte være nødvendigt at stille spørgsmål, der går tæt på. En særlig variant af denne problemstilling er behandlet i afsnittet ovenfor om retsplejelovens § 185, stk. 2. Men også i øvrigt kan de spørgsmål, der stilles forurettede og andre vidner, i visse tilfælde føles sådan, at det er forurettede eller vidnet, der er under anklage.

Det er efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse væsentligt, at forurettede og andre vidner behandles med den hensyntagen og respekt, som borgere, der opfylder deres vidnepligt, bør kunne forvente.

Det hører til dommerens almindelige retsledelse at sikre, at spørgsmål til forurettede og andre vidner ikke overskrider grænsen for det tilladelige. Men dette løser ikke alle problemer. Nærgående spørgsmål kan være såvel nødvendige som tilladelige.

I de tilfælde, hvor problemet kan vise sig med størst styrke, vil der typisk være tale om en forurettet med bistandsadvokat. Det hører allerede i dag til bistandsadvokatens opgaver at forberede forurettede på det, der skal ske i retten. Bistandsadvokaten har i den forbindelse muligheden for at vejlede forurettede om forsvarrets rettigheder og pligter. Det vil den forbindelse være naturligt at orientere om, at der kan komme nærgående spørgsmål, som kan føles ubehagelige, men som heller ikke bør tages for mere end de er. Bistandsadvokaten har også mulighed for i retten at gøre indsigelse, hvis grænsen for det tilladelige overskrides.

I andre tilfælde bør anklageren være opmærksom på problemstillingen. Dommeren har endvidere den mulighed at inddrage spørgsmålet i sin indledende vejledning af vidnet om vidnepligt og -ansvar. Dette kan komme på tale i tilfælde, hvor der ikke måtte være bistandsadvokat, men hvor det efter sagens karakter og vidnets stilling kan ventes, at nærgående spørgsmål forekommer. Det kan her være naturligt, at dommeren forbereder vidnet på, at sådanne spørgsmål kan forekomme, og orienterer om baggrunden samt om, at dette er noget, som alle vidner kan komme ud for, ligesom vidnet har muligheden for at bede retten afgøre, om et givet spørgsmål måtte gå for vidt.

Strafferetsplejeudvalget finder, at det er væsentligt, at retten, anklagemyndigheden, bistandsadvokater - og selvfølgelig også forsvarere - er opmærksom på dette særlige aspekt af forurettedes og andre vidners deltagelse i straffeprocessen. Udvalget finder dog på den anførte baggrund ikke, at særlige lovregler er nødvendige, idet den fornødne hensyntagen kan ske inden for rammerne af de gældende regler og den ovenfor foreslåede nye bestemmelse om bistand til vidner i særlige tilfælde.

Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 2 (retsplejelovens § 193)

Videoafhøring hos politiet

Spørgsmålet om anvendelse af videooptagelser i forbindelse med afhøringer ved politiet er behandlet i afsnit 5.6.3. i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling, hvor følgende fremgår:

”Udvalget er bekendt med, at man flere steder i udlandet i stigende omfang anvender videooptagelse ved politiafhøringer. Efterhånden som denne teknik udbredes, kunne det føre til tanker om, hvorvidt man kunne anvende samme fremgangsmåde med hensyn til politiafhøring, som anvendes ved videoafhøring af børn, jf. retsplejelovens § 745 e. En sådan ordning vil dog kræve nærmere overvejelser, herunder med hensyn til, om man i alle henseender bør benytte samme fremgangsmåde som med hensyn til børn, men også mere principielle overvejelser. Der vil være samme betænkeligheder som med hensyn til anvendelsen af videooptagelse af børns forklaring, jf. betænkning nr. 1420/2002, side 90-94, men betænkelighederne vil have væsentlig større vægt, fordi det grundlæggende hensyn til vidnet er mindre, når vidnet er en voksen person. Udvalget har ikke fundet grundlag for, at der på nuværende tidspunkt påbegyndes sådanne overvejelser. Der kan dog være grund til at være opmærksom på udviklingen på dette område.”

Der er endnu ikke tilvejebragt sådanne erfaringer med videoafhøringer, at der nu er grundlag for at tage de nævnte spørgsmål op. Strafferetsplejeudvalget finder derfor fortsat ikke, at der på nuværende tidspunkt er grundlag for at påbegynde sådanne overvejelser.

Brug af videoafhøring mv. i retten

Ved lov nr. 558 af 8. juni 2006 (Politi- og domstolsreform) er der indført hjemmel til, at et vidne skal kunne afgive forklaring ved hjælp af telekommunikation med billede, hvis

det er hensigtsmæssigt og forsvarligt, jf. § 174, stk. 2. Hvis det er forbundet med uforholdsmæssige vanskeligheder, at forklaringen afgives i retten eller ved hjælp af telekommunikation med billede, kan retten bestemme, at forklaring skal afgives ved anvendelse af telekommunikation uden billede, jf. retsplejelovens § 174, stk. 3. Den nye retsplejelovs § 174, stk. 2 og 3, træder i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse. Dette er i lovforslaget begrundet med, at anvendelsen af disse regler forudsætter, at domstolene råder over det nødvendige kommunikations- og optageudstyr. Det anføres videre, at ikrafttrædelsestidspunktet vil blive fastsat under hensyn til den bygningsmæssige opfølgning af ændringen af retskredsstrukturen, de tekniske muligheder og økonomiske konsekvenser samt de praktiske erfaringer med anvendelsen af videokommunikation i retsmøder om forlængelse af varetægtsfængsling.

De nye regler bygger på Retsplejerådets overvejelser i betænkning nr. 1401/2001 (Reform af den civile retspleje I), hvor rådet i kapitel 12 nærmere drøfter brugen af videomøder og telefonmøder. Heraf fremgår følgende på side 366:

”Med hensyn til beskyttelse af vidner bemærkes, at videomødeafhøringer og telefonafhøringer af nogle vidner formentlig vil blive betragtet som mere sikkert og - navnlig - mindre ubehageligt end et fremmøde i retten. I almindelighed bør dette hensyn imidlertid ikke vægtes særligt tungt ved afgørelsen af, om en videomødeafhøring konkret vil være hensigtsmæssig og forsvarlig. Hensynet til vidnets ubehag ved at blive konfronteret med tiltalte i retten kan indgå i afvejningen, men bør i alle almindeligt forekommende tilfælde ikke på nogen måde være udslagsgivende.

I ekstreme tilfælde, hvor der er et særligt grundlag for at frygte for vidnets sikkerhed, vil hensynet til vidnets sikkerhed i sig selv kunne begrunde en videomødeafhøring (men derimod ikke en telefonisk afhøring), naturligvis forudsat at dette konkret vil være i overensstemmelse med tiltaltes rettigheder efter artikel 6 i Den Europæiske Menneskeretskonvention. Retsplejerådet understreger, at den tekniske gennemførelse af en sådan videomødeafhøring vil skulle ske helt analogt med de gældende regler om vidneforklaringer i straffesager. Billede og lyd vil således ikke kunne sløres i forhold til retten og forsvareren, og i forhold til tiltalte kun i det omfang, der efter gældende ret er mulighed for at bestemme, at tiltalte skal forlade retssalen, mens et vidne eller en medtiltalt afgiver forklaring, jf. retsplejelovens § 848, stk. 1.”

Strafferetsplejeudvalget finder, at der kan være grundlag for at følge udviklingen på dette område og udvalget får i forbindelse med kommissoriet om protokollering lejlighed til at komme nærmere ind på spørgsmålet om anvendelse af sådant udstyr, se nærmere også bemærkningerne i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfrees retsstilling.

Bisidder

Strafferetsplejeudvalget overvejede i betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling, om der burde indføres nærmere regler, der regulerer adgangen til at have en bisidder, som ikke er advokat.

I betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsfres retsstilling anførte udvalget herom:

”Som tidligere nævnt vælger nogle voldtægts ofre at have en bisidder, f.eks. et familiemedlem eller en bekendt, til stede under afhøringen i stedet for eller ved siden af en bistandsadvokat. Udvalget har overvejet, om der bør indføres nærmere regler, der regulerer adgangen til at have en bisidder, som ikke er advokat. Under hensyn til, at der i praksis ikke umiddelbart synes at forekomme problemer i den forbindelse, finder udvalget imidlertid ikke, at der er et behov for sådanne regler.”

Forurettede har som andre vidner ikke pligt til at afgive forklaring for politiet. En forurettet har derfor mulighed for at indtage den holdning, at vedkommende kun ønsker at udtale sig til politiet, hvis der kan være en bisidder til stede.

Strafferetsplejeudvalget finder fortsat ikke grundlag for særlige regler om bisiddere.

Kapitel 5

Udvalgets lovudkast med bemærkninger

5.1. Lovudkast

**Udkast
til
lov om ændring af retsplejeloven mv.
(Forbedring af forurettedes retsstilling)**

§ 1

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1001 af 5. oktober 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 29 *e* indsættes efter 1. pkt.:

”Forurettede i straffesager har ret til at overvære et retsmøde, der afholdes for lukkede døre, medmindre dørlukningens formål taler imod det.”

2. Efter § 192 indsættes i *kapitel 18*:

”§ 193. Politiet eller anklagemyndigheden underretter retten, hvis der er behov for særlig hensyntagen i forbindelse med et vidnes møde i en straffesag. Retten bistår i fornødent omfang vidnet.”

3. I § 219 *a* indsættes som *stk. 7*:

”*Stk. 7*. Retten underretter forurettede og andre, der har fremsat et borgerligt krav i en offentlig straffesag, om rettens afgørelse om kravet. I øvrigt meddeler retten forurettede en udskrift af dommen, hvis forurettede har anmodet om det.”

4. § 724, stk. 1, affattes således:

”Ved afgørelse om påtaleopgivelse eller tiltalefrafald underrettes sigtede, forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, forurettedes nære pårørende. Det samme gælder andre, der må antages at have en rimelig interesse heri. En afgørelse om påtaleopgivelse kan påklages til den overordnede anklagemyndighed efter reglerne i kapitel 10. Sigtede kan efter samme regler klage over en afgørelse om tiltalefrafald.”

5. Overskriften til *kapitel 66 a* affattes således:

”Forurettede”.

6. I § 741 a indsættes efter stk. 3 som nye stykker:

”*Stk. 4.* Når særlige omstændigheder taler for det, kan retten efter anmodning beskikke en advokat for forurettede, selv om lovovertrædelsen ikke er omfattet af stk. 1.

Stk. 5. Er forurettede afgået ved døden som følge af forbrydelsen, kan retten efter anmodning beskikke en advokat for forurettedes nære pårørende, når særlige hensyn taler for det, og betingelserne efter § 741 a, stk. 1-2 eller 4, er opfyldt.”

Stk. 4 bliver herefter stk. 6.

7. I § 741 b, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter ”forurettede”: ”eller, hvis forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen, forurettedes nære pårørende”.

8. I § 741 c indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

”*Stk. 4.* Retten meddeler advokaten udskrift af dommen. Advokaten må ikke overlevere udskriften til forurettede uden rettens samtykke.”

Stk. 4 bliver herefter stk. 5.

9. § 741 c, stk. 4, der bliver stk. 5, affattes således:

”Stk. 5. Stk. 1-4 finder tilsvarende anvendelse på en advokat, der er antaget af forurettede eller forurettedes nære pårørende.”

10. I § 741 d indsættes efter ”forurettede”: ”eller forurettedes nære pårørende”

11. Efter § 741 d indsættes i *kapitel 66 a*:

”§ 741 e. Politiet og anklagemyndigheden vejleder i fornødent omfang forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, forurettedes nære pårørende om vedkommendes retsstilling og om sagens forventede forløb. Politiet og anklagemyndigheden informerer endvidere vedkommende om sagens gang.

Stk. 2. Justitsministeren eller den, som justitsministeren bemyndiger dertil, fastsætter nærmere regler om vejlednings- og informationspligten efter stk. 1.

§ 741 f. Anklagemyndigheden underretter forurettede om den rejste tiltale eller en anmodning om retsmøde om behandling af sagen som tilståelsessag. Er forurettede afgået ved døden, underrettes forurettedes nære pårørende.

Stk. 2. Anklagemyndigheden underretter forurettede om tidspunktet for hovedforhandlingen eller et retsmøde med henblik på behandling af sagen som tilståelsessag, hvis forurettede har anmodet om det. Er forurettede afgået ved døden, underrettes forurettedes nære pårørende, hvis vedkommende har anmodet om det. Underretning kan undlades, hvis forurettede eller forurettedes nære pårørende skal møde som vidne eller har fået en advokat beskikket efter reglerne i *kapitel 66 a*.

Stk. 3. Anklagemyndigheden underretter forurettede om en anke, hvis forurettede har fremsat anmodning efter stk. 2. Er forurettede er afgået ved døden, underrettes forurettedes nære pårørende om en anke, hvis vedkommende har fremsat anmodning efter stk. 2.

Stk. 4. Anklagemyndigheden underretter forurettede om en sags genoptagelse, hvis forurettede har fremsat anmodning efter stk. 2. Er forurettede afgået ved døden, underrettes forurettedes nære pårørende om en sags genoptagelse, hvis vedkommende har fremsat anmodning efter stk. 2.”

12. § 749, *stk. 3*, affattes således:

”Afvises anmeldelsen, eller indstilles efterforskningen, underrettes forurettede eller, hvis forurettede er afdøde, forurettedes nære pårørende. Det samme gælder andre, der må antages at have en rimelig interesse heri. Afgørelsen kan påklages til den overordnede anklagemyndighed efter reglerne i kapitel 10.”

13. § 845 affattes således:

”§ 845. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne forud for domsforhandlingen træffe afgørelse om:

- 1) dørlukning efter § 29, stk. 1 og stk. 3, og § 29 a,
- 2) referatforbud efter § 30,
- 3) navneforbud efter § 31, stk. 1,
- 4) at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 856, stk. 1, 3 eller 6,
- 5) at et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 856, stk. 2, eller
- 6) at en polititjenestemands navn og bopæl ikke skal oplyses, jf. § 856, stk. 5.

Stk. 2. Anklagemyndigheden skal senest samtidig med indlevering af bevisfortegnelsen underrette forsvareren og retten om, hvorvidt der foreligger sådanne spørgsmål som nævnt i stk. 1.”

§ 2

I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 936 af 8. september 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 49, *stk. 2*, indsættes efter *nr. 4* som nyt *nr. 5*:

”5) Første domsudskrift til forurettede efter retsplejelovens § 219 a.”

Nr. 5, 6, 7, 8 og 9 bliver herefter nr. 6, 7, 8, 9 og 10.

5.2. Almindelige bemærkninger

Udvalgets lovudkast indeholder forslag til styrkelse af retsstillingen for forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, dennes nære pårørende. Der er navnlig tale om en styrkelse af forurettedes rettigheder med henblik på at sikre den forurettede bedre mulighed for at følge og holde sig orienteret om straffesagen.

Det foreslås, at der i retsplejeloven indsættes en bestemmelse om vejledningspligt for politiet og anklagemyndigheden over for forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, forurettedes nære pårørende, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.1*. Der foreslås endvidere indført en pligt for politiet eller anklagemyndigheden til at underrette retten, hvis der skal tages særlige hensyn til et vidne, samt for retten til i fornødent omfang at bistå vidnet, jf. *kapitel 4, afsnit 4.4*.

Det foreslås, at det kommer til at fremgå klart af retsplejeloven, at forurettede eller dennes nære pårørende skal underrettes om afgørelser om afvisning af anmeldelser, påtaleopgivelser og tiltalefrafald, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.2.1*. I forlængelse heraf foreslås det endvidere, at det kommer til at fremgå klart af retsplejeloven, at forurettede eller dennes nære pårørende kan klage over afgørelser om afvisning af anmeldelser og påtaleopgivelser, men ikke tiltalefrafald, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.2.2*.

Forurettede eller dennes nære pårørende skal efter forslaget tillige underrettes om tiltalerejsning og fremsendelse af retsmødeanmodninger til retten med henblik på behandling af sagen som tilståelsessag. Vedkommende skal efter anmodning også underrettes om tid og sted for hovedforhandlingen eller retsmødet, hvor sagen behandles som tilståelsessag. Forurettede skal kunne anmode om at få tilsendt en udskrift af dommen. Hvis en sag ankes eller genoptages, skal forurettede eller forurettedes nære pårørende efter anmodning tillige underrettes herom, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.2.1*.

For så vidt angår reglerne om advokatbistand til den forurettede, foreslår udvalget, at der indføres en adgang for retten til i særlige tilfælde at beskikke en

advokat for den forurettede også i andre sager end dem, der er nævnt i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 741 a, stk. 1. Det foreslås endvidere, at der indføres adgang til at beskikke en advokat for forurettedes nære pårørende, hvis forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.4.2.*

Forurettede gives efter forslaget endvidere adgang til at overvære lukkede retsmøder, medmindre formålet bag dørlukningen taler imod det, jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.5.*

Endelig foreslås bestemmelsen i retsplejelovens § 845 ændret således, at adgangen for retten til at træffe forhåndsafgørelser om dørlukning, referatforbud og navneforbud udvides. Desuden pålægges anklagemyndigheden i alle sager senest samtidig med indlevering af bevisfortegnelsen at underrette forsvareren og retten om, hvorvidt der foreligger spørgsmål om dørlukning mv., jf. *kapitel 4, afsnit 4.3.6.*

5.3. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til § 1, nr. 1 (retsplejelovens § 29 e)

Forurettede har i dag normalt ikke ret til at overvære lukkede retsmøder, uanset hvilke hensyn der ligger bag dørlukningen.

Med den foreslåede bestemmelse gives forurettede adgang til at overvære retsmøder, der afholdes for lukkede døre, medmindre hensynet bag dørlukningen taler imod det. Reglen er ikke begrænset til retsmøder under hovedforhandlingen eller retsmøder, hvori en sag behandles som tilståelsessag, men det må antages, at bestemmelsen i praksis primært vil få betydning i netop disse tilfælde.

Den foreslåede bestemmelse indebærer ikke en absolut adgang for forurettede til at overvære lukkede retsmøder. Forurettede vil imidlertid, medmindre retten konkret finder, at

formålet med dørlukningen taler imod det, have adgang til at overvære retsmøder, der afholdes for lukkede døre. Det vil være rettens formand, som vil skulle tage stilling til en sådan anmodning.

En dørlukning, der sker af hensyn til statens forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse, jf. retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 2, vil i praksis typisk indebære, at formålet med dørlukningen taler imod, at forurettedes anmodning om at være til stede imødekommes. Det samme gælder, hvis dørlukningen er begrundet i efterforskningsmæssige hensyn, jf. retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 2 og 4. Derimod vil hensynet til ro og orden, jf. retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 1, ikke på samme måde udelukke den forurettede fra at overvære et lukket retsmøde, ligesom dørlukning på grund af tiltaltes alder heller ikke normalt vil kunne begrunde, at forurettede afskæres fra at overvære retsmødet. I øvrigt må det bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om forurettede skal tillades adgang til et lukket retsmøde.

Forurettede vil efter bestemmelsen i § 182 fortsat normalt være afskåret fra at overvære et lukket retsmøde forud for afgivelsen af sin egen forklaring.

Det skal af rettens formand over for den forurettede indskræpes, at den pågældende ikke må give meddelelse om forhandlingen til nogen, medmindre dørlukningen alene er sket af hensyn til ro og orden i retslokalet, samt at en overtrædelse heraf kan straffes med bøde, jf. retsplejelovens § 29 e, 2. pkt. (det nye 3. pkt.), og § 32 b, stk. 1.

En afgørelse efter den foreslåede regel vil kunne påkæres efter retsplejelovens § 968 og § 968 a.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.5.

Til § 1, nr. 2 (retsplejelovens § 193)

Formålet med bestemmelsen er at sikre, at der tages fornødent hensyn til særligt udsatte vidner, herunder særligt forurettede, i forbindelse med deres møde i retten.

Efter den foreslåede bestemmelse skal politiet eller anklagemyndigheden underrette retten, såfremt der efter en konkret vurdering er behov for særlig hensyntagen til et vidne i en straffesag. Det kan især være tilfældet i sager om seksualforbrydelser, vold, røveri, afpresning og lignende alvorlige og belastende sager, hvor et vidne, herunder navnlig forurettede, efter en konkret vurdering må anses for særligt udsat som følge af sin alder, fysiske eller psykiske helbredsforhold, følgerne af den strafbare handling eller risiko for pression eller lignende.

Bestemmelsen indebærer, at anklagemyndigheden og retten i et samarbejde skal søge at begrænse de ulemper, der kan være forbundet med afgivelse af forklaring for retten for den pågældende. Det forudsættes, at anklagemyndigheden vurderer, om der er et særligt behov for hensyntagen og i givet fald underretter retten med henblik på at aftale, hvordan dette behov bedst kan opfyldes. Der kan således være tale om, at en medarbejder ved retten på forhånd er klar til at modtage og vejlede vidnet om placering i et særligt ventorum for vidner eller eventuelt et andet lokale, indtil forklaringen skal afgives. Der kan også være tale om at sikre, at vidnet ikke unødvendigt konfronteres med tiltalte eller bestemte vidner, eller koordinering af en nødvendig politibeskyttelse. Man bør i den forbindelse være opmærksom på, at der i nogle tilfælde kan være andre vidner i sagen, som forurettede har et klart behov for ikke at være i rum med.

Der vil ofte være beskikket en bistandsadvokat i de tilfælde, hvor der er behov for særlig hensyntagen til forurettede. I disse tilfælde må anklagemyndigheden normalt kunne overlade det til bistandsadvokaten at træffe aftale med retten, i det omfang bistandsadvokaten i forbindelse med retsmødet ikke selv kan tage sig af forurettede i de nævnte henseender. I de helt specielle tilfælde, hvor der måtte være behov for politibeskyttelse, må anklagemyndigheden træffe de nødvendige aftaler med retten og bistandsadvokaten.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.4.

Til § 1, nr. 3 (retsplejelovens § 219 a, stk. 7)

Retsplejeloven indeholder ikke regler om underretning af forurettede om straffesagens udfald. Forurettede, der har fået påkendt et erstatningskrav i forbindelse med en offentlig straffesag, modtager imidlertid i praksis i dag underretning om dommens bestemmelse om

erstatningskravet fra politiet eller anklagemyndigheden. Hvis forurettede ønsker dokumentation for dommens bestemmelse om erstatningen (en ekstrakt af dommen), henvises den pågældende til at rette henvendelse til retten. Ønsker forurettede i øvrigt at modtage en udskrift af dommen, skal forurettede benytte sig af reglerne om aktindsigt og bestille en udskrift af dommen.

Det foreslås, at det kommer til at fremgå udtrykkeligt af retsplejeloven, at den forurettede og andre, der har fremsat et borgerligt krav under en offentlig straffesag, skal underrettes om rettens afgørelse om kravet. Det skal efter den forslåede regel være retten, der foretager underretningen. Underretning forudsættes at ske ved fremsendelse af en ekstrakt af dommen til den forurettede, medmindre den forurettede har anmodet om at få tilsendt en udskrift af dommen, jf. ovenfor. Hvis forurettede har fået bekikket en bistandsadvokat, sker underretning til denne som hidtil.

I tilfælde, hvor der er fremsat et borgerligt krav, som retten under sagens behandling har afvist at tage under påkendelse, jf. herved retsplejelovens § 991, stk. 4, bør oplysning herom fremgå af det materiale, som retten sender til den forurettede. Der kan om nødvendigt være tale om et uddrag af retsbogen.

Efter bestemmelsen skal andre, der har fremsat et borgerligt krav, f.eks. et forsikringselskab, tilsvarende underrettes.

Det foreslås endvidere, at der indføres en regel om, at forurettede skal underrettes om dommens resultat, hvis den forurettede anmoder om det. Det forudsættes, at anklagemyndigheden ved underretningen om tiltalen mv. oplyser forurettede om adgangen til at få underretning om dommen, og at forurettede på en nem måde, f.eks. telefonisk, ved anvendelse af en blanket eller eventuelt via internettet, enten gennem politiet eller anklagemyndigheden eller direkte over for retten kan bestille domsudskriften. Hvis anmodningen om en domsudskrift indgives til politiet eller anklagemyndigheden, sender de den videre til retten. Retten vil herefter skulle behandle anmodningen som en anmodning om aktindsigt efter reglerne i retsplejelovens kapitel 3 a, således at der sendes en udskrift af hele dommen, medmindre andet følger af reglerne om aktindsigt.

Reglen finder også anvendelse i ankesager, jf. herved i øvrigt udkastets § 1, nr. 6 (retsplejelovens § 741 f). Hvis anken frafalder, må der derfor i givet fald gives forurettede underretning om, at sagen er sluttet på den måde.

Forurettede skal efter forslaget ikke betale for at modtage en udskrift af dommen, jf. § 2, nr. 1, i lovforslaget.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.2.1.

Se om tilsendelse af domsudskrift til bistandsadvokaten udkastets § 1, nr. 8 (retsplejelovens § 741 c).

Til § 1, nr. 4 (retsplejelovens § 724, stk. 1).

Det følger af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 724, stk. 1, at den sigtede og andre, der må antages at have en rimelig interesse i sagen, skal underrettes om afgørelser om påtaleopgivelse, samt at de kan klage over afgørelsen. Underretningspligten og klageadgangen omfatter sagens parter, men det er også fast antaget, at den forurettede under alle omstændigheder bør underrettes, samt at vedkommende har klageadgang. I øvrigt beror det på en konkret vurdering, om f.eks. de nære pårørende til en forurettet, der er afgået ved døden, har en sådan interesse i sagen, at de skal underrettes og har klageadgang.

Efter den gældende bestemmelse er det alene sigtede, der skal underrettes om et tiltalefrafald, og det er alene sigtede, der kan klage over et tiltalefrafald. I praksis bliver også forurettede underrettet om et tiltalefrafald.

Efter den foreslåede bestemmelse kommer det til at fremgå udtrykkeligt af lovteksten, at den forurettede skal underrettes om afgørelser om påtaleopgivelse og tiltalefrafald. Det foreslås endvidere, at forurettedes nære pårørende skal underrettes om afgørelser om påtaleopgivelse og tiltalefrafald, hvis forurettede er afgået ved døden. Andre, der må antages at have en rimelig interesse i deri, skal som hidtil underrettes.

Efter bestemmelsen vil forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, forurettedes nære pårørende, kunne klage over en afgørelse om påtaleopgivelse. Det samme gælder

andre, der må antages at have en rimelig interesse i sagen. Det vil efter den foreslåede bestemmelse fortsat kun være sigtede, der kan klage over en afgørelse om tiltalefrafald.

Det er ikke en betingelse efter bestemmelsen, at den forurettede er afdøet ved døden som følge af den strafbare handling.

Begrebet "nære pårørende" svarer til det tilsvarende begreb i og dermed til afgrænsningen i retsplejelovens § 41 d og § 1020 e. Således må ægtefæller, samlevere, børn og forældre normalt anses for at være nære pårørende. Efter omstændighederne vil andre, f.eks. søskende, også kunne anses for at være nære pårørende, hvis der har været et sådant særligt forhold mellem de pågældende og den forurettede, at der må antages at være tale om en tilsvarende betydelig følelsesmæssig belastning som følge af dødsfaldet. Underretning skal ske til den eller de i kredsen af nære pårørende, som umiddelbart må antages at have stået afdøde nærmest på tidspunktet for dødsfaldet. Hvis forurettede således efterlader sig en ægtefælle eller samlever, må det i almindelighed antages at være denne, som har stået forurettede nærmest. Det vil efter den foreslåede regel herefter være tilstrækkeligt alene at underrette ægtefællen eller samleveren.

Der er efter den foreslåede bestemmelse ikke pligt til at underrette forurettede på en bestemt måde. Underretning kan således bl.a. ske ved at sende en kopi af afgørelsen eller ved, at sende et standardbrev indeholdende oplysninger om afgørelsen. Omfanget af oplysninger i underretningen vil således kunne afpasses konkret, hvis der gør sig særlige hensyn gældende. Det vil navnlig kunne være tilfældet med hensyn til tiltalefrafald over for unge under 18 år, hvor der kan være særlig anledning til ikke at gengive eventuelle særvilkår for tiltalefrafaldet, der afspejler personlige problemer hos den unge.

Til § 1, nr. 5 (Overskriften til kapitel 66 a)

Retsplejelovens kapitel 66 a har i dag overskriften "Advokatbistand til den forurettede".

Det foreslås, at overskriften ændres til "Forurettede". Der er tale om en konsekvensrettelse, idet kapitlet efter de foreslåede ændringer ikke alene vil indeholde regler om advokat-

bistand til forurettede, men også bl.a. regler om politiets og anklagemyndighedens vejlednings- og informationspligt.

Udtrykket ”forurettede” omfatter de personer, som umiddelbart er beskyttet af det pågældende straffebud, og vil således i en tyverisag alene dække den bestjålne og f.eks. ikke omfatte det forsikringselskab, der har dækket et tab. Forsikringselskabet vil dog fortsat modtage underretning mv. om f.eks. påtaleopgivelse eller afgørelse af et erstatningskrav som hidtil. Forslaget indeholder således ikke ændringer i forhold til den nuværende praksis.

Det kan ikke antages, at udtrykket i almindelighed vil give anledning til fortolkningstvivl.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 2, afsnit 2.2.1.

Til § 1, nr. 6 (retsplejelovens § 741 a, stk. 4 og 5).

Efter de gældende regler er der ikke mulighed for at beskikke en bistandsadvokat efter reglerne i retsplejelovens kapitel 66 a, hvis den forurettede ikke har været udsat for en af de lovovertrædelser, der er særskilt nævnt i retsplejelovens § 741 a, stk. 1. Retten kan dog give den forurettede fri proces, hvis det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskrav, og den forurettede opfylder betingelsen i retsplejelovens § 325, jf. retsplejelovens § 995 a, stk. 1, eller der er tale om en straffesag mod politipersonale, og retten skønner, at forholdene taler for at beskikke en bistandsadvokat for den forurettede, jf. retsplejelovens § 1020 e, stk. 1.

Med hensyn til efterladte følger det af bestemmelsen i retsplejelovens § 995 a, stk. 2, at retten, når omstændighederne taler for det, i sager, hvor en person er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, kan beskikke en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav, uanset at de pårørende ikke opfylder betingelsen i § 325. Efter retsplejelovens § 1020 e, stk. 2, om straffesager mod politipersonale, kan der, når forholdene taler for det, beskikkes en advokat for forurettedes nære pårørende, hvis forurettede er afgået ved døden. Der gælder efter denne bestemmelse ikke et krav om årsags-sammenhæng mellem forurettedes død og politiets indgriben.

Med de foreslåede bestemmelser udvides adgangen til at beskikke en bistandsadvokat for forurettede, og der indføres en adgang til, hvis forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen, at beskikke en bistandsadvokat for forurettedes nære pårørende.

Det foreslås således *for det første*, at der indføres en adgang til at beskikke en bistandsadvokat for forurettede uden for området af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 741 a, stk. 1, når særlige omstændigheder taler for at beskikke en advokat.

Efter den foreslåede bestemmelse, kan retten således når særlige omstændigheder taler for det, beskikke en bistandsadvokat for forurettede. Sådanne særlige omstændigheder kan f.eks. foreligge i visse sager om grovere chikane, hvor forurettede er blevet truet og har været udsat for hærverk eller lignende, eller i visse sager om afpresning efter straffelovens § 281. Desuden kan der helt undtagelsesvis tænkes tilfælde, hvor forurettedes personlige forhold – uanset sagens karakter i øvrigt – i sig selv kan begrunde, at der beskikkes en bistandsadvokat. Det må antages, at bestemmelsen vil få et meget begrænset anvendelsesområde ved siden af retsplejelovens § 995 a, stk. 1.

Der foreslås *for det andet* indført en regel, hvorefter retten kan beskikke en bistandsadvokat for nære pårørende, når forurettede er afgået ved døden. Efter bestemmelsen skal den forurettede være død som følge af forbrydelsen for at kunne få beskikket en bistandsadvokat. Der kræves således årsagssammenhæng mellem den forbrydelse, som forurettede har været udsat for, og forurettedes død.

Som det fremgår af formuleringen af den foreslåede bestemmelse, er det endvidere kun, når særlige hensyn taler for det, at retten kan beskikke en bistandsadvokat for forurettedes nære pårørende. Det vil altid være en stor belastning for de efterladte at miste en nærtstående ved en forbrydelse. Dette moment bør imidlertid ikke i sig selv være tilstrækkeligt til at beskikke en bistandsadvokat. Det må kræves, at der herudover foreligger nogle helt særlige forhold. Afgørelsen heraf må bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, hvor det navnlig bør indgå, om en pårørende skal vidne under belastende omstændigheder eller i øvrigt i forhold til straffesagen også bortset fra fastsættelsen af et erstatningskrav har et særligt behov for bistand. Det må antages, at bestemmelsen vil få et meget begrænset anvendelsesområde ved siden af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 995 a, stk. 2.

Det kræves efter bestemmelsen, at betingelserne for at beskikke en advokat for den forurettede, jf. stk. 1-2 eller 4, i øvrigt er opfyldt. Heri ligger, at den forurettedes efterladte nære pårørende kun undtagelsesvis vil kunne få en advokat beskikket, hvis den forurettede efter § 741 a, stk. 1-2 eller 4, har fået eller ville have fået afslag på beskikkelse af en advokat.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.4.2.

Til § 1, nr. 7 (retsplejelovens § 741 b, stk. 1, 1. pkt.)

Den foreslåede tilføjelse skal ses som en konsekvens af det nye stk. 5 i retsplejelovens § 741 a. Politiet vil således også skulle vejlede forurettedes efterladte nære pårørende om muligheden for at få beskikket en bistandsadvokat. Vejledningspligten vil kun gælde i tilfælde, hvor der er rimelig grundlag for at antage, at betingelserne for at beskikke en advokat for forurettedes efterladte nære pårørende kan være opfyldt.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.4.2.

Til § 1, nr. 8 (retsplejelovens § 741 c, stk. 4)

Retsplejeloven indeholder i dag ikke en bestemmelse om underretning af bistandsadvokaten om dommen. I praksis modtager bistandsadvokaten ofte en udskrift af dommen og retsbogen fra retten.

Med den foreslåede bestemmelse kommer det til at fremgå udtrykkeligt af retsplejeloven, at bistandsadvokaten fra retten skal modtage en udskrift af dommen. Bistandsadvokaten kan herefter orientere sin klient om dommens resultat. Af hensyn til begrænsningerne i retten til aktindsigt efter reglerne i retsplejelovens kapitel 3 a, er det i den foreslåede bestemmelse fastsat, at bistandsadvokaten ikke må overlevere udskriften af dommen til klienten. Hvis klienten selv ønsker en udskrift af dommen, må bistandsadvokaten på vegne af klienten rette henvendelse til retten herom. Retten vil herefter tage stilling til spørgsmålet.

Det forudsættes, at retten - udover domsudskriften - i de tilfælde, hvor forurettede er tilkendt erstatning, som hidtil sender en ekstraktudskrift af dommens bestemmelse om erstatning til bistandsadvokaten med henblik på inddrivelse af kravet.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.2.1.

Til § 1, nr. 9 (retsplejelovens § 741 c, stk. 5)

Efter den gældende bestemmelse i § 741 c, stk. 4, har en advokat, der er antaget af den forurettede for egen regning i de i § 741 a, stk. 1, nævnte sager, samme beføjelser som en beskikket advokat.

Med den foreslåede bestemmelse får en advokat, der er antaget af den forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, forurettedes nære pårørende samme beføjelser som en beskikket advokat, også selv om sagen ikke er omfattet af § 741 a, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.4.2.

Til § 1, nr. 10 (retsplejelovens § 741 d)

Ændringen er en redaktionel konsekvens af den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 741 a, stk. 5, hvorefter der kan beskikkes en bistandsadvokat for forurettedes efterladte nære pårørende.

Til § 1, nr. 11 (retsplejelovens § 741 e og § 741 f).

Til § 741 e

Der påhviler efter forvaltningsretlige regler og principper politiet og anklagemyndigheden en almindelig vejlednings- og informationspligt over for den forurettede. Omfanget af denne pligt afhænger af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag.

I *stk. 1* foreslås det at lovfæste en regel om politiets og anklagemyndighedens pligt til at vejlede og informere forurettede.

Forslaget indebærer, at den forurettede i fornødent omfang skal vejledes om sin retsstilling og om sagens forventede forløb. Behovet for vejledning vil i høj grad variere fra sag til sag, og vejlednings- og informationspligtens nærmere indhold bør i vid udstrækning være bestemt af de konkrete forhold i den enkelte straffesag. Der vil f.eks. normalt være et større behov for vejledning i en sag om vold end i en sag om butikstyveri, ligesom behovet for vejledning fra politiets og anklagemyndighedens side bl.a. vil afhænge af, om der er beskikket en bistandsadvokat for den forurettede. Bistandsadvokaten har således bl.a. netop til opgave at vejlede den forurettede om dennes retsstilling samt at holde den forurettede løbende orienteret om sagens forløb.

Efter den foreslåede bestemmelse skal den forurettede bl.a. vejledes om sin retsstilling. Heri ligger, at den forurettede i fornødent omfang skal vejledes om f.eks. adgangen til at få påkendt borgerlige krav under straffesagen, vedkommendes rettigheder efter offererstatningsloven, og mulighederne for at søge støtte i en offerrådgivning samt forurettedes rettigheder og pligter som vidne under sagen. Den forurettede bør desuden, hvor de konkrete forhold i sagen kan give anledning til det, bl.a. vejledes om reglerne om aktindsigt i straffesagen, jf. retsplejelovens kapitel 3 a.

Herudover skal den forurettede efter forslaget vejledes om sagens forventede forløb. Der skal således i fornødent omfang vejledes om væsentlige forhold med hensyn til sagens videre behandling. Det vil sige, at der – så vidt det er muligt at forudse – skal ydes fornøden vejledning om, hvordan sagens videre forløb kan forventes at blive.

Politiet og anklagemyndigheden skal endvidere informere den forurettede om sagens gang. Det indebærer, at den forurettede i fornødent omfang skal informeres om væsentlige skridt, som er taget i sagen, f.eks. i form af anholdelse, varetægtsfængsling eller tilvejebringelse af tidskrævende undersøgelser og lignende. Den forurettede skal også i fornødent omfang orienteres, hvis behandlingen af straffesagen trækker særligt ud.

Den foreslåede bestemmelse udvider ikke politiets og anklagemyndighedens adgang til over for forurettede i en straffesag at videregive oplysninger omfattet af bestemmelser om tavshedspligt.

Efter den foreslåede regel skal en forurettets efterladte nære pårørende tillige i fornødent omfang vejledes og informeres. Som nævnt ovenfor vil vejlednings- og informationspligtens nærmere indhold i vid udstrækning afhænge af de konkrete forhold i den enkelte sag. Det må antages, at forurettedes efterladte kun i helt særlige tilfælde vil have samme behov for vejledning og information som en forurettet. Det må endvidere antages, at der primært vil være et sådant behov i sager, hvor den forurettede er afdød ved døden som følge af forbrydelsen. Det kunne f.eks. være tilfældet i en sag om uagtsomt manddrab, hvor et forældrepar har mistet dets barn i en færdselsulykke. Her vil der ofte være behov for at vejlede forældreparret på samme måde som en forurettet. Omfanget af vejlednings- og informationspligten vil også afhænge af den interesse i sagen, som den nære pårørende udviser.

Vejlednings- og informationspligten aktualiseres naturligvis kun i det omfang, politiet er bekendt med, at der er en nær pårørende til den afdøde forurettede.

I *stk. 2* foreslås det, at justitsministeren eller den, som justitsministeren bemyndiger dertil, fastsætter administrative regler om den angivne vejlednings- og informationspligt. Vejlednings- og informationspligtens nærmere udmøntning i praksis bør således efter bestemmelsen gøres til genstand for en mere detaljeret administrativ regulering. Den foreslåede bestemmelse er ikke udtryk for en afstandtagen fra indholdet af de gældende administrativt fastsatte regler, jf. Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2001. Formålet er derimod en styrkelse og udbygning heraf, herunder med hensyn til information om sagens gang.

Det forudsættes endvidere, at det som led i udformningen af de administrative regler overvejes, i hvilket omfang det kan være hensigtsmæssigt at udarbejde vejlednings- og informationsmateriale til forurettede i form af foldere eller lignende. Desuden forudsættes det endelig, at de administrativt fastsatte regler løbende ajourføres efter behov.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.1.

Til § 741 f

Efter de gældende regler i retsplejeloven er der ikke pligt til at underrette forurettede om, at der er rejst tiltale eller fremsendt en retsmødebegæring til retten. Det fremgår imidlertid

af Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2001 om vejledning til ofre for forbrydelser og udpegning af kontaktperson for vidner, at forurettede skal underrettes om indlevering af anklageskrift eller retsmødeanmodning.

Med den foreslåede bestemmelse i stk. 1 fastsættes der i loven en pligt for anklagemyndigheden til at underrette den forurettede eller dennes nære pårørende om den rejste tiltale eller en retsmødeanmodning indgivet til retten med henblik på behandling af sagen som en tilståelsessag.

Underretning kan ske ved at sende en kopi af anklageskriftet til den forurettede eller ved, som det er praksis i dag, at sende et standardbrev indeholdende oplysninger om den rejste tiltale eller retsmødeanmodning, samtidig med at sagen sendes til retten. Hvis der sendes en kopi af anklageskriftet eller retsmødeanmodningen, skal eventuelle forhold, som ikke vedrører den forurettede, udgå. Dette gælder også den tiltaltes personnummer.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.2.1.

Forurettede underrettes i dag om afholdelse af et retsmøde, hvor den forurettede skal afgive vidneforklaring. Forurettede underrettes efter gældende praksis endvidere om retsmøder, hvor forurettedes erstatningskrav kan fremsættes og påkendes. I sager, hvor der er beskikket bistandsadvokat, underrettes forurettede gennem denne om retsmøder i sagen, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 1. Retsplejeloven indeholder ikke bestemmelser, hvorefter der herudover skal ske underretning af forurettede om retsmøder.

Efter stk. 2 i den foreslåede bestemmelse skal forurettede – uden for de ovenfor nævnte tilfælde - efter anmodning underrettes om tidspunktet for hovedforhandlingen eller retsmødet, hvori sagen behandles som en tilståelsessag. Anmodning kan fremsættes over for anklagemyndigheden, efter at forurettede har modtaget underretning om tiltalen mv., idet det forudsættes, at forurettede i den forbindelse vejledes om denne mulighed.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.2.1.

Efter retsplejeloven underrettes forurettede eller dennes nære pårørende ikke om en anke eller om en sags genoptagelse.

Efter stk. 3 i den foreslåede bestemmelse skal forurettede eller dennes efterladte nære pårørende underrettes om, at en sag er anket. Underretning kan ske ved at sende en kopi af ankemeddelelsen til den forurettede eller ved at sende et standardbrev indeholdende oplysninger om, at sagen er anket, og om at forurettede senere vil modtage underretning om tid og sted for hovedforhandlingen. Efter stk. 4 i den foreslåede bestemmelse skal forurettede eller dennes efterladte nære pårørende underrettes, hvis en sag genoptages.

I de tilfælde, hvor der er anmodet om underretning, skal forurettede tillige underrettes, hvis en anke frafalder. Forurettede skal i den forbindelse have oplyst, at sagen er sluttet, og at underinstansens dom står ved magt.

Både efter stk. 3 og stk. 4 er det en betingelse, at der tidligere er fremsat anmodning efter stk. 2.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.2.1.

Til § 1, nr. 12 (retsplejelovens § 749, stk. 3)

Det foreslås, at det kommer til at fremgå udtrykkeligt af loven, at den forurettede skal underrettes, hvis en anmeldelse afvises, eller hvis efterforskningen indstilles, samt at forurettede har klageadgang med hensyn til sådanne afgørelser.

Det foreslås endvidere, at forurettedes efterladte nære pårørende skal underrettes, hvis en anmeldelse afvises, eller efterforskningen indstilles. Det foreslås, at også de nære pårørende skal have adgang til at klage. Med hensyn til udtrykket "nære pårørende" henvises til bemærkningerne til lovudkastets § 1, nr. 4 (retsplejelovens § 724, stk. 1).

Det er ikke en betingelse, at forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.2.1. og 4.3.2.2.

Til § 1, nr. 13 (retsplejelovens § 845)

Efter den gældende § 845, stk. 1, kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne forud for hovedforhandlingen træffe afgørelse om dørlukning efter § 29, stk. 3, nr. 2 og 3, referatforbud efter § 30, nr. 2, navneforbud efter § 31, stk. 1, nr. 1, om at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 856, stk. 1, 3 eller 6, om at et vidnes bopæl eller navn, stilling eller bopæl ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 856, stk. 2, eller om, at en polititjenestemand's navn og bopæl ikke skal oplyses, jf. § 856, stk. 5.

Med den foreslåede bestemmelse udvides adgangen til at træffe forhåndsafgørelse. Det skal således med forslaget generelt være muligt i straffesager at træffe forhåndsafgørelse om dørlukning efter § 29, stk. 1 og stk. 3, og § 29 a, referatforbud efter § 30, samt navneforbud efter § 31, stk. 1.

Afgørelser om dørlukning, referatforbud og navneforbud træffes ved kendelse, efter parterne og pressens repræsentanter har haft mulighed for at udtale sig, jf. retsplejelovens § 29 c, stk. 1, § 30 b, stk. 1, og § 31 a, stk. 1. Med henblik på at sikre pressens repræsentanter mulighed for at udtale sig om spørgsmålet samt for at kære afgørelsen, skal retten, forinden der træffes afgørelse om dørlukning, referatforbud eller navneforbud, give oplysning om retsmødet på retslisten, jf. UfR 2006.2980 H.

I voldtægtssager skal anklagemyndigheden efter de gældende regler i forbindelse med indleveringen af bevisfortegnelsen underrette retten og forsvareren om, hvorvidt der foreligger spørgsmål om afgørelser efter retsplejelovens § 845, stk. 1.

Det foreslås, at denne ordning udvides, således at den kommer til at omfatte alle sagstyper. Afgørende bliver herefter, om anklagemyndigheden i forbindelse med fremsendelsen af bevisfortegnelsen er bekendt med, om der er spørgsmål af den omhandlede karakter. Det forudsættes, at anklagemyndigheden på forhånd i fornødent omfang undersøger spørgsmålet ved efter omstændighederne at rette henvendelse til vidnet, forurettede eller en bistandsadvokat.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 4, afsnit 4.3.6.

Til § 2

Til § 2, nr. 1 (retsafgiftslovens § 49, stk. 2)

Efter retsafgiftslovens § 48, stk. 1, skal der betales 175 kr. for attester, afskrifter, udskrifter eller lignende, der udfærdiges af bl.a. retten. Efter retsafgiftslovens § 48, stk. 2, nr. 2, skal der tillige betales 175 kr. af afskrifter, genparter og fotokopier eller lignende af indførsler i retsbøgerne, anklageskrifter, retsmødebegæringer og politirapporter, der udfærdiges af politiet.

Efter retsafgiftslovens § 49, stk. 2, nr. 2, er første udskrift til parterne af en retsafgørelse eller retsførlig vedrørende borgerlige krav i en offentlig straffesag afgiftsfri. Tilsvarende gælder efter nr. 4 for første udskrift af dommen til en beskikket advokat eller forsvarer.

Efter lovudkastets § 1, nr. 3, skal den forurettede have tilsendt en udskrift af dommen, hvis vedkommende har anmodet om det. Efter de gældende regler vil der skulle betales 175 kr. for en sådan udskrift.

Formålet med den foreslåede bestemmelse er at gøre det afgiftsfrit for den forurettede at bestille en udskrift af dommen. Efter ordlyden af bestemmelsen er det alene den første udskrift af dommen, der ikke skal betales afgift af. Udlevering af ekstrakt af dommen indeholdende rettens afgørelse om erstatning efter retsplejelovens kapitel 89 er efter retsafgiftslovens § 49, stk. 2, nr. 2, allerede fritaget for afgift.